

ZPRÁVY

KOMISE PRO SOUPIS STAVEBNÍCH, UMĚLECKÝCH A HISTORICKÝCH PAMÁTEK KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY

POŘADAJÍ

Prof. Dr. K. CHYTIL, Inž. JAN HERAIN, Dr. LUBOŠ JEŘÁBEK
a kan. EDUARD ŠITTLER.

ZA REDAKCI ODPOVÍDAJÍ

Prof. Dr. K. CHYTIL a Dr. LUBOŠ JEŘÁBEK.

SVAZEK DRUHÝ.

1910.

NÁKLADEM VLASTNÍM. — TISKEM »POLITIKY« V PRAZE.

OBSAH.

Pamětní spis užšího výboru »Soupisné komise« o návrzích v konkursu na upravení Starého města cenou poctěných. Podává referent Dr. Luboš Jeřábek 2

Plán úpravy Starého města (za stránkou 20.).

Dějiny komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek král. hlav. města Prahy. Píše magistrátní sekretář JUDr. Fr. Herman 21

Králův dvůr u Prašné brány v Praze. Napsal inž. Jan Herain, stavební archivář král. hlav. města Prahy 34

Nástrovní malby v bývalém domě hraběte J. P. Straky na Malé Straně. Píše inž. Jan Herain, stavební archivář král. hlav. města Prahy 48

Rozhodnutí c. k. správního soudu o zachování domu č. p. 476-III. (»u sedmi čertů«) 65

Mizící pohledy na Staré město 70

Vyobrazení.

* * *

Příloha: Protokoly »Soupisné komise« od roku 1903 až do roku 1905 incl. —
Upravil magistrátní sekretář Dr. Fr. Herman.

TABLE DES MATIÈRES.

Memorandum du Comité restreint de la »Commission de conscription« concernant les projets honorés d'un prix au concours de la régulation du »Staré město« (L'ancienne Ville). Par M. le rapporteur le Dr. Luboš Jeřábek	2
Le projet de la régulation au »Staré město« (à la suite de la p. 20.).	
Annales de la Commission de conscription des monuments d'architecture, d'art et d'histoire de la Ville Royale de Prague. Par M. le secrétaire de la Ville le Dr. Fr. Herman	21
La tour du Roi près de la »Prašná brána« (La Tour aux poudres). Par M. l'archiviste de bâtiments de la Ville, l'ingénieur Jan Herain	34
Les peintures sur le plafond de l'ancienne maison du Cte J. P. Straka dans la »Malá Strana« (Petite Ville). Par M. l'archiviste Jan Herain	48
Décision du Tribunal impérial et royal d'administration concernant la conservation de la maison No. 476-III. (»Aux sept diables«)	65
Vues de l'Ancienne Ville qui sont en train de disparaître	70
Illustrations.	

* * *

Supplément: Procès verbaux de la »Commission de Conscription« de 1903 à 1905.
Rédigés par M. le secrétaire de la Ville le Dr. Fr. Herman.

PAMĚTNÍ SPIS

UŽŠÍHO VÝBORU

»SOUPISNÉ KOMISE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY«

O NÁVRZÍCH V KONKURSU

NA UPRAVENÍ STARÉHO MĚSTA

CENOU POCTĚNÝCH.

PODÁVÁ REFERENT

Dr. LUBOŠ JEŘÁBEK.

*Slavné
praesidium rady král. hlav. města Prahy!*

Ing. Jan Herain, c. k. konservator a obecní starší král. hlav. města Prahy, Dr. Karel Chytil, ředitel umělecko-průmyslového musea a docent na vysokém učení Pražském, a Dr. Lubomír Jeřábek, obecní starší král. hlav. města Prahy, jako členové užšího výboru zvoleného »Soupisnou komisí« k prozkoumání projektů na upravení Starého a části dolního Nového města Pražského na veřejném konkursu cenami král. hlav. města Prahy poctěných,

pokládají si za zvláštní čest předložit slavnému praesidiu výsledek porad a úvah svých o těchto projektech, byvše k tomu dekretem slavného praesidia z prosince r. m. zvláště vyzváni.

Zároveň mají za povinnost prohlásiti, že při posuzování těchto projektů, podobně jako při nedávném dobrozdání o upravení *Malé Strany*, vzala komise nejen ohled na důležité otázky esthetické, nýbrž i na poměry skutečné, nutnosti komunikační a otázky hospodářské i finanční, berouc při tom pilný zřetel na eminentní, obchodní a malo-průmyslový ráz této čtvrti, v jejíchž starobyklých, živých a živných ulicích výborně obchodům a živnostíem se dařilo a daří.

Stejně, jako tomu ve starých obchodních čtvrtích velikých a slavných merkantilních emporií Evropy, jako na příklad v Antverpách, v Bruselu, Amsterdamu, Kolíně n. R., Rouenu, Londýně a jiných.

Již vzhledem k této povaze Starého Města třeba tu vyvarovati se stále a stále opakující se chybě stavební politiky pražské, jež v násilném, dávno již nemoderním, upravování a regulování takovýchto rázovitých ulic města vidí známku moderního pokroku.

Naopak v upravení města co nejméně násilným — tedy každé přílišné a vždy nákladné regulování vylučujícím, vidíme upravení města jak pro obec Pražskou, tak i pro jednotlivce, regulaci touto zvláště interessované, finančně i hospodářsky nejpříznivější.

Jen takovým způsobem bude lze zabrániti stálému vylidňování centra Prahy a násilnému vypuzování našich menších lidí na periferie tohoto města.

Zároveň učiní se tak i přítrž ničení nejkrásnějších částí Prahy za ohromné sumy obecními přírážkami a dávkami již přetíženého pražského poplatnictva.

Vzhledem k uvedenému pokládáme si za povinnost slavně zde prohlásiti, že každé rozšiřování a měnění dosavadního rázu ulic:

Celetné, Karlovy, Melantrichovy, Husovy tř., Zeleného trhu, Malého a Velkého náměstí Staroměstského, okolí Týna a Ungeltu — považujeme za *naprosto nepřipustné*.

Již vzhledem k tomu, že dostatečně postaráno v odlehčení ulice Celetné rozšířenou a prodlouženou *ulicí Štupartskou*, ulici pak Karlově odlehčením *ulicí Annenskou* a dále ulicí Řetězovou.

Zároveň i tím, že docíleno všemi projektanty účelného a *úplně vyhovujícího* spojení Nového Města ku středu Starého Města. Jednak ulicí na Můstku, ulicí Rytířskou a valně rozšířenou ulicí Železnou — jednak Perštýněm, rozšířenou ulicí Vejvodovou, upravenou ulicí Michalskou a dále podjezdem na »Malý Rynk«, čímž *více než na drahná léta* vyhověno stávající komunikaci v obchodní čtvrti, jejímuž obchodu a živností jest existenční podmínkou *nikoliv hlučná komunikace vozová*, nýbrž *živá frekvence hojných pěších návštěvníků a passantů*.

Proto také *se vši energií protestujeme* proti zamyšlenému a se skutečnou houževnatostí znovu a znovu z některých stran navrhovanému *rozšíření Karlovy* a zejména i *Melantrichovy ulice*, zvláště pak *při jejím vyústění do Staroměstského náměstí*.

Zároveň žádáme, aby po zničení celé řady vynikajících památek a celých rázovitých ulic pražských *v nejvlastnějším hospodářském a finančním zájmu Prahy* zachován byl *v původním stavu* alespoň onen *úzký pruh ulic* Starého města, kudy vedla v posledních stoletích triumfální cesta králů Českých ke hradu Pražskému a kudy *do dnes kráčí noha všech cizinců a hostů pražských*.

Co pak se týče území assanačního, tu pokládáme za povinnost svou žádati, aby vynikající památky zde se nalézající, jako *kostel a klášter sv. Anežky, kostel a klášter Milosrdných, Židovský hřbitov a radnice, kostely sv. Ducha a Salvatora*, umístěny byly nejen v prostředí jich důstojném, ale i v okolí *technicky náležitě upraveném*, ve kterémž směru *nedostatečné* assanační plány *naprosto nevyhovují* a jest zejména zřízení *ramp* v okolí těchto památek zcela *zavržitelné* a nepřipustné.

Žádoucnou konečně, *aby zachován byl posavadní čarokrásný pohled z levého břehu Vltavy na velebný Týn, hlásnou věž radnice a ostatní steré věže pražské, od nichž vzala Praha krásné epitheton své a odkazujeme ve věci té na vlastenecké jednání stavů českých*, kteří nepřipustili v dobře pochopeném zájmu Prahy na nábřeží Františkově *žádných staveb*, jimiž by pohled na Staré Město byl ničen.

Doporučujeme tyto své uctivé návrhy bedlivému uvážení, přejeme si, aby stejně dobře, jak byly míněny, vlídně a laskavě byly přijaty a ve společném zájmu nás všech pro krásu i budoucnost královské Prahy v skutek uvedeny byly.

DOBROZDÁNÍ UŽŠÍ KOMISE SOUPISNÉ

o konkurenčních projektech na upravení Starého a části dolního Nového Města pražského cenami král. hlav. města Prahy poctěných.

I. STARÉ MĚSTO.

Staroměstské mlýny.

Zachování zajímavé této skupiny co nejdůrazněji se doporučuje tak, jak v projektu I. (arch. Sakaře a Klusáčka) naznačeno, stejně i úprava částí ulice Poštovské, nyní Karolíny Světlé, až ke Křížovnickému náměstí, tak jak zde je navrženo. Úpravy v projektech druhých navržené nelze již pro jich *nákladnost* doporučiti.

Klášter Křížovníků.

Úprava doporučuje se dle projektu prvního (i s otevřenou kvadraturou kláštera Křížovníků proti řece nově navrženou). Třeba pouze roh u Kláštera Křížovníků proti Platnýřské ulici sříznouti, podobně jako děje se na protější budově Klementina.

Karlova ulice.

Doporučuje se přesné zachování *nynějšího stavu i půdorysu ulice*.

Proti regulaci však tří méně cenných domů č. p. 179, 178, 174 není námitek.

Rovněž třeba doporučiti značnější regulaci domu č. p. 160 a s ním i č. p. 1591, proti paláci Clam-Gallasově za účelem docílení lepšího pohledu na krásnou tuto budovu, jak též v projektu druhém naznačeno.

Klementinum.

Budiž úplně zachováno *v celém nynějším tvaru a půdorysu svém*, jak ostatně projekt první navrhuje.

Proti sbourání ohradní zdi v Seminářské ulici proti č. p. 185, jak v projektu prvním navrženo, není námitek.

Úpravy v ostatních projektech navržené se neodporučují.

Anenská ulice

(až k Liliové ulici).

Upravení doporučuje se dle projektu třetího (Klenkova), jenž ponechává ulici tuto intaktní, zejména *Anenský klášter* č. p. 211, jež třeba jako *celek* šetřiti.

Zvláště v gotické jeho části proti č. p. 184, kdež dochován jest silně poškozený, ale pěkný gotický štít, jakých v Praze již po mále.

Řetězová ulice

(od Liliové do Husovy třídy).

Upravení doporučuje se veskrze dle projektu prvního (Sakař-Klusáček), jenž zachovává domy č. p. 223, 224, 225, 226 a 243.

Husova třída

(z Mariánského náměstí až k Řetězové ulici).

U paláce Clam-Gallasova doporučuje se značnější rozšíření ulice této, jak v projektu druhém (arch. Kříženeckého) naznačeno, aby bylo docíleno lepšího pohledu na krásný tento barokní palác.

Další však úprava doporučuje se dle projektu prvního (Sakař-Klusáček) v dosavadní šířce vzhledem k značné architektonické cennosti a malebnosti domů č. p. 156, 228, 229, 227, 226, 230, jichž chránění jest *bezpodmínečně nutné*.

Proti navržené regulaci domů č. p. 231 a 232 není námitek.

Liliová ulice.

Regulace doporučuje se dle projektu prvního a schvaluje se tu zejména zachování barokního domu č. p. 221-I. a odbourání domu č. p. 951-I., čímž uvolňuje se *pohled na presbyterium kostela sv. Anny*; navržená šířka 10—12,5 m je pro tuto ulici dostatečná.

Nová ulice

(od kostela sv. Jiljí k Anenskému náměstí).

Regulace doporučuje se rovněž dle projektu prvního, neboť zachovávají se tu oba cenné, »Soupisnou komisí« chráněné domy č. p. 240 a 241-I. a to tím, že probourává se tu zídka mezi oběma domy a ulice vede se pouze bývalým dvorem mezi těmito budovami.

V místě mezi domy č. p. 248 a 249 I. jest přípustna větší šířka než 10 m a na nároží ulice Liliové možno doporučit seříznutí rohu za účelem docílení *lepšího po-*

hledu na presbyterium krásného kostela sv. Anny. Upravení další až k Anenskému náměstí v šíři 11 m úplně se schvaluje.

Vedení ulice na osu kostela sv. Jiljí, jak v projektu třetím cenou poctěným navrženo, se *nedoporučuje*, poněvadž tím ruší se cenný dům č. p. 241-I.

Stříbrná ulička.

Upravení doporučuje se rovněž dle projektu prvního, kdež správně chráněn cenný dům č. p. 208, bývalý to *palác hraběte Pachtý*, s pěkným jeho nádvořím a fašádou do sousedního dvora.

Bylo by žádoucí, by v místech těch a sice na místě prostranného dvora č. p. 212-I. a několika přízemních budov kolem tu postavených, byl zřízen *malý park* vzhledem k *úplnému nedostatku sadů* na Starém Městě.

Náprstkova ulice.

Doporučuje se zřízení *malého parku* před domem u Papouškových lázní č. p. 329-I. (Bellevue) dle třetího projektu (arch. Klenky).

Ostatní upravení doporučuje se dle projektu prvního.

Poštovská ulice (Karoliny Světlé).

Upravení ulice doporučuje se dle projektu prvního s tím rozdílem, že záhodno tu doporučit větší uvolnění kaple sv. Kříže, jak v projektu druhém a třetím naznačeno. Rovněž bylo by žádoucí upravení okolí pěkné této kaple řešiti *zvláštní skizzou*, vzhledem k velikému významu vzácné této románské památky.

Divadelní ulice.

Upravení doporučuje se dle návrhů buď projektu druhého neb třetího, zejména pokud se týče zřízení schodiště, vedeného z parku u sochy císaře a krále Františka I. dolů k ulici Poštovské a značnějšího regulování domu č. p. 320-I. čímž bude docíleno příznivějšího *pohledu na kapli sv. Kříže*.

Betlemská ulice.

Upravení navrhuje se dle projektu prvního.

Beflemské náměstí.

Regulace náměstí tohoto doporučuje se dle projektu prvního, kdež schvalovati sluší zachování cenného barokního domu č. p. 258-I., rodného domu Jaroslava Čermáka.

Otázka umístění pomníku Husova na tomto náměstí dle projektu druhého a třetího nebyla předmětem úvahy komise, která nepovažuje se za kompetentní pro řešení této otázky.

Konviktská ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního.

Krocínova a Bartolomějská ulice.

Úprava ulice této doporučuje se opět dle projektu prvního.

Nutno jest zachovati všechny původní části jak *dvora bývalého »Konviktu«*, tak *i bývalého refektáře* a to i do nádvoří sousedního domu c. k. knihoskladu.

Rovněž zachování krásné dvorní fačady kostela u č. p. 308-I. (práce Dienzenhofferova) třeba *bezpodmínečně* doporučiti.

Příčná ulice

(z Náprstkové ulice až k ulici Bartolomějské).

Navržena pouze v projektu prvním v šíři 10 m.

Z estetických důvodů není proti zřízení této ulice žádných námitek, třeba jen — jak samým projektem navrženo — šetřiti část kláštera »Šedých sester č. p. 308-I. (budovu to slavným Dinzenhoferem postavenou).

Praktická cena ulice této vzhledem k tomu, že ulice tato nemá žádného prodloužení k Ferdinandově třídě, *není valná* a provedení její je pouze otázkou finančních výpočtů.

Nová ulice z Beflemského nám.

k Bartolomějské ulici (tak zv. „Peklo“).

Doporučuje se upravení dle projektu prvního jako nejméně nákladné.

Ferdinandova třída.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního, při čemž zvláště sluší chrániti průčelí krásného a cenného barokního domu č. p. 118-II. (Kaňkova nadace).

Proti zřízení *loubí* při paláci Schlikově za účelem uvolnění komunikace není žádné námitek. Naopak třeba je vřele doporučiti.

Na Perštýně.

Proti rozšíření Perštýna na 18—20 m dle čáry schválené zemským výborem není proto námitek, že skutečně z důležitých důvodů komunikačních nelze udržeti dům č. p. 342-I., kterýž mimo to již ve Ferdinandově třídě čarou schválenou zemským výborem zasažen jest.

Doporučuje se chrániti ještě dům č. p. 357-I.

U domů však č. p. 357, 358, 359-I. doporučuje se — jak v projektu druhém (Kříženecký) navrženo — zachování původního půdorysu, poněvadž lineárně vedené ulice dávno přestaly již býti ideálem moderního regulování a *nedoporučuje se* zastavovati stávající prostranství, které tvoří zde malé, ale rázovité náměstí.

Při staré čáře umožněn také lepší vjezd do Martinské ulice z Perštýna.

Rovněž třeba vysloviti se pro zachování pěkného domu č. p. 355-I. (»V Nebi«).

Martinská ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu druhého (arch. Kříženecký), kterýž uvolňuje bývalý, velmi cenný gotický kostel sv. Martina, nyní č. p. 417-I.*)

Rovněž třeba doporučovati proražení nové ulice z Ferdinandovy třídy na Úhelný trh na útraty méně cenné části Platýzu, jak v projektu druhém (Kříženecký) naznačeno, čímž značně se odlehčuje komunikaci Perštýna.

Ještě lépe by se doporučovalo opatřiti dům č. p. 417-II. ve frontě Ferdinandovy třídy *mohutným podjezdem.***)

Škořepka.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního, třeba zde ovšem chrániti dům č. p. 355-I. (»V Nebi«).

Úhelný trh.

Doporučuje se zásadně bezpodmínečně zachování *loubí* pro Prahu tak charakteristických, zejména i mezi Perlovou a Martinskou ulicí a *znovuobnovení* v místech těch zrušených podsíní (alespoň pro budoucnost).

Havelská a Rytiřská ulice, v Kotcích.

Ulice tyto tvořily původně celkové náměstí, do něhož nejprve boudy a z nich domy v Kotcích ve dvou řadách vestavěny byly.

*) Což skutečně již se stalo.
**) Nyní rovněž již provedeno.

Vzhledem k tomu doporučuje se chrániti jak loubí v Havelské ulici i s řadou překrásných domů č. p. 504—513 tu situovaných, mezi nimiž nachází se i dům přimátora pražského Jana Paška z Vratu.

Loubí toto sluší rovněž při nynějším jeho půdorysu zachovati tak, jak jest.

Rovněž třeba zachovati zajímavé domy č. p. 409 až 411-I. v ulici Rytířské a sluší loubí tato aspoň pro *budoucí regulace prodloužití a zakreslití pro celou Rytířskou ulici* mezi Perlovou ulicí a Můstkem, a obnoviti tak *původní* vzhled prostranství toho.

Na místo skupiny domů č. p. 514, 526, 528, 962-I. po obou stranách ulice v Kotcích třeba pro budoucnost doporučiti zřízení jedné neb dvou budov veřejných, *nevysokých*, čímž by původní celkový charakter náměstí a tržiště znovu byl obnoven.

Nejlépe hodilo by se k tomu zřízení jedné neb dvou *veřejných tržnic*, jak v projektu druhém (Kříženeckého) uvedeno.

U domu č. p. 504 možno doporučiti *obnovení loubí* ob roh na stranu ulice Melantrichovy, jak v projektu prvním naznačeno jest.

Perlová ulice.

Regulace doporučuje se dle projektu prvního.

Na Můstku.

Doporučuje se zachování domu č. p. 382 (»U Samuele«) a domu č. p. 378, po případě *otevření loubí* skrze domy č. p. 378 a 382.

Naproti tomu není námitek proti značnějšímu rozšíření ulice »Na Můstku« o celou šíř domů č. p. 383 a domů vedlejších.

Rytířská ulice

mezi Mústkem a Havířskou ulicí.

Třeba doporučiti *závažné zachování* překrásných domů č. p. 398 a 403-I. a zachování Havelského kláštera č. p. 593, jak ve všech návrzích navrženo.

Provaznická ulice.

Regulace doporučuje se tu dle projektu prvního.

Havelská ulice

mezi Melantrichovou a Železnou.

Upravení doporučuje se tu dle projektu prvního.

Vejvodova ulice.

Vzhledem k tomu, že účelům komunikačním obětován cenný dům (»u Sladkých«) č. p. 352-I., třeba se zásadně vysloviti alespoň pro zachování *protějšího výborného renaissančního domu č. p. 353-I.* (»U Vejvodů«).*)

Při domu »u Sladkých« doporučuje se, aby, nebude-li zachován, což velice je žádoucí, alespoň jeho půdorysné seřiznutí proti Perštýnu, portál, patník, socha sv. Tadeáše pojaty byly do fačady příštího domu v podobné úpravě.

Ostatní regulace této ulice doporučuje se dle projektu prvního, třeba však doporučiti, aby šetřeno bylo nádvoří *staré míčovny* č. p. 445-I.

Jilská ulice.

Regulace doporučuje se dle správného návržení projektu prvního, v němž chrání se cenné domy č. p. 449, 450, 436-I. (Železné dvéře).

Naproti tomu třeba se však vysloviti proti zastavění náměstíčka proti zadní části kostela sv. Jiljí u č. p. 236-I.

V této části třeba se vysloviti pro upravení dle projektu druhého (architekta Kříženeckého) a sice proto, že nedoporučuje se *zastavovati stávající prostranství* zejména tam, kde poskytují lepší výhled na monumentální budovy, jak tomu zde u kostela sv. Jiljí jest.

Michalská ulice.

Upravení doporučuje se vesměs dle projektu prvního a sice i s navrženou novou ulicí mezi č. p. 435—459, 451, 452 k ulici Jalovcové vedené, neboť regulací touto není ohrožena žádná z cennějších památek.

Kategoricky třeba tu trvati na udržení pěkných domů č. p. 433, 434, 435, 436, 970 a 971.

Železné dvéře č. p. 436, jež chráněny jsou v ulici Jilské, sluší přirozeně také *chrániti i v ulici Michalské*, neboť i tato část domu jest *cenná*.

Rovněž není námitek proti podjezdu skrze Ríchnův dům, ač bude-li tento řešen tak, *aby nerušil ráz Malého náměstí*.

Bylo by pak záhodno *otevřítí* zde a slušně upravit i pohled na *západní* část kostela sv. Michala.

Proti otevření nové ulice v prodloužení ulice Vejvodovy, směrem do ulice Melantrichovy, třeba se vysloviti z toho důvodu, že znovuvytvoření této ulice nemá smyslu bez násilného rozšíření ústí ulice Melantrichovy do Staroměstského náměstí, kterážto regulace je z *estetického stanoviska naprosto nepřijatelná*.

Není však námitek proti možnému zřízení *loubí a průchodu pro pěší* tímto směrem, při úplném zachování půdorysu ulice a cenných budov, jež zachovati nutno.

*) Zatím již provedeno.

Melantrichova ulice.

Provedení regulace doporučuje se ve všem a v každém směru dle výborného projektu prvního, který chrání zde všechny cenné objekty, zachovává vyústění Melantrichovy ulice, zvláště pak i cenný dům č. p. 462-I., čímž i ráz Staroměstského náměstí v této části zůstává nedotčen.

Správně také otevírá se tu nový pohled na východní část kostela sv. Michala, jakož i na krásnou *renaissanční logii* při domě č. p. 475.

Zcela dobře možné otevření této logie *doporučuje se ku provedení* dle krásné skizy projektu III. (p. arch. Klenka).

Kožná ulice.

Odbourání domu č. p. 473 a částečná regulace domu č. p. 472 doporučuje se dle projektu třetího (pana architekta Klenky) cenou poctěného.

Rovněž možno vzít v příznivou úvahu i větší rozšíření této ulice dle projektu třetího (Klenkova).

Třeba však tu chrániti i *zadní trakty* cenných domů č. p. 476, 477, 478, jak v projektu prvním navrženo.

Karlova ulice

od Husovy třídy až k Malému náměstí.

Upravení této ulice doporučuje se ve všem dle projektu prvního.

Proti zřízení *průchodu pro pěší* mezi č. p. 145 a 157 není námitek z důvodů estetických.

Malé náměstí.

Třeba tu vysloviti se bezpodmínečně pro naprosté zachování dochovaného půdorysu Malého náměstí i *starých jeho domů*, zejména pak č. p. 3 a 4, jak v projektu prvním správně naznačeno.

Rovněž třeba se vysloviti *pro obnovení loubí*, jak rovněž v projektu tomto navrženo.

Zároveň třeba tu prohlásiti, že vždy třeba dáti přednost *zachování* a náležitému adaptování domů č. p. 5 až 9 *před sebe věrnějším jich napodobováním v staré jich podobě*.

Třeba tu navrhnouti, aby při příští úpravě domu č. p. 4 *obnoveny* byly původní — později však snesené — *renaissanční štíty a vikýře*.

Marianské náměstí.

Regulace, pokud spadá do tohoto projektu, doporučuje se dle projektu prvního, třeba však tu znovu a opět doporučiti *znovuzřízení* před časem zbytečně zrušené *zahradky* u Clam-Gallasova paláce č. p. 158, jak v projektu II. a III. naznačeno jest.

Rovněž i *obnovení* zbytečně tu odstraněné *kašny*, která tvořila architektonickou součástku tohoto paláce.

Zároveň třeba ohraditi se včas *proti přílišnému a také zbytečnému zvyšování úrovně* tohoto náměstí, čímž by byl porušen nynější ráz Klementina, zejména krásné poměry jeho velikolepého (Luraghova) portálu tomuto náměstí k nepopíratelné ozdobě sloužícího.

Totéž platí, co se výšky niveau týče, pro Platnýřskou ulici, pokud spadá do rámce tohoto projektu.

Železná ulice.

Provedení doporučuje se dle projektu prvního, který rozšiřuje tuto ulici o celou šíři Heinzova domu, avšak nahrazuje dům ten budovou, která se výtečně hodí k rázu náměstí Staroměstského a opatřena je loubím.

Chráněn tu správně i dům č. p. 548-I. Proti ostatnímu navrhovanému rozšíření ulice této není žádných námitek, neboť dům č. p. 491-I. jest tu jediným cennějším.

Nelze však se vysloviti pro násilné a nákladné provádění nových ulic sem ústících, jak v projektu třetím navrženo.

Rovněž není aktuální otázka zřizování samostatných objektů v nádvoří domů na ulici Kamzиковou ústících.

Třeba však důrazně žádati, aby zachována byla *stará partie Karolína* č. p. 541-I v původním stavu.

Proti možnému rozšíření Karolína na útraty méně cenných budov sousedních není žádných námitek a třeba návrh takový jen vítati a doporučiti s přáním, aby přístavba ta nesla monumentální ráz, odpovídající staré části budovy této.

Ovocný trh.

Upravení navrhuje se dle projektu prvního.

Proti nákladnému projektu provedení nové ulice z Ovocného trhu do ulice Celetné, jak v projektu druhém navrženo jest, třeba se vysloviti již proto, že ohrožena jest řada cenných domů v Celetné ulici a mezi nimi i dům dříve pana Sixta z Ottersdorfu.

Zachování Kolovratského paláce č. p. 579 a domu čp. 575 se doporučuje.

Celetná ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního, kdež charakter této ulice i nynější půdorys její se chrání.

Partie kolem Prašné brány byla již zvláště řešena.

Staroměstské náměstí.

Projekt radnice podléhá zvláštnímu konkurenčnímu řešení a tvoří samostatnou otázku.

Ostatně třeba se vysloviti pro nezměněné *půdorysné zachování náměstí Staroměstského*.

Zejména třeba šetřiti půdorysné zakřivení a také fačad domů č. p. 548 až 557, které dodávají aspoň z části ještě starobylého rázu Staroměstskému náměstí.

Rovněž také třeba nezměněnými nechat domy č. p. 478—482-I., jak v půdorysech, tak i ve fačadách.

Stejně třeba zachovati nynější tvar a fačady domů č. p. 461—462 a také charakteristický výstupek domu č. p. 460 (dole kavárna proti Minutě »u Prince«).

Na tvaru i seskupení všech těchto budov, zejména pak jich loubí, *nebudiž absolutně ničeho měněno*.

Každá změna jest s to znovu měniti i další charakteristickou část tohoto náměstí, na jehož rázu již tolik hřešeno.

Co se skupiny domů »u Týna« týče, třeba se vysloviti pro nejkonservativnější návrh projektu prvního, neboť tento nepodniká zde žádné násilné změny a správně otevírá se tu za účelem vylehčení komunikace nová — k charakteru náměstí i přilehlých ulic — výborně se hodící *loubí* a sice jak do uličky Týnské tak i do ulice Celetné.

Na nezměněném zachování kláštera Pavlánského na severní straně rovněž jest zásadně trvati.*)

Rovněž skupina domů č. p. 605, 606, 608, 609 budiž *nezměněně* zachována jak v zevním svém tvaru tak i v půdorysu.

Poněvadž vústění Dlouhé třídy do Staroměstského náměstí jest pro středověký ráz svůj charakteristické, třeba tu žádati, aby půdorysně pokud možno nejvíce bylo šetřeno a nezměněným zůstalo.

Z projektu pak nejšetřněji počíná si projekt první, který prohlásiti třeba ve směru tom za nejlepší vzdor tomu, že třeba komisi co nejdůrazněji se prohlásiti *pro naprosté zachování nynějšího dochovaného středověkého půdorysu v tomto charakteristickém zákoutí*.

Dům č. p. 609 prohlásiti třeba za *velice cenný* a třeba vysloviti se pro jeho zachování. Komunikaci budiž tu odlehčeno podloubím.

Týnská ulice.

Třeba se vysloviti bezpodmínečně pro první projekt, který velice správně zachovává tu historický dům č. p. 627.

Dále i zajímavý dům »u Prstene«, jakož i skupinu Starého Ungeltu č. p. 639. Stejně správně zachováno tu i půdorysné seskupení domů č. p. 63—631, jak ostatně činí také i projekt druhý.

*) Zatím provedeno na zakročení »Klubu za Starou Prahu«.

Týnská ulička.

Třeba tu vysloviti se pro projekt první, pokud jím zlepšuje se pohled na překrásný severní portál Týnského kostela, který byl neomluvitelným nedopatřením stavebního úřadu při udělování uliční čáry téměř úplně zastavěn.

Třeba trvati na zachování *pěkného domu »U tří per«* č. p. 612.

Dlouhá třída.

Doporučuje se i tu upravení dle projektu prvního.

Třeba pak se vysloviti pro zachování všech cenných domů »Soupisnou komisí« zde chráněných, zvláště ale domů č. p. 733, 735 a 712.

Při novostavbě na místě domu »U zlaté šitky«, jenž má býti sbořen, budiž zvláštní skizzou vyřešena fačada tohoto velice exponovaného domu, která by nesla ráz demolovaných budov okolních.

Jak esthetické řešení takového exponovaného místa jest důležité, ukazuje nám řada odstrašujících případů, mezi jiným domu na nároží Eliščiny třídy č. p. 1080, dům »U hřebene« v Celetné ulici a j.

Masná ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního a zejména důrazně se doporučuje *zřízení parku* na místě domu č. p. 256.

Štupartská ulice.

Rozšíření ulice této u kostela sv. Jakuba vzhledem k tomu, že *nelze prodloužit* ji přes cenný dům č. p. 595 (Šrámkův dům) do ulice Celetné, se *nedoporučuje*.

Nad to třeba tu hájiti zajímavých a cenných domů č. p. 633, 634, 597, 598.

Zřízení loubí u č. p. 598, jak v projektu druhém navrženo, možno tu doporučit, ovšem bez poškození integrity tohoto domu.

Rovněž třeba vřele doporučit *otevření kvadratury u kláštera Minoritů* při intaktním zachování křížové chodby a jejích oblouků.

Doporučuje se pak oddělití ji slohovou mříží od části uliční.

Proti seřiznutí domu č. p. 646 za účelem rozšíření této ulice, vzhledem k zamýšlenému projektu prodloužití tuto ulici na náměstí Josefské — není námitek.

Vždy však třeba energicky a zásadně hájiti zachování Týnského dvora *i vnitřního jeho půdorysu*.

Zvláště však při č. p. 639—640. Kdyby mělo pak dojiti jednou k seřiznutí č. p. 641—642, třeba i pak chrániti *vnitřní čáru* těchto domů v Týnském dvoře.

Bylo by tudíž záhodno, aby pak na místo domů takto regulovaných byla sem umístěna vhodná budova *veřejným účelům* sloužící, náležitě přizpůsobena charakteru starobylé této části Týnského dvora, *kteřý by pokud možno nejdříve v podobném stavu svém měl býti obnoven a veřejným účelům odevzdán*.

Templová ulička.

Zachování jejího vyústění do Celetné ulice doporučuje se dle správného projektu prvního.

Nově projektovaná ulice

v prodloužené Šuparfské ulici směrem k Josefskému náměstí.

Pokud provedení ulice této nedotýká se cenných budov, není námitek.

U domu však č. p. 647 (u Šupartů) doporučuje se co nejnaléhavěji jeho šetření.

Pokud pak lze, budíž k vedení komunikace domem tím použito *mohutných podjezdů proražených domem tímto*.

Rybná ulice.

Provedení doporučuje se dle projektu prvního; třeba tu však šetřiti bývalého reductního sálu č. p. 614 (Vusínovský dům), k němuž se pojí kus historie »Staré Prahy«, kdež odbývány slavnosti při korunovaci Leopoldově.*)

Co nejvíce se dlužno vysloviti *proti zastavění* náměstíčka při č. p. 682, nyní hotel »u města Karlovar«.

Návrh projektu třetího (Klenkova), který na prostranství tomto zřizuje *malý sad*, třeba co nejvřeleji podporovati.

Při této příležitosti třeba se vysloviti co nejenergičtěji proti prodloužení ulice přes č. p. 681, směrem k Týnské ulici, jednak směrem k Eliščině třídě přes ústav šlechtičen, jak v projektu I. a II. navrženo, čímž by byla *zničena krásná zahrada ústavu šlechtičen při č. p. 655*.

Naopak doporučuje se zřídit z krásné této zahrady *veřejný park*, který by byl největším sadem Starého města.

Benediktská ulice.

Doporučuje se upravení dle návrhu projektu prvního.

Králodvorská ulice.

Byla řešena při upravení okolí Prašné brány, již schváleného.

Nová ulice

z Benediktské ulice směrem ke Králodvorské ulici.

Zřízení ulice této energicky se *zamítá* z toho důvodu, že by byla zrušena *největší zahrada celého Starého města u č. p. 655-I.* (ústav šlechtičen).

*) Dům ten bohužel již sbourán přes protesty klubu »Za Starou Prahu«.

II. ČÁST ÚZEMÍ ASSANAČNÍHO.

Vzhledem k tomu, že veškery projekty organicky s upravením Starého a části dolního Nového Města řeší i větší část území assanačního, nutno i podepsané komisi blíže se upravením této části města zabývatí jakkoliv to nebylo vlastním úkolem komise.

V úvahu komise pojaty budou jen otázky, týkající se upravení okolí historických a zvláště malebných památek a budov assanačního obvodu.

Celkové upravení pobřeží.

Co nejdůtklivěji třeba se vysloviti *proti velkým pobřežním blokům*, čímž pobřežní linie města staly by se příliš monotóními.

Bloky tyto budtež dle možnosti věnovány budovám *veřejným, monumentálně řešeným* neboť v Praze lze pro značnou prostoru vzduchovou a překrásnou scenerii celkovou považovati *nábřeží Vltavská* za repraesentativní *třidu monumentálních budov*.

Při tom budíž se zvláštním důrazem upozorněno na okolnost, že nelze připustiti pro tyto pobřežní bloky *větší výše budov*, než výši dvou poschodí, *aby byl zachován stávající krásný pohled na stověžatou Prahu z levého pobřeží Vltavy*, zejména ze silnice Letenské, jež se stává pomalu krásnou promenádní třídou.

Nutno dále zachovati i *krásné pohledy na věže* kostela sv. Mikuláše, sv. Salvátora, sv. Haštala, zvláště ale na věže Týnské a na věž radnice Staroměstské.

Třeba tu znovu připomenouti usnesení zemských stavů českých, jež *v třicátých letech* minulého století při *výborném pochopení rázu města*, nedopustili na nábřeží císaře Františka *vyšší budovy než dvoupatrové*. (Vyobrazení viz na straně 18.)

Nutno upozorniti tu i na velkoměsto, jež *vysokými stavbami pobřežními* zničilo krásný pohled na celou vnitřní část města, při podobné poloze, jako má Praha.

Jest to *Pešl*, jejíž pravý břeh i při vši nádheře a výstavnosti budov nábřežních poskytuje obraz *strašně monotónní*.

V Praze jsou to nábřeží Smíchovská a Palackého, jež podobným způsobem zabraňují pohled na další části a vynikající budovy města a působí *únavně svou jednotvárností*.

Okolí sv. Haštala.

Třeba tu doporučiti zřízení třídy od mostu šikmo na presbyterium kostela sv. Haštala vedené, jak přibližně v projektu II. a III. (Kříženecký a Klenka) jest nanačeno, čímž docílí se pěkného pohledu na tento kostel.

Kol kostela třeba doporučiti *zřízení malého sadu*. Vzhledem pak k tomu nutno doporučiti i o něco větší *rozšíření* okolního náměstí.

U fary Haštalské třeba položití důraz na zachování *nynější farské zahrady*, jež dle dosavadních plánů assanačních měla býti blokem zastavěna.

POHLED NA STARÉ MĚSTO Z NÁBŘEŽÍ U POMNÍKU CÍŠ. FRANTIŠKA Z ROKU 1873.
(Fotografováno z bývalého řetězového mostu.)

Řešení východní strany náměstí Haštalského doporučuje se obdobně dle projektu prvního, cenou poctěného, vzhledem k tomu, že výstupek tu naznačený může býti dobrým prospektem v ose Rybné ulice.

Svatá Anežka.

Umístění skupiny budov kol kláštera svaté Anežky do parku, jak v projektu II. a III. jest naznačeno, třeba co *nejvřeleji* doporučiti.

Bylo by však žádoucí, prostranství kol budovy této rozšířiti a malou část parku na západní stranu této skupiny umístiti.

Umístění apsidy kostela toho do osy nové ulice k Eliščině třídě vedené, jak v projektu prvému a třetím jest naznačeno, třeba co nejdůrazněji doporučiti.

Za nezbytný požadavek vůči cennosti budov těchto, jich významu, třeba považovati i zřízení parku na celém bloku pobřežním mezi klášteřem a řekou se táhnoucím, aby bylo docíleno pohledu na celou tuto skupinu z protějšího břehu.

Zároveň třeba doporučiti i větší rozšíření ulice, navržené mezi západní stranou kostela sv. Haštala a západní stranou kláštera sv. Anežky, kolmo na řeku vedenou, tak aby jedna i druhá budova tvořila částečný prospekt této ulice na obou jejích stranách.

Okolí sv. Anežky třeba upravititi tak, aby park zde zařízený poznenáhlu k budovám klášterním nízko ležícím se svažoval.

Park tento budiž jen nízkým, exotickým stromovým vždy zeleným a kobercovým pažitěm opatřen.

Zřízení zděných ramp kolem této skupiny naprosto nelze doporučiti.

Klášteř Milosrdných s okolím.

Zachování celého objektu kláštera a kostela a nynější zahrady v celém rozsahu jest bezpodmínečné.

Na bloku mezi řekou a klášteřem, z větší části pozemku to klášterním, nelze připustiti než zřízení parku, aby tak malebný pohled na skupinu budov klášterních, i na věže Starého Města byl umožněn.

Skupina budov těchto budiž umístěna pokud možno ve větším prostranství, aby budovám klášterním a nemocničním nescházelo dostatek světla i vzduchu.

Rampy nebudtež tu rovněž zřizovány, nýbrž terrain — stejně jako u kláštera sv. Anežky — budiž ponenáhlu ke skupině budov klášterních snižován a v malý městský park proměněn.

Zřízení parku na Janském náměstí kolem školy, jak v projektu prvním a třetím jest naznačeno, třeba důrazně doporučiti již i vzhledem k účelu projektu assanačnímu.

Sluší pak zřizování parků k hlavním a předním prostředkům ozdravení města a také assanace počítati.

Staro-nová škola

a stará židovská radnice s okolím.

Zachování staré židovské radnice jest bezpodmínečné. Staro-nová škola budiž umístěna rovněž v parku s mírnými travnatými svahy, k ní se klonícími.*)

Zřizování ramp v blízkosti chráněných budov jest i tu vzhledem k cennosti památek a také ze zdravotních důvodů nepřipustno.

Doporučuje se přenesení zrušené části hřbitova židovského na blok XII. mezi Rabínskou a Hampejskou a novou ulicí k Sanytrové ulici vedené, což by bylo nejdůstojnějším upravením okolí Staro-nové školy.

*) Zatím již provedeno.

Blok XII. budiž nabídnut israelitskému pohřebnímu bratrstvu výměnou za zrušený hřbitovní pozemek.

Na tyto pozemky pak budtež kameny, původně sem z Vladislavské ulice přenesené, přeloženy.

Celé pak okolí židovského hřbitova budiž vyřešeno i co do *dvorních svých fačad zvláštními skizzami*, aby toto památné místo nalézalo se v důstojném harmonicky upraveném prostředí.*)

Kostel sv. Ducha.

Umístění kostela sv. Ducha *v malém parku* třeba zvlášť důtklivě doporučiti.

Kostel sv. Salvatora.

Ulice Kostečná, i 12ti metrová ulice kol kostela uvedená, budiž *tak rozšířena*, aby kostel tento stál v prostranství *uprostřed malého sadu*, by tato zajímavá budova přišla k úplné platnosti.

Třeba při tom doporučiti zachování *přístavků pozdně renaissančních, na jižní straně* kostela.

Kostel sv. Mikuláše s okolím.

Při novostavbě na místě staré praelatury budiž připojení vedlejší budovy provedeno pokud možno tak, aby původně tato na straně západní stejně dobře jako bývalá praelatura připojovala se ke krásnému kostelu sv. Mikuláše. Novostavba budiž řešena v stejném tvaru jako fačada předešlá.**)

Číslo pop. 722 v Dlouhé třídě.

(Stará kolkovna.***) Zajímavá tato budova budiž pokud možno neporušeně zachována vzhledem k značné cennosti své fačady.

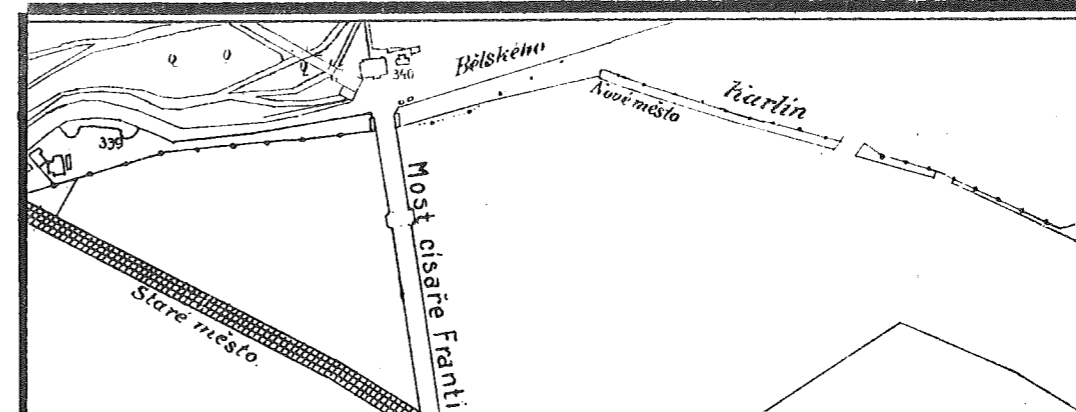
V případě nemožnosti udržení této cenné budovy v jejím celku, budtež chráněny alespoň dvorní věž a arkýř budovy. —

*) Což jak, s povděkem uznati sluší, v několika případech zatím již se stalo.

***) Zatím již provedeno.

***) Bohužel vzdor protestům již zbořeno.

Dějiny „Komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek“ král. hlav. města Prahy.

(Pokračování až do konce roku 1903.)

Píše *JUDr. Frant. Herman.*

Snaha, zachovati ze starých a krásných památek královské Prahy to, co nezničily ještě věky minulé, ujala se v tomto druhém období tím pevněji, čím více byly ohroženy staré části města novými a nutnými návrhy regulačními. Úkol Soupisné komise stal se tak obtížnějším, ale zároveň důležitějším, byť by současná doba nedovedla ještě plně oceniti význam této obsáhlé a mnohdy nevděčné práce.

Zjednavši si přehled všeho, co má Praha cenného a památného a čím se může pochlubiti před cizinou, snažila se komise chrániti celé významné partie i památné a umělecky cenné budovy nebo části před porušením a zachovati tak obdivované krásy potomkům na paměť slavných časů našeho národa.

Jiná města, která disponují větším jměním a která jsou vydatněji podporována státem než královské hlavní město Praha, mohou ovšem více obětovati na svou ozdobu. U nás poukázání jsme nejvíce jen na sebe a na svou vlastní pomoc. A na tomto kolbišti setkávají se velmi často snahy po zachování cenné památky s požadavky rostoucího velkoměsta a s námitkami finančními. Je mnohdy těžko udržeti určitý objekt v dosavadním stavu, když moderní požadavky komunikační vyžadují naléhavě jeho odstranění, a hlavně, když jeho zachování vyžaduje značné finanční oběti.

Komise dle svého určení musila se obmeziti přesně na posudek odborný, kterým projednávala historickou, uměleckou nebo architektonickou cenu a ostatní otázky musila ponechati jiným činitelům k rozřešení. Vždycky však pracovala ve vzájemné shodě se slavnou radou městskou a u slavného zastupitelstva obce Pražské našla vždy náležitého porozumění a blahovolné podpory. Jen tím je také možno, že se komise udržela u prostřed obou extrémních směrů v otázce zachování starých památek, zůstávajíc ve středu mezi přepínáním a vlažností.

A mezi tím, co s nevšedním taktem a se zdarem prostředkoval zasloužilý a dlouholetý předseda komise, pan cís. rada J. V. Novák, styky komise s reprezentační obce, pracoval v tomto období nejobsáhleji a nejučinněji užší výbor Soupisné komise na objemných elaborátech, týkajících se regulace Malé Strany, Starého a Dolejšího Nového města. Byli to pánové: Dr. Luboš Jeřábek, Jan Herain a Dr. Karel Chytil, kteří v celé řadě porad pracovali neúnavně na studiu regulačních návrhů a na obsáhlém posudku, směřujícím k záchraně nedotknutelných památek.

Hromaděním výsledků práce, zejména výkresů, kopií, skizz a fotografií, pocítěna záhy potřeba zvláštní místnosti, ve které by byl tento materiál nejen uschován, ale i k nahlédnutí a po případě za účelem odborného studia veřejně vyložen. Veškeré předměty, mimo výkresy a skizzy naměřených architektur, byly dodávány do městského musea. Pro získané odlitky z rozbouřených domů vykázán byl kostel sv. Václava na Zderaze. Klub »Za starou Prahu« žádal několikrát za zřízení zvláštního archivu stavebního, zejména pro plány starého stavu vynikajících budov a navrhoval, aby se při tom pamatovalo na místo pro elaboráty Soupisné komise. Bylo pátráno na všech stranách v obecních budovách, hlavně při městském archivu v bývalém paláci hraběte Straky na Malé Straně, ale nikde nebyly vhodné místnosti nalezeny. Expositice Soupisné komise na Jubilejní výstavě roku 1908 ukázala, jak objemný a bohatý material je tu snesen a snad upravením místností v novém reprezentačním domě u Prašné brány bude tato naléhavá záležitost příznivě rozřešena.

* * *

Jak bylo již k tomu poukázáno, pracovala Soupisná komise nejintenzivněji a také nejúčinněji v otázce *regulace Malé Strany* a v otázce *regulace Starého a Dolejšího Nového města*.

Roku 1899 byla komise dožádána slavnou radou městskou, aby podala své dobré zdání o podmínkách konkursu na vypracování regulačních návrhů a v první řadě jednalo se o *Malou Stranu*. Ve schůzi dne 17. února toho roku bylo usneseno k návrhu p. architekta Zeyera, aby podmínky konkursu prozkoumal zvláštní užší výbor, do kterého byli zvoleni pp.: Herain, Kříženecký, Martin, Münzberger, Dr. Chytil, Sochor a Zeyer. Výboru tomu bylo uloženo, aby podmínky doplnil zejména označením památných budov, jež by se měly zachovat. Návrhy tohoto výboru byly předkládány přímo městské radě, poněvadž bylo na rychlé vyřízení naléháno. Slavná rada městská neschválila všechny návrhy užšího výboru a proto se usnesla Soupisná komise ve schůzi dne 11. dubna 1899 na tom, aby výbor vypracoval zvláštní memorandum. Spis tento sestavili pp. Herain a Zeyer, a když jeho znění bylo ve schůzi Soupisné komise dne 3. června 1899 schváleno, přikázala jej slavná rada městská porotě, sestavené ku prozkoumání konkurenčních návrhů.

Roku 1900 požádala porota pana konservatora J. Heraina, aby vypracoval seznam památných budov nejen na Malé Straně, ale i na *Starém a Dolejším Novém městě*. Regulace obou těchto částí Prahy projednávala se současně. Již dříve sestavil podobný seznam pan ředitel Dr. Chytil, a když pan J. Herain předložil své návrhy, byly tyto ještě doplněny panem Drem Jeřábkem.

Poněvadž se při srovnání všech těchto návrhů objevily různé potíže, usnesla se Soupisná komise dne 1. května 1900 na tom, aby zvláštní komise sestavila definitivní seznam oněch budov, které by měly býti při navrhované úpravě místa respektovány a zachovány. Do komise té byli zvoleni pp. Dr. Jeřábek, Herain, Dr. Chytil, Sochor a Zeyer. Úkolem této komise bylo ovšem míti zřetel jenom k ceně historické a umělecké; nedalo-li se tudíž v některém případě hájiti zachování objektu z důvodů hospodářských neb jiných, nemohla se okolnost ta přičítati na vrub přeháněných požadavků komise.

Vypracované seznamy byly dodány sl. radě městské, která je však dala komisi technické k opravení, a teprve na naléhání komise Soupisné byly seznamy rozmnoženy a konkurentům jako nezávazné pokyny dodány.

Mezi tím byly podány a porotou oceněny regulační návrhy a tu nastala Soupisné komisi nejdůležitější práce. Ve schůzi dne 18. května 1901 byly projekty na úpravu *Malé Strany* přikázány užšímu výboru k prozkoumání a pp. Dr. Jeřábek, Herain, Dr. Chytil a Kříženecký požádání, aby vypracovali posudek o předložených návrzích regulačních ze stanoviska, které hájiti pokládala Soupisná komise za svou čestnou povinnost.

Regulační výbor vypracoval v 18 schůzích objemný elaborát, za který se dostalo jeho členům zvláštního poděkování od slavného praesidia i od městské rady. V elaborátě tomto popsány byly nejprve všechny návrhy regulační a na to naznačen odborný úsudek komise o jednotlivých částech. Zvláště podrobně byly propracovány otázky úpravy ostrova Kampy, okolí kostela sv. Jana na prádle, okolí zbrojnice, kostela sv. Máří Magdaleny, okolí Mostecké věže, ulice Lužické, Oetingenova paláce a nábřeží.

Když pan Dr. Jeřábek sdělil ve schůzi Soupisné komise dne 13. února 1902, že návrhy výboru jsou vypracovány, byl požádán, aby převzal v této záležitosti referát a v nejbližší schůzi podal zprávu o výsledných návrzích regulačního výboru. To se stalo ve schůzi dne 22. května 1902; kde byla zpráva výboru schválena a usneseno, aby byla litografována.

Dne 27. září 1902 oznámil pan Dr. Jeřábek opět, že výbor vypracoval již také posudky o návrzích na úpravu *Starého a Dolejšího Nového města* a za všeobecného souhlasu byly jemu i ostatním členům výboru vysloveny předsedou komise obzvláštní uznalé díky za obětavou práci, s kterou se úkolu toho podjali. I při této regulační otázce byly některé části bedlivě uvažovány, zejména úprava Dlouhé třídy a hlavně její vyústění do náměstí Staroměstského, dále úprava Karlovy ulice a okolí Prašné brány.

Oba posudky výboru, Soupisnou komisí po provedení některých změn schválené, dodány byly městské kanceláři regulační, která zkoumala, jak dalece by se daly požadavky Soupisné komise při definitivní regulaci uskutečniti. Aby se náhledy v jednotlivostech vytrýbily, pořádány pp. architektem Balšánkem a arch. Sakařem se svolením městské rady přednášky o definitivních návrzích upravovacích, ke kterým zvána byla i celá Soupisná komise. Poněvadž však bylo třeba speciálního a podrobného jednání o jednotlivých partiích, konány byly dne 21. a 26. března, 4. a 8. dubna 1903 zvláštní schůze Soupisné komise, ve kterých bylo za přítomnosti pana arch. Balšánka vytknuto určité stanovisko v těchto otázkách:

1. Za jednu z velice cenných památek považován kostel sv. Jana na prádle s přiléhajícím špitálem. Kostel tento (původně sv. Jana Křtitele na Újezdě) připomíná se již roku 1142. Roku 1588 udeřil do něho blesk a shodil cihelný krov, ale nezapálil. Roku 1620 přeložen byl ke kostelu městský špitál malostranský, pro nějž r. 1661 byl vystavěn dům místo původní budovy a to v nynější podobě s otevřenými pavlačemi. Při té příležitosti byl kostel opraven. Roku 1784 byl kostel i se špitálem zrušen a r. 1787 za 4700 zl. prodán. Kostel zachoval příkrou střechu, vysoký štít, v průčelí starý kříž a na střeše dva železné křížky. Jest jednou z nejstarších památek malostranských, ač se jeho architektonická cena vysoko neodhaduje. V té příčině

však pozvedl svého hlasu pan vl. rada W. W. Tomek a poukázal k tomu, že při posuzování ceny toho kterého objektu nehledí se obyčejně na dobu, ze které pochází. Jedná-li se o památku z 12. a 13. století, dosti na tom, že je tu důkaz toho, jak se tehda stavělo. A mezi takové památky patří i kostel sv. Jana na prádle a cena jeho zvyšuje se i tím, že náležel slavnému Všehrdovi. — Komise prohlásila se tudíž pro zachování tohoto kostela i se špitálem a učinila návrh, aby byly náboženské korporace vyzvány, aby k zachování dopomohly. Ulice v okolí měla by býti ponechána v šířce 8 metrů. V téže záležitosti podala Soupisná komise městské radě zvláštní memorandum.

2. Při jednání o »zbrojnici« prohlásila komise, že všechny předložené alternativy jsou přijatelné. Rada městská by měla jednati s centrální komisí a s vojenským erárem o způsobu úpravy a zejména o tom, dala-li by se tato budova získati pro galerii českého umění.

3. Na zachování kostela sv. Vavřince komise setrvala a žádala, aby byl uvolněn a aby ho bylo použito pro blízké školy.

4. Na zachování kostela sv. Maří Magdaleny komise netrvala. Proti tomuto stanovisku hlasovali pp. Dr. Jeřábek a Dr. Chytil.

5. Navržený projekt při kapli sv. Prokopa byl schválen s přáním, aby byla otázka tato stále v evidenci a aby při eventuelním bourání byla kaple bedlivě prohlédnuta.

6. Při paláci Nostitzově doporučila komise zrušení uličky, zachování zahrady Nostitzovy i Chotkovy a upravení průchodu palácem Chotkovým.

7. Návrh na úpravu ostrova Kampy a Čertovky byl schválen s tím přáním, aby byly na severním cípu povoleny stavby jen dělené, nevelké a nízké, a aby malebné skupiny stromů v pravo od Karlova mostu byly zachovány, poněvadž k malebnému rázu těchto míst velmi podstatně přispívají.

8. Při okolí kostela Maltézského doporučila komise, aby Velkopřevorské náměstí zůstalo neporušeno, aby se pro pěší upravil průchod domem č. p. 484 a aby se v nádvoří obecního domu č. p. 486 upravil park, po případě hřiště pro mládež.

9. Komise vyslovila se pro zachování paláce Hrzanského. Měl-li by býti přestavěn, žádala, aby se mohla o dotyčném návrhu předem vysloviti.

10. Předložený návrh na zastavění průlomu »U Klíčů« komise schválila a prohlásila se pro vynechání loubí v místě nynější uličky Karmelitské.

11. Při otázce úpravy komunikace kolem mostecké věže nečinila komise zásadních námitek proti probourání věže v předpokladu, že bude detailní úprava součástí úpravy věže.

12. V paláci Oettingenském doporučeno zříditi v levém traktu průchod pro pěší.

13. Projektovaná komunikace z ulice Letenské přes obecní dvůr byla schválena s dodatkem, že se má zahrada Taxisova zachovati.

14. Ohrada na č. kat. 14 č. 42/1 měla by býti regulována jen potud, pokud je toho pro ulici k náměstí Dražického navrženou třeba. Místo domu č. p. 525 měla by se zříditi budova obecní s přiměřenou výškou. Rozhodně trvala komise na tom, aby pohled na Malou Stranu a Hradčany nebyl v těch místech zastíněn vysokými stavbami.

15. Komise žádala, aby nynější zahrada Klárova ústavu slepých byla zachována a pokud to bude možno i kaple vzhledem k cenným jejím freskám.

16. Návrh pana arch. Balšánka na úpravu Loretánského náměstí komise schválila s přáním, aby kaplička v ohradní zdi u zemské káznice byla zachována.

17. Zachování Nerudovy ulice bylo schváleno se žádostí, aby v případě změn navrženého projektu dotázána byla Soupisná komise předem o dobré zdání.

Posudky tyto dodány byly regulační kanceláři, která pak své návrhy předložila městské radě ku schválení.

Plány na úpravu regulace Malé Strany i Starého města byly již vypracovány, ale tím neustal platný vliv Soupisné komise, která při skutečném provádění regulace krok za krokem bude stopovati osudy svých požadavků a k jednotlivým případům se zase vrátí, aby chránila, co se ještě zachrániti dá.

Do tohoto období spadají již také počátky projektované úpravy *Podskalí a Král. Vyšehradu*. Už ve schůzi dne 21. listopadu 1901 žádala komise, aby se úprava hradeb řešila samostatně a na základě veřejného konkursu a aby byl vzat náležitý zřetel na úpravu sadů zejména tam, kde jsou hradby vysoko nad údolím. Znova pak připomenul záležitost tuto pan Dr. Jeřábek ve schůzi komise dne 22. května 1902, když navrhoval, aby do návrhů na úpravu Podskalí, o kterém se má znova jednati, pojata byla také úprava Vyšehradských hradeb.

* * *

Už roku 1899 učinil pan konservator J. Herain ve schůzi Soupisné komise dne 10. února návrh, aby byly vypracovány rytiny *panoramatických pohledů na Prahu* z konce století 19. a sice pohled s Petřína a pohled na Malou Stranu. Soupisná komise tento návrh schválila a žádala radu městskou, aby povolila potřebný náklad. Příslušné propracování návrhů odkázala pak zvláštnímu výboru, aby sestavil zejména přesný rozpočet. Téměř po 200 let nebylo mnoho měněno na celkové tvářnosti Prahy, až teprve v posledních letech provádějí se takové radikální a rozsáhlé změny jak ve vnitřní úpravě města, tak i v jeho zevnějším vzhledu, že nebylo podobné od doby Karla IV. Tehda bylo totiž založeno Nové Město a hradbami obehnáno. Assanací Josefova, části Starého a Nového města, pak projektovanou regulací Malé Strany a Starého i části Nového Města, jakož i regulací Vltavy a obou pobřeží změnil se značně stará, památná tvář Prahy a proto pokládal pan konservator J. Herain za svatou povinnost dnešní generace, aby zachovala potomkům obraz Prahy, jak ji viděl Humboldt, který ji co do krásy postavil na čtvrté místo mezi světovými městy. Naše nejstarší a nejlepší rytiny pohledů na Prahu provedeny byly od cizinců, jako od Jiljí Sadelera (1606) a od Alten-Allena (1680—1690) a od domácích umělců máme podobné práce z minulých věků jen v menších rozměrech.

Jedná se tudíž o zhotovení dvou pohledů na Prahu s Petřína a z nábřeží na Malou Stranu a Hradčany. — Městská rada schválila ve schůzi své dne 27. prosince 1899 návrh, aby bylo zhotoveno panorama Prahy a aby bylo jednáno v té příčině s akademickým malířem p. Karlem Liebscherem.

Užší výbor sestavil v dorozumění s p. Liebscherem podmínky a rozpočet, dle kterého mělo býti objednáno od tohoto malíře panorama v rozměru 2 metrů délky

a 1 metru šířky za honorář 3000 zlatých. K přípravným pracím dodal pan cís. rada Jindřich Eckert z ochoty fotografie různých částí Prahy, začož mu byly vzdány komisí díky. Na to byly objednány různé pomůcky a s panem Liebscherem definitivně ujednáno, že do 3 let dodá hotové panorama s reprodukčním právem a za místo, odkud by mělo být kresleno, ustanoven bastion na Nebozítku.

Dne 21. května 1901 předložil p. Liebscher skizzu, kterou Soupisná komise na místě samém prohlédla, se skutečností srovnala a provedení až na nepatrnou změnu v detailech schválila. V červnu 1903 oznámil malíř, že jest obraz dokončen. Komise jej 20. června 1903 prohlédla a navrhla toto znění nápisu:

»Královské hlavní město Praha počátkem XX. století. Péčí a nákladem obce král. hlav. města Prahy k návrhu Soupisné komise, zřízené při obci Pražské, provedl v letech 1900—1903 Karel Liebscher, akademický malíř.« — V levo umístěn bude velký znak Prahy a znaky ostatních měst Pražských umístěny budou v rámu, který bude pro obraz zvlášť zhotoven. Prozatím uložen obraz v městském museu a dle usnesení rady městské ze dne 19. června 1903 vystaven bude na výstavě Petrohradské.

Jakmile bylo panorama Prahy zhotoveno, obnovil pan J. Herain svůj druhý návrh a naléhal ve schůzi dne 13. června 1903 na to, aby byl nyní zhotoven pohled na Malou Stranu. I tento návrh byl radě městské doporučen a schválen a ve schůzi dne 29. října 1903 byla k tomu účelu zvolena zvláštní komise sestávající z pp.: J. Heraina K. Klusáčka a R. Klenky z Vlastimilu.

Pan Dr. Matějka navrhoval ve schůzi dne 22. února 1900, aby byly také zhotoveny a zachovány pohledy drobnější, jako na pobřeží Vltavy, pohledy na jednotlivá náměstí, průhled do Celetné, Ovocné, Nerudovy ulice, do Ferdinandovy třídy a na Příkop. Návrh tento byl sice schválen, avšak pohledy tyto objednávané zvlášť nebyly, nýbrž byly od jednotlivých malířů čas od času zakupovány.

* * *

Roku 1899 upozornil ředitel městského musea pan Břetislav Jelínek na to, že erár koupil domy okolo *Novoměstské radnice* a že zamýšlí postavit novou soudní budovu. Z toho důvodu nabádal k tomu, aby se učinily všechny možné kroky na záchranu starobylé *kaple sv. Lazara*. Ve schůzi dne 17. února téhož roku upozornil p. arch. Münzberger, že jsou v této kapli fresky s figurami přirozené velikosti, a žádal, aby byly aspoň okopírovány. Pan arch. Zeyer uvolil se v tom směru vyjednávat s malířem p. Heřmanem. Mimo to se usnesla Soupisná komise na tom, aby pp. stav. rada Wiehl a Břet. Jelínek všechny budovy a zvláště kapli sv. Lazara u Novoměstské radnice prohlédli a aby pak učinili centrální komisi ve Vídni a Soupisné komisi návrh o tom, které budovy nebo jích částí, nebo předměty z nich by se měly zachovat, po případě v nové budově soudní umístiti.

Když městský úřad stavební oznámil, že lze po vystěhování nájemníků vnitřek ohledati, konala se dne 21. prosince 1900 místní komise, která shledala, že je kaple již částečně sbořena a že její vnitřek má vesměs trojí omítku. Následkem toho, pokud bylo lze zjistiti, byly původní malby tak chatrné a setřelé, že nebyly ani jejich kontury k rozeznání. Proto uznali odborníci, že na nějaké kopírování maleb pomýšletí nelze a že by ani práce s ohledáním spojená k žádoucím cíli nevedla. — Ani akce ve

prospěch zachování celé kaple neměla výsledku, protože erár na zužitkování toho místa trval.

Ve schůzi dne 15. května 1900 navrhoval pan Dr. Luboš Jeřábek, aby byla fačáda projektované nové soudní budovy přizpůsobena k fačádě bývalé Novoměstské radnice a aby byl za tím účelem zhotoven náčrtek této staré fačády. Ve schůzi dne 6. října téhož roku pak už sdělil, že byl náčrtek fačády a půdorysu panem arch. Balšánkem vypracován a navrhl, aby se obec Pražská na základě tohoto dokladu domáhala u vlády toho, aby byl původní stav staré radnice obnoven a aby mu byla novostavba přizpůsobena. Návrh ten byl schválen a příslušné kroky učiněny.

Při stavební komisi prohlásili zástupci vlády, že se o fačádu dohodnou se Spolkem architektův a inženýrů. Pan arch. Balšánek zhotovil plán gotického loubí v přízemí bývalé Novoměstské radnice a její původní fačády dle rytiny J. Dietzlera z r. 1743. Ve schůzi Soupisné komise dne 11. dubna 1901 bylo pak k návrhu pana Dra Jeřábka usneseno, aby rada městská byla požádána za podporu akce Spolku architektův a inženýrů, jemuž byl elaborát p. arch. Balšánka dodán. Snaha tato však zůstala opět bezvýslednou. Proto však Soupisná komise neustala sledovati myšlenku obnovení starého stavu Novoměstské radnice a sbírala nový materiál a podnikala nové kroky.

* * *

Při jednání o přístavbě budovy české techniky jednalo se také o *kostel sv. Petra a Pavla na Zderaze*. Pan Dr. Jeřábek sdělil ve schůzi dne 21. listopadu 1902, že klub »Za starou Prahu« žádal za zachování této stavební památky, která jest jedním z prvních projektů Dienzenhoferových, a navrhl, aby Soupisná komise tuto žádost podporovala. Z komise učiněno bylo zvláštní podání praesídiu rady městské a současně centrální komisi ve Vídni. Na základě vyšetření místní komise ze dne 25. listopadu 1902 schválilo c. k. místodržitelství předložené plány na přístavbu fyzikálně-elektrotechnického ústavu české techniky a uznalo sbourání kostela sv. Petra a Pavla nezbytně nutným. Soupisná komise podala sice proti tomuto rozhodnutí protest, ale byla zamítnuta. Přes to však bylo řízení v této věci na zakročení centrální komise zastaveno a rozřešení otázky sbourání kostela tím odročeno. Ještě potom navrhla Soupisná komise komisi centrální, aby dala kostel ohledati za tím účelem, nedal-li by se použití za vojenský kostel pražské posádky.

* * *

O pravém *bydlišti a hvězdárně Tychona de Brahe* projevil p. J. Herain pochybnosti, že by byly tam, kde jsou nyní Černínská kasárna. K návrhu Soupisné komise bylo tudíž městskou radou schváleno, aby mu bylo umožněno v této otázce dále pátrat. Mezi tím našel pan V. Brož v knihách Pohořeleckých zápis, dle kterého se dalo přibližně vyšetřiti místo působiště slavného hvězdáře. Pan V. Brož se však nespokojil s tímto objevem a pátral po zbytcích dotyčných budov a konečně sdělil ve schůzi dne 13. února 1902, že se domnívá, že našel skutečné zbytky t. zv. Curtiova domu na Hradčanských hradbách. Komise pak schválila, aby byly tyto zbytky odkryty, změřeny a ofotografovány. Když pak byla odkopávka provedena, prohlédla

Soupisná komise objevené zbytky na místě samém a usnesla se na tom, aby se provedl náležitý popis, na jehož základě by bylo možno další důsledky tvořiti. Po zhotovení tohoto popisu byla odkopávka zase zasypana.

* * *

Ve schůzi dne 1. května 1900 upozornil pan Dr. Jeřábek na to, že se bude budova bývalé kadetní školy u Prašné věže bourat, a k jeho návrhu bylo usneseno zakročiti v čas, aby se pátralo, zda-li by se tam nenašly některé staré partie. Dne 6. října 1900 sdělil pan architekt J. Herain, že se při parcelačním řízení jednalo o to, aby přišla k platnosti Prašná brána a aby se stala přístupnou galerií, která by se zřídila naproti schodům. Galerie ta se však při řízení vynechala a proto navrhla Soupisná komise, aby se při stavebních plánech galerie podržela.

Když byla budova vyklizena, konala se dne 19. ledna 1901 místní prohlídka, na základě které učinila Soupisná komise toto usnesení:

»V celku bylo shledáno, že z původního Králova dvora nezbyly již žádné památky a že všecko, co se dalo se zdí sejmuti a odtrhnouti, bylo odňato a odneseno. Dále bylo usneseno:

1. aby byl strop slavnostního sálu ve středním traktu při ulici Celetné ofotografován a pod dozorem p. prof. A. Kříženeckého vyměřen a vnesen. Strop tento je dosti zachovalý, slohu barokního a celá konstrukce nasvědčuje tomu, že sál zabíral prostor z přízemí až po první patro v celku.

2. aby byl půdorys celé budovy vyměřen.

3. aby byl půdorys a profil kostela vyměřen.

4. aby byly reliéfy, představující smrt sv. Ludmily a sv. Václava, na postranních oltářích odříznuty a městskému museu k uschování dodány.

5. aby byly druhé dveře uvnitř sakristie a znak hraběte Harracha nad vchodem do hrobky dány rovněž městskému museu.

6. aby byl zřízen nový příchod do Prašné brány, který by přírodnímu stavu odpovídal a aby se na to při regulaci pamatovalo.

Všem těmto požadavkům bylo z největší části vyhověno.

* * *

První protest proti vrchnímu elektrickému vedení na *Karlovu mostě* podán byl už ve schůzi Soupisné komise dne 10. února 1899 a to k návrhu p. arch. Münzbergra. Když se pak otázka tato stávala aktuálnější, jednáno bylo o ní opět ve schůzi dne 13. února 1902 a poukazováno k tomu, že je projektovaná trať nevýnosná a že se jí užívá hlavně jen při nepohodě. Bylo pak usneseno, aby užší výbor vypracoval pamětní spis, který by se podal přímo praesidiu městské rady. Pamětní tento spis zněl:

»Komise pro soupis stavebních a uměleckých památek Pražských usnesla se na tom, znovu upozorniti slavnou městskou radu na okolnost, že z esthetických, historických i uměleckých důvodů i každý pokus zavést vrchní vedení elektrické pro vozbu tramwayovou na starobylém *Karlovu mostě* je nepřijatelný. Zároveň pokládá komise za svou povinnost v čas upozorniti na to, že je žádoucí, aby kandelábry

pro elektrické osvětlení nově tam projektované nerušily rázu mostu a hlavně jeho sousoší. Jest pak bezpodmínečně nutno, aby výška těchto kandelábrů nepřesahovala výši dvou třetin soch a skupin mostu. V každém případě však se doporučuje vypsatí veřejného konkursu slušně dotovaného za účelem získání nákrešů pro tyto kandelábry, jež k osvětlování elektrickému sloužiti mají«.

Současně bylo doporučeno memorandum svazu studentských spolků »Unie«, který rovněž protestoval proti vrchnímu vedení.

Obec Pražská dostala na opravu Karlova mostu od zemského výboru dotaci 80 tisíc zlatých s podmínkou, že také sousoší sv. Ignáce a sv. Františka znovu postaví. Soupisná komise urgovala tuto záležitost již od roku 1899 a u příležitosti elektrického vedení ji znovu připamatovala.

* * *

Pan konservator J. Herain objevil před *kostelem Maltézským* zbytky starého kostela románského. Provedl pak kopání a ohledání nálezu a zjistil, že se na pravé straně nalézají kamenné leziny a pod nimi patky sloupů třílodního chrámu. Štít níže u vchodu je zakončením lodě a z ní vycházely apsidy. Objev tento jest pozoruhodný a velmi zajímavý. — Rovněž usneseno, aby podobným způsobem bylo pátráno v nádvoří před *kostelem P. Marie Sněžné* a na oba účely uložena zvláštní menší dotace.

* * *

V komisi bylo často poukazováno k tomu, že se *staré fresky* v různých kostelích a budovách neudrží v dobrém stavu, nebo naopak, že bývají neodbornou rukou tak opraveny, že svou cenu ztrácejí. K návrhu odborníků byla přijata zásada, aby se takové fresky, dokud toho není nutně třeba, neopravovaly, nýbrž aby se před poškozením a vlhnutím chránily. Za účelem evidence cenných a památných fresek v Praze zvolena zvláštní komise (pp. msgr. Ferdinand Lehner, Jan Herain, Dr. Karel Chytil a Kamil Hilbert), která má od případu k případu učiniti příslušné kroky a návrhy.

* * *

K návrhu pana arch. Münzbergra bylo r. 1899 usneseno, aby se průčelní zeď *Dienzenhoferova letohrádku*, zvaného »*Amerika*«, na Novém městě upravila v původním slohu. Roku 1900 svěřeno vypracování těchto plánů panu arch. Kříženeckému, který je ve schůzi dne 12. ledna 1901 předložil. Plány byly pak předloženy městské radě, která dala sestaviti rozpočet. Záležitost tato byla již několikrát Soupisnou komisí urgována.

* * *

Rada městská povolila k návrhu Soupisné komise roku 1898 subvenci na vydání »*Kodexu Vyšehradského*« tiskem s polychromovanými obrazy a iniciálkami, jež se nalézají v Pražské universitní knihovně a je dílem Božetěchovým z doby korunovace krále Vratislava I. (1086). Ve schůzi Soupisné komise dne 22. května předložil monsignor Ferd. Lehner jeden výtisk tohoto svého díla s doložením, že Soupisné komisi náleží

zásluha o jeho vydání. Pan ředitel Frant. Šubert tlumočil mu jménem komise nejvřelejší díky za tento dar, blahopřál k tomuto krásnému výsledku sice namáhavé, ale záslužné práce a přál mnoho zdaru k dalším podnikům. — Darovaný výtisk je uložen v archivu komise.

* * *

Ve schůzi dne 10. února 1899 bylo rokováno o zachování starobylého rázu fačády domů čp. 931, 932 a 933-I. na Staroměstském náměstí, ježto návrh přestavby pro *Městskou pojišťovnu* má ráz příliš moderní a není způsobilý nahraditi dosavadní členěnou fačádu. Komise žádala, aby se mohla o stavebním projektu vysloviti dříve, než bude schválen.

* * *

V téže schůzi bylo usneseno, aby byla budova *staré kolkovny* zachována a aby byla adoptována pro centrálu hasičskou.

* * *

Pan konservátor J. Herain upozornil ve schůzi dne 1. května 1909 na *dům hraběte Straky* na Malé Straně (dům »U sedmi čertů«), který má mnohé vzácné památky a náleží obci Pražské. Když byl svého času darován Šedivým Sestrám, provedly se různé opravy a adaptace, při kterých se přišlo na mezistropí, v němž jsou krásné fresky, práce to patrně vlašská. Proto p. J. Herain učinil návrh, aby komise fresky ohledala, a kdyby dům tento měl býti sbourán nebo prodán, aby si je obec Pražská vymínila. Návrhy ty byly schváleny.

* * *

Komisi Soupisné zasílá »Společnost přátel starožitností Pařížských« krásné publikace, na které poukázal pan Dr. Luboš Jeřábek a žádal ve schůzi dne 18. května 1901, aby se dala každoročně jistá částka z dotace Soupisné komise na fond pro vydávání vlastních publikací. K návrhu pana Dr. Chytila bylo usneseno, aby komise vydávala každoročně »Zprávy« o své činnosti a zároveň zvolen redakční výbor, sestávající z pp.: Dr. Lub. Jeřábka, Dr. K. Chytila, J. Heraina, R. Kříženeckého a Dr. Fr. Hermana. Pan Dr. J. Podlipný upozornil na to, že je třeba, aby se k těmto Zprávám přidával seznam v jazyce francouzském, což bylo schváleno. Městská rada schválila sice vydávání občasných zpráv, avšak s tím obmezením, aby byly připojovány k »Obecnímu Věstníku«. Redakční výbor nedoporučil tento způsob a poukázal k velké důležitosti samostatných publikací, dal předložit rozpočty různých firem, sestavil podrobný rozpočet celkový a předložil Soupisné komisi určité návrhy o formě i obsahu »Zpráv«. Komise schválila název publikace: »Zprávy Soupisné komise král. hlav. města Prahy«, jakož i další návrhy redakčního výboru. Městská rada uváživši důležitost tohoto podniku usnesla se ve schůzi své dne 5. září 1902 na tom, aby byla do rozpočtu na rok 1903 zařaděna na zkoušku částka 3000 korun jako subvence pro vydávání »Zpráv« a redakční výbor započal s pracemi pro první číslo.

* * *

Měření, nanášení a obkreslování starých památek architektonických je předmětem neustálé činnosti Soupisné komise. R. 1899 bylo usneseno, aby se měřily a nanášely detaily cenných a význačných budov, nebo jich částí, a za tím účelem má býti komise o každém bourání domu předem vyzooměna. Prováděním regulace množilo se však bourání domů tak, že bylo nutno, aby se jedna technická síla uvedeným pracím stále věnovala. Proto byl ustanoven zvláštní technik, který za dozoru pp. J. Heraina a R. Kříženeckého pracoval. Započato bylo ihned s měřením krámu »U mouřenína« v Mostecké ulici a krám vedle »Medvídků« v Kozní ulici. Na to následovalo:

1. měření veškerých umělecky cenných budov, nebo jejich částí ku sbourání určených dle pořadu, jak je stavební úřad oznámil,
2. měření kostela sv. Mikuláše na Malé Straně,
3. měření t. zv. židovské radnice,
4. měření domu č. p. 585-I. v Celetné ulici,
5. měření kostela sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech,
6. měření letohrádku t. zv. »Ameriky«,
7. měření kostela sv. Jana na Skalce,
8. měření kostela sv. Karla Boromejského s klášterem,
9. měření kostela sv. Bartoloměje na Starém Městě,
10. měření kostela u sv. Kajetána na Malé Straně,
11. měření kostela u Křížovníků,
12. měření kostela Uršulinského,
13. měření starého kostela románského objeveného na Vyšehradě.

Ve schůzi dne 27. září 1902 sdělil p. prof. R. Kříženecký, že bylo nakresleno 30 plánů, 150 skizz a fotografií naměřených budov, které byly vystaveny ve výstavce v prosinci toho roku pořádané.

* * *

Různé záležitosti. — Komise všímala si bedlivě všeho, co souvisí s jejím úkolem a ochotně přispěla ku pomoci tam, kde o to bylo žádáno. Množství malých věcí bylo vyřízeno, jež není možno do podrobnosti uváděti. Z důležitějších jsou tyto:

K návrhu pana Dra J. Podlipného bylo v roce 1901 usneseno, aby tříčlenná komise ihned vešla ve spojení se slavným praesidiem městské rady za tím účelem, aby se v čas komise dozvěděla, jak daleko pokročila záležitost stavby *justičního paláce*, aby se informovala o plánech, o regulaci a o návrhu fačády a aby stavbu tu měla stále v patrnosti tak, aby se po případě mohlo v čas zakročiti. Pan navrhovatel poukázal při tom na velikou důležitost tohoto projektu, ježto má tvořiti pozadí Příkopu a protějšek starobylé Prašné brány a ježto má býti budovou monumentální. — Do této komise byli zvoleni pp.: Dr. Podlipný, Jan Herain a Rudolf Kříženecký.

Komise doporučila k návrhu pana J. Heraina, aby se vyhradila jistá místa na hřbitovech, kde by se jako v parku umístily desky a *pomníky umělecky nebo historicky cenné* ze zrušených částí hřbitovů. Zároveň byli pp. J. Herain a R. Kříženecký požádáni, aby společně se zádušním úřadem příhodné místo vyhledali a městské radě jeho velikost a způsob upravení navrhli. Správa hřbitovů byla také vyzvána,

aby nedávala takové pomníky odstraňovati do té doby, dokud tato záležitost nebude definitivně rozhodnuta.

V zájmu zachování celkového pohledu na fačády budov bylo schváleno, aby se přihlíželo k tomu, aby velké návěštní tabule nezakrývaly části krásných průčelí, aby i detail těchto přišel k platnosti. Doporučeno zřizovati firmy a nápisy na drátěné síti.

Komise se vyslovila proti návrhu jednotné fačády projektované stavby domu místo sbořených domů v ulici Karlově a žádala její rozčlenění.

Bylo poukázáno k tomu, že se na všech stranách ztrácejí drobné památky, mříže, sošky atd. Učiněna tudíž opatření, aby měl stavební úřad tyto památky v evidenci.

Komise projevila souhlas se zachováním Bruské brány.

Vzhledem k nevhodnému zaměňování názvů ulic žádala komise městskou radu, aby staré názvy zachovala a pokud byly novými nahrazeny, aby je zase obnovila.

K návrhu pp. Jana Heraina a Frant. Šubrtů žádala komise, aby byly na památných budovách umístěny desky s patřičným označením a aby i na nových budovách, zejména na školách, byly umístěny vhodné nápisy.

K žádosti spolku pro obnovu *kláštera bl. Anežky České* provedla komise svým nákladem odkopávku při dotyčném kostele za účelem pátrání v základech.

Komise doporučila zachování *kostela sv. Anny* na Starém Městě.

Když se na *Černínských kasárnách* objevily trhliny, zakročila komise na prospěch zachování této budovy. — Zároveň byla budova obkreslena a ofotografována.

Komise žádala za zamezení prodeje obrazů z kostelních inventářů.

Proti *osekávání* okras a soch a proti *nevkusnému natírání fačád* na úkor architektury vystoupila komise energicky a žádala, aby dozorčí orgány stavební včas takovému jednání zabránily.

K návrhu Soupisné komise byla požádána obec Smíchovská, aby dala *portál letohrádku bývalé Kartounky* umístiti do ohradní zdi při ulici, aby přišel k platnosti.

* * *

Sbírky kopií, fotografií a různých děl.

R. 1899 daroval pan cís. rada Otto dva svazky díla »*Čechy*«, jednající o Praze. Téhož roku zakoupeno dílo »*Barok a rococo*«, od Jana Zeyera, na jehož vydání povolena k návrhu komise subvence 500 zl., a pak Obmannovo dílo »*O baroku*«.

K návrhu pana J. Heraina byl roku 1899 požádán pan c. k. místopředseda stav. rada Adolf Pecenka, aby zapůjčil městskému museu svou sbírku *kamenických znamení*. Pan navrhovatel pak opatřil jejich kopie v původním měřítku.

S domu č. p. 26-III. zakoupen odlitek *domovního znamení*.

K návrhu pana arch. Münzbergra sebrána *sbírka pohlednic*, obsahující pohledy z Prahy a okolí. Firmou Bellmannovou bylo darováno 149 pohlednic a mimo to zakoupeno jich mnoho od různých firem jiných.

V domě č. p. 240-III. byly objeveny *fresky*, znázorňující asi čtyři pohledy na Prahu. Pohledy tyto byly okopírovány a městskému museu odevzdány.

V báni *kostela sv. Mikuláše* na Starém Městě nalezen výkres starého stavu kostela a byl obkreslen pro městské museum.

Nákladem dotace Soupisné komise byla fotografována celá řada domů, zvláště těch, které byly určeny ku sbourání a to: na Starém Městě čp. 46, 180, 292, 428, 438, 468, 469, 476, 580, 589, 681, 706, 901, 908 a 930. — Na Novém Městě čp.: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 16, 32, 111, 112, 288, 331, 336, 337, 338, 375, 376, 1006, 1081 a 1107. — Na Malé Straně čp.: 144, 146, 425. — Na Hradčanech čp.: 204, 212. — Na Vyšehradě čp.: 63, 64, 65, 68 a 79. — Mimo to byl fotografován starý stav Novoměstské radnice a t. zv. Libušina lázeň na Vyšehradě a získáno 27 kopií objektů Staré Prahy.

* * *

Za poměrně krátkou dobu a v počátcích svého rozvoje byla činnost Soupisné komise v tomto období zajisté velmi plodnou a obsáhlou. Ovšem, mohla-li komise tolik vykonati, bylo naprosto nutno, aby její snahy našly porozumění a vydatné podpory u slavného zastupitelstva královské Prahy a zejména u slavné městské rady. A toho se jí také dostávalo plnou měrou.

Nehledě k nedokončeným důležitým pracím, očekává ještě mnoho závažných otázek svého rozřešení, při kterém bude činnost komise neposlední a nemálo důležitou. Dle dosavadních výsledků lze však očekávati, že snaživý duch z jejího středu nevyumizí a že nezištná obětavost členů komise ideu zachování památek staré slávy naší matičky Prahy neopustí!

Králův dvůr u Prašné brány v Praze.

Podává Jan Herain,
stavební archivář král. hlav. města Prahy.

Hlavním sídlem českých panovníků, mimo Vyšehrad, býval zpravidla hrad Pražský na Hradčanech, a sice od 9. století, od doby zavedení křesťanství v Čechách.

Když pak r. 1303. hrad pražský vyhořel, zůstal přes 30 let v sutinách. R. 1310. zvolený král Jan Lucemburský vedl dobrodružný život, ztrávil více času v cizině než v Čechách, a byl-li krátký čas v Praze, bydlel v domě »u černého orla« v Dlouhé třídě na Starém městě Pražském (v bývalém kolkovním úřadě č. p. 922-I., r. 1904. sbořeném).

Manželka jeho Eliška bydlela buď na Vyšehradě neb ve svém domě proti kostelu sv. Jakuba (dnes č. p. 647-I. »u Štupartů«).

S přestavbou hradu pražského započato bylo teprve, když králevic Karel IV. r. 1333., po dlouholetém pobytu ve Francii, zpět do Prahy se vrátil. Tu bylo jeho první péčí, aby byl hrad pražský, zanedbané sídlo králů českých, důstojně obnoven.

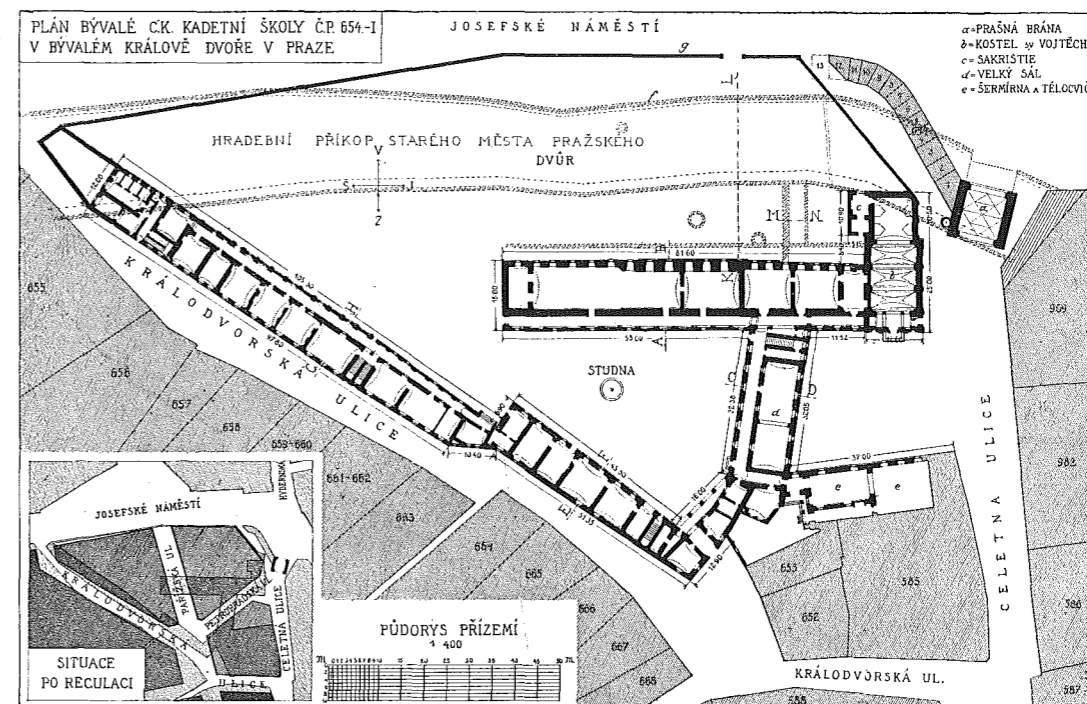
Na spáleništi starodávného paláce královského začal stavěti palác docela nový, dle způsobu francouzského a dle vzoru královského sídla v Paříži.

Z počátku stavby hradu pražského ubytoval se v domě své matky, královny Elišky, při kostele sv. Jakuba na Starém městě (v dnešním č. p. 647-I. »u Štupartů«), ale asi po dvou měsících odstěhoval se na hrad pražský do domu purkrabského při černé věži (dnes č. p. 6-IV.).

Když byla po několika letech stavba hradu hotova, odstěhoval se Karel IV. s celým svým dvorem do nově vystavěného svého sídla a přebýval v něm až do své smrti r. 1378.

Také nástupce a syn Karla IV., král Václav IV., v prvním čase svého panování na hradě bydlel, vyjma dobu, kdy za příčinou lovu dlel na hradě Točniku, neb později na Novém hradě u Kunratic.

Byla to bezpochyby náchylnost k osobnímu styku s lidem i k nočním toulkám, která pohnula krále Václava IV., že vážné sídlo králů českých na hradě pražském opustil a že se ubytoval na Starém městě v tak zvaném *dvoře králově u sv. Benedikta*, při později vystavěné Prašné bráně č. p. 654. Přestěhování krále Václava do *králova dvora u sv. Benedikta* stalo se r. 1383., a od té doby až do r. 1490. byl tento »*králův dvůr*« stálým sídlem českých králů, jako: Zikmunda, Albrechta, Ladislava, Jiřího z Poděbrad a Vladislava Jagelonce, ba i sněmy stavů českých a jiné valné schůze se v něm konaly.

Čís. 1.

Dříve, než budeme pokračovati v historických událostech *králova dvora u sv. Benedikta*, jest nutno vylíčiti jeho polohu za naší nedávné doby, než byl rozparcelován, a jeho minulost, než se stal královským dvorem.

Králův dvůr u sv. Benedikta pod čís. pop. 654-I. sloužil do r. 1900. za vojenskou kadetní školu 24 let a před tím byl vojenskými kasárnami.

Při Prašné bráně, na straně jižní, hraničil na Celetnou ulici, na straně východní zaujímal celou délku dnešního Josefského náměstí, na sever zabíral celou délku Královdvorské ulice a na západ hraničil se skupinou domů č. pop. 653-I. a 585-I.

Na východní straně Králova dvora, proti Josefskému náměstí, stávaly městské hradby a před nimi široký a hluboký hradební příkop jakožto opevnění Starého města pražského, s jichž stavbou započato bylo v polovici 13. století.

Na konci Celetné ulice stávala v těchto hradbách branka, těsně na jihozápadní straně Prašné brány, a nazývala se brankou Mikuláše od Věže. Když pak bylo r. 1348. založeno Nové město pražské, a východně od Prašné brány založen roku 1355. klášter Bosáků s kostelem sv. Ambrože, nazývala se tato branka »brankou proti sv. Ambroži« a když později na svém zevnějšku spustla, jmenována byla »*Odranou*«.

Na počátku Královdvorské ulice při Josefském náměstí stávala též brána, zvaná *branou sv. Benedikta*, podle sousedního farního kostela, jenž stával do konce 18. stol. v dnešní zahradě ústavu šlechtičen (č. pop. 655-I.) a od polovice 13. stol. do počátku 15. stol. patřil komendě německých rytířů u sv. Benedikta, kteří měli sídlo své v nynějším domě č. pop. 682-I. Tato brána slula také časem »*Odraná*«. — Po pravé, čili

polední straně Kralodvorské ulice (dříve ulice sv. Benedikta), stával ve 13. století vedle samé brány na severovýchodní části Kralodvorských kasáren (č. pop. 654-I.) malý dům a vedle něho druhý dům velký a starodávný, který již za času krále Václava I., nebo Přemysla Otakara II., náležel Pitrolfovi, tehdejšímu podkomoří království Českého (1235—1258).

Neznámo jakým způsobem, ale snad jeho odkazem dostal se řádu německých rytířů, od nich pak z usnesení celé provincie českomoravské z nějakých zvláštních ohledů darován byl r. 1322. Janovi, proboštu Vyšehradskému, pobočnímu synu krále Václava II., který jej potom držel i když se stal biskupem Olomouckým. Roku 1348. daroval jej klášteru panenskému u sv. Ducha na Starém městě pražském, jehož byl spoluzakladatelem.¹⁾

Dům tento propůjčily jeptišky r. 1358. biskupu Dětřichovi Mindenskému, mocnému kancléři císaře Karla IV., na čas jeho života a po něm Pražskému měšťanu Jindřichu Faistovi z Řezna, kteří v něm společným nákladem vykonali znamenité nové stavby.

Po jejich smrti pak abatyše a konvent dům takovým způsobem zvelebený prodaly panu Tímovi z Koldic (1365—1370), mistru komory královské.²⁾

Král Václav IV., jenž chtěl mezi lidem bydlet, opustil staré sídlo královské na Hradčanech a přestěhoval se r. 1383. na Staré město pražské do domu »U černého orla« (č. pop. 922-I.) v Dlouhé třídě, a krátce na to do domu po Tímovi z Koldic, jenž byl potom zván *dvůr králův u sv. Benedikta*.

Nastěhování toto muselo se státi na začátku roku 1383., ježto od 8. února tohoto roku jest listina podepsána od něho »ve dvoře králově na Starém městě.«

Toho času mladý král dal po několik dní na konci masopustu (3. února 1383.) provozovati veselé hry čili divadla na Staroměstském rynku, v noci pak držel tance a hody ve svém dvoře.³⁾

V Dlouhé třídě stával rozsáhlý dům »U černého orla« č. pop. 922-I. a 910-I., který, pokud známo, od r. 1401. náležel králi Václavovi, v němž on střídavě přebýval se svým dvorem, tak jako ve dvoře u sv. Benedikta, pročež i tento dům nazýval se toho času dvorem královým (curia domini regis, dicta »Ad aquilam«).⁴⁾

Mimo to měl král Václav IV. před r. 1406. jakýs hrádek na Zderaze na Novém městě při kostele sv. Václava, kterého také občas užíval za své sídlo královské.

Tento hrádek stál proti bývalému klášteru Zderazskému, na okraji vrchu nad Vltavou, totiž na místě bývalé zemské trestnice pod č. pop. 329-II.

Dům ten podle všeho náležel roku 1356. panu Pavlovi z Jenšteina, písaři komory královské, a nazýval se později dvorem vévodovým (r. 1399), což by se asi nejspíše hodilo na bratra Václava Jana, vévodu Zhořeleckého, kterému snad za jeho živobytí náležel a po jeho smrti (1396.) králi Václavovi se dostal. Dvorem královým nazývá se v souvěkých zprávách ponejprv r. 1406.

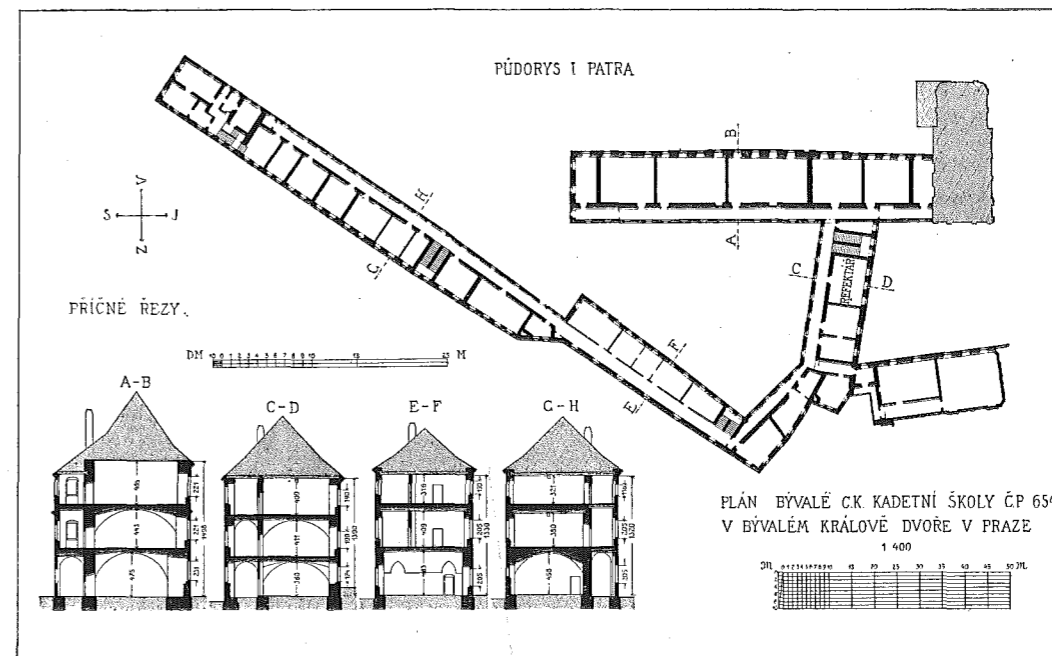
Byl nepochybně vystavěn jako malý hrad, neboť se připomíná při něm věž na straně, obrácené k řece (1399.), ač celkem zaujímal jen část do nedávna stávajícího

¹⁾ Tomek V. Dějepis města Prahy díl I. str. 153.

²⁾ Tomek V. Dějepis města Prahy III. díl str. 134.

³⁾ Tomek V. tamže str. 329.

⁴⁾ Tomek V. tamže II. díl, str. 203.

Čís. 2.

stavení trestnice. Druhou část zaujímal zahrada na půlnoc a západ k řece Vltavě obrácená.⁵⁾

Králův dvůr u sv. Ambrože, pokud byl král Václav IV. v Praze, byl přece jen nejvíce za jeho sídlo užíván a také královna Johanna, první manželka krále Václava, v něm před svou smrtí dne 31. prosince 1386. častěji bydlela.

Také Žofie, druhá manželka krále Václava, za něž byla od r. 1389. oddána, v královském dvoře bydlívala, a sice na straně severní proti ulici Kralodvorské, kterážto část dvora nazývala se tenkrát dvorem králově. Když pak král Václav r. 1413. dům někdy Jošta, markrabí moravského, č. pop. 930-I. (dnes zvaný mincovna) na rynku Staroměstském zdědil, vykázal jej královně Žofii k obývání.⁶⁾

Král Václav IV. rád se stýkal s lidem obecným a sice v přestrojení a zejména v noci navštěvoval krčmy a vinárny. Aby mohl nepozorovaně z králova dvora u sv. Benedikta na své toulky vycházet, dal si v městských hradbách u svého dvora před r. 1402. fortnu ke své potřebě proti Novému městu (na dnešní Josefské náměstí) prorazit.

R. 1402. strhly se spory mezi králem Václavem IV. a bratrem jeho Zikmundem, jenž chtěl moc královskou potáhnouti na sebe.

V té věci smlouval se Zikmund s předními pány, králi Václavu nepřátelskými.

V pondělí dne 6. března 1402. byl král Václav IV. z rozkazu Zikmunda zajat ve svém dvoře u sv. Benedikta, ve kterém tehdy zase ve vši bezpečnosti přebýval,

⁵⁾ Tomek V. Dějepis města Prahy, II. díl str. 236.

⁶⁾ Tomek V. tamže díl III. str. 24.

a veden byl přes Staroměstský rynek a všemi ulicemi veřejně až na hrad Pražský, tam pak opět jako před osmi lety vsazen do Bílé věže, ve které jindy chováni byli zločinci.

Zikmund přinutil jej v tomto vězení, že vydal rozkaz královským městům, aby Zikmundovi slíbila poslušnost, jak on sobě žádal, což města pražská, jak se zdá, vykonala.

Zikmund počal na ně hned potom ukládati nemilosrdné daně; zmocnil se pokladů králových, *vybil za tou příčinou dvůr králův*, kdež pobral i zlaté a stříbrné nádoby, i dům podkomořího Hulera vybil a vzal z něho úřední knihy a listy k nemalému zmatku ve správě království.

Na místě Hulera dosadil v úřad podkomořství pana Otta z Bergova, jež král Václav pokládal za svého nejhoršího nepřítele mezi pány královskými.

Také dal obrátit židy, co příslušníky komory královské, jak v Praze, tak všude jinde v zemi, a zrušil dlužní listy, které měli, ku prospěchu svých stoupenců.

Na to byl král Václav z Bílé věže zavezen od Zikmunda do Vídně, kde byl střežen na svobodě, až konečně se mu dne 11. listopadu r. 1403. podařilo z Vídně do Čech utéci a opět ujmouti se vlády.

Vyšší šlechta česká zanevřela na krále Václava IV., poněvadž úřady královské, které od nepaměti drživala, nyní propůjčoval nižší šlechtě, a vůbec nižší šlechtě a živlu měšťanskému přál.

Této nespokojenosti využítkoval uherský král Zikmund, bratr Václavův, a ve spolku s vyšší šlechtou a měšťany staroměstskými strojí pikle proti Václavovi, aby ho zbavil trůnu. Král Václav, po svém vyváznutí ze zajetí vídeňského, ubytoval se ve svém dvoře na Zderaze a zůstával tam, až se staly jakési úmluvy mezi ním a staroměstskými, aby mohl napotom bezpečněji bydlet ve dvoře královském u sv. Benedikta na Starém městě.⁷⁾

Po mnoho let míval v největším zalíbení svá sídla na Žebráce a na Točnicku, ale když co padesátník již snad méně než jindy nacházel rozkoše v lovectví, začal si asi roku 1410, nebo ještě o něco dříve, stavěti zámek nedaleko Prahy v lese u Kunratic, který se měl dle něho nazývati Wenzelstein, ale lidé říkali mu jen prostě »Nový hrad u Kunratic«.

Již roku 1411. byl tento zámek nejspíš z větší části dostavěn a počalo se se zřízením příkopu, který měl býti 15 loket hluboký a 30 loket široký.

Tak zněla o to uzavřená smlouva dne 20. června 1410. se zedníkem Novoměstským Řehořem a bratrem jeho Maříkem Otrole, kteří přejali to dílo za 150 kop českých grošů.

Roku pak 1412. dne 8. března byla uzavřena smlouva se skalníkem Jakubem, rovněž z Nového města, o stavbu rybníka pod hradem, který měl jíti přes celou šíři tamějšího údolí od jedné stráně ke druhé; a musel Jakub skalník do rukou stavitele zámku Hertvina a kameníka téhož díla Křížka i písaře Blažeje slíbiti pod ztracením hrdla, že dílo to hned započne a bez přestání dokoná.

Vozily se sice ještě v měsíci září toho roku a ještě i později cihly ke stavbě *Nového hradu*, ale nepochybně jen k menším doštávkám; neboť téhož měsíce, ne-li i dříve, přebýval již král Václav na tomto zámku.

⁷⁾ Tomek V.: Dějepis města Prahy díl III. str. 409 a str. 417—418.

Čís. 3. BÝVALÁ C. K. KADETNÍ ŠKOLA (KRÁLŮV DVŮR).
Pohled východní z Josefského náměstí. V levo kostel sv. Vojtěcha.

Vlastní úmysl krále Václava při stavbě *Nového hradu* byl asi ten, že mýnil stáleji, než za předešlých časů, obývat se svým dvorem v Praze a užívat při tom venkovského pobytu, kdykoli by se mu zachtělo, v nejbližším okolí hlavního města.

Nacházímeť jej v potomních letech většinou v Praze, kdež si znamenitě pobyt upravil.

Krom starodávných dvorů svých *u černého orla* v Dlouhé třídě, *u sv. Benedikta* i novějšího *na Zderaze* zřídil totiž pro svůj dvůr také tak zvaný *dům Hankův* (č. p. 587-I., dnes zemský soud v Celetné ulici), někdy nejvyššího kancléře Hanky Brunonova, který naň přešel po jeho smrti. Zdědiv pak po markrabí Joštovi moravském velký dům jeho na rynku staroměstském (č. p. 930-I. mincovna), daroval jej roku 1413. manželce své, královně Žofii, kteráž tu nepochybně přebývala se svým dvorem odděleně od dvora králova.⁸⁾

Tou dobou se ujímalo učení Viklefovo a počínalo náboženské hnutí v Praze.

Do Prahy přišlo r. 1414. psaní papeže Jana ku králi Václavovi, kterým se žádal o vyplenění kacířství. Hus, byv o tom zpraven, hleděl krále upokojiti a sebe z nařčení vyvésti.

Dne 27. srpna r. 1414 měla býti mimořádná synoda v Praze a Hus, využiv té příležitosti, dal den před tím, 26. srpna, nalepiti vyhlášky jazykem latinským, českým a německým na kostele u sv. Víta a na jiných kostelích kollegiálních a farních v Praze, na všech kollejích, a též *na dveřích a vrátech dvora králova na Starém městě*, dvora arcibiskupova i domů mnohých knížat ve městě a rozeslal je také po jiných městech, dal je čísti na kázáních, a vyzýval jimi každého, kdož by ho chtěl

⁸⁾ Tomek V.: Dějepis města Prahy. III. díl, str. 527.

vinití z nějaké zatvrzelosti v bludech nebo z kacířství, aby se zapsal svým jménem, že chce toho dokázati pod utrpením rovného trestu; neb že Hus chce státi před arcibiskupem a preláty a odpovídati každému ze své víry, když by pak byl usvědčen, utrpěti jako bludný neb jako kacíř, a týmž způsobem že chce také každému státi v Konstancii před papežem a před obecným koncilem.

Na vyhlášky Husovy se nikdo nepřihlásil. Proto Hus učinil ohlášení jiné *na vratech dvora králova na Starém městě*, znějící králi, královně, nejvyššímu hofmistru, i všemu dvoru královskému, kterým vznášel na ně prosbu, aby o tom dali svědectví, že se k odpovídání podával a žádný se proti němu nezapsal.⁹⁾

Úmrtím krále Václava IV. (r. 1419.) vypukly v Praze bouře husitské zjevně, hlavně proti císaři Zikmundovi, jenž (r. 1415.) nechal mistra Jana Husa v Kostnici upáliti a nyní se namáhal dosednouti na trůn český.

Tu v červnu r. 1420. Pražané, kteří dobývali hrad pražský, žoldnéři strany císaře Zikmunda osazený, povolali si na pomoc Táboři, aby jim proti Zikmundovi v odboji pomáhali.

Táboři, přitáhnuvše u velikém počtu do Prahy, ubytování nejprve na Novém městě pražském, ale po několika dnech přestěhování s koňmi i vozy na Staré město, většinou *do dvou královských dvorů* blíže sv. Benedikta (č. p. 654-I.) a *u Černého orla* (č. p. 922-I.) i do jiných domů, které byly od svých hospodářů opuštěny.

Toliko ženy Tábořské zůstávaly i potom v klášteře u sv. Ambrože proti dnešní Prašné bráně (v č. p. 1037-II.).

Na jedny i druhé bylo si stěžováno, že ve příbytcích těchto učinili veliké škody na staveních, všelicos v nich boříce.¹⁰⁾

V dobách královského bezvládní od r. 1419. až do r. 1436. držela staroměstská obec Králův dvůr u sv. Benedikta a k účelům válečným ho používala. Také novoměstská obec zmocnila se králova dvora na Zderaze a v té době ku svým účelům ho užívala.

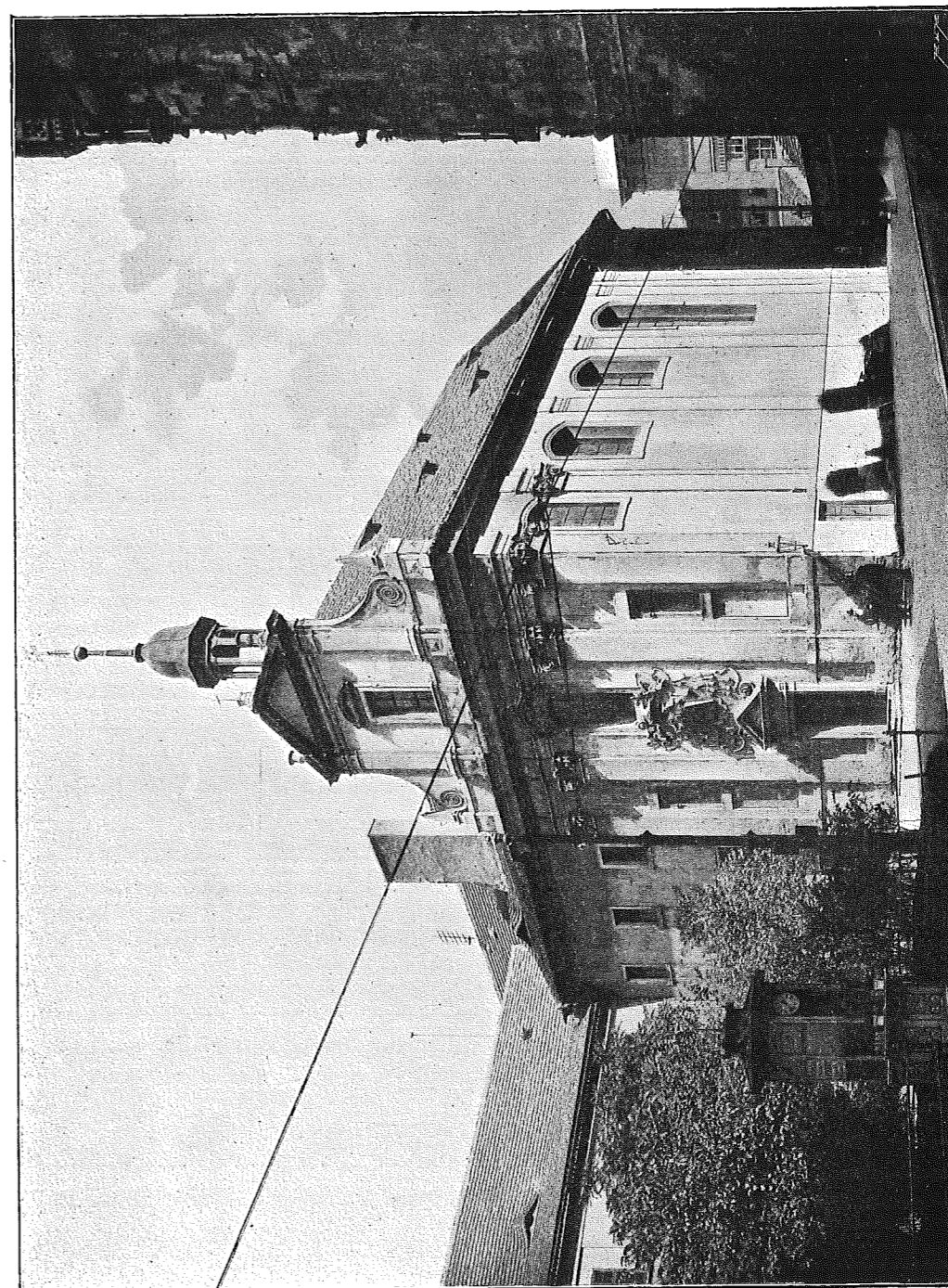
R. 1428. nastalo nepřátelství mezi Starým a Novým městem pražským pro dělení o zabrané kněžské statky a nastalo narovnání dne 1. září r. 1428. ve valném shromáždění obou obcí na prostranství mezi oběma městy *na příkopě* mezi kostely sv. Benedikta a sv. Ambrože, to jest na nynějším náměstí sv. Josefském.

Avšak toto smíření nebylo trvalé. Již v létě r. 1429. nastaly mezi oběma městy různice pro kněze strany pod obojí, a sice v té míře, že novoměstští počali zjevný boj proti Starému městu pražskému, zatahující ulice řetězy, a zmocnili se obou bran Horské i Poříčské na Novém městě, ve kterýchž mělo Staré město právo posádky ku pojištění volného k sobě příjezdu Novým městem.

Staroměstští zavřeli své brány proti Novému městu, osadili městské hradby lidem ozbrojeným a nastalo z obou stran střílení z pušek, samostřílův a šípy ohnivými, což trvalo od 14. do 20. září 1429. Mezi tím přitáhl Prokop Holý se Šírotky Novoměstským na pomoc a svojí rozvahou zjednal mír mezi oběma městy, který se stal na Staroměstské radnici dne 22. září, a zakončil slavným obědem.

⁹⁾ Tomek V.: Dějepis města Prahy. III. díl, str. 552.

¹⁰⁾ Tomek V.: Dějepis města Prahy. IV. díl, str. 67.

Čís. 4. KOSTEL SV. VOJTĚCHA PŘI BÝV. C. K. KADETNÍ ŠKOLE

Smír vyhlášen pak slavnostním způsobem v neděli dne 25. září *na přikopě před dvorem královým u sv. Ambrože*, (na dnešním sv. Josefském náměstí), kde se obě obce zase shromáždily. Kněží obou stran přišli k tomu v průvodu s velebnou svátostí.

Učiněn byl pak takový rozsudek, aby obě obce, zanechavše různic, vyjely na vojnu do Němec proti společnému nepříteli.

Co usneseno, provedeno a již dne 27. září vytáhli Pražané a Sirotci pod vůdčovstvím Prokopa Holého do Lužice v síle 6000 pěších, 800 jízdných, s 220 vozy a s četnými děly.

Toto polní tažení skončilo pro Čechy vítězně.¹¹⁾

Když pak císař Zikmund viděl, že po 17letém válčení koruny české bez schválení víry kališnické, zvané »*pod obojí*«, nedosáhne, schválil dne 5. července r. 1436. slavným způsobem na rynku v Jihlavě v ozdobě císařské před legátem papežským a v přítomnosti českých posílů Čechům kompakтата.

Tím byly války husitské ukončeny a Zikmund od Čechů po 17 letech za krále uznán a přijat. Dne 23. srpna 1436. vjel císař Zikmund jako český král s císařovnou Barborou slavně do Prahy a při setkání před městem odevzdali mu konšelé dle starodávného obyčeje klíče od bran městských, které on na znamení své důvěry jim zase vrátil.

Po vjezdu svém uveden byl do kostela Týnského a na to do *dvora králova u sv. Benedikta*, který mu byl upraven za prozatímný příbytek a bydlel tam se svým dvorem až do léta r. 1437.¹²⁾

Zikmund netěšil se dlouho té radosti, že dosáhl české koruny, neb dne 9. prosince 1437. ve Znojmě zemřel a byl dle svého přání ve Varadině v Uhrách pochován.¹³⁾

Na to svobodnou volbou Čechů povolán na trůn český vévoda Albrecht rakouský, zeť zemřelého císaře Zikmunda.

I tento král bydlel od svého příjezdu do Prahy, dne 13. června, až do 1. srpna 1438. v králově dvoře u sv. Benedikta, ale na to záhy v Uhrách dne 27. října r. 1439. zemřel.

Od r. 1439. do r. 1453. neviděla Praha českého krále ve svých zdech, a tu zdá se, že opět Staroměstští vzali králův dvůr ve svou moc, alespoň v prvních letech, než byl Jiří Poděbradský zvolen správcem země; neboť r. 1441. žádala ovdovělá královna Barbora na konšelech staroměstských, aby jí vydali králův dvůr u sv. Benedikta a pokoje na hradě pražském, kdyby v nich chtěla bydlet. Pražané jí však nevyhověli.¹⁴⁾

Po smrti krále Albrechta zvolen byl jeho syn Ladislav za krále českého, který teprve po smrti svého otce se narodil, a proto »Pohrobkem« byl jmenován. Na vychování zůstával u svého strýce ve Vídni a v nepřítomnosti jeho zvolen na radnici staroměstské dne 27. dubna 1452 Jiří Poděbradský *za správce království Českého*. V letech 1439. až 1453. téměř každoročně konány byly sněmy v Praze, a to ponejvíce buď na hradě pražském, aneb na radnici staroměstské.

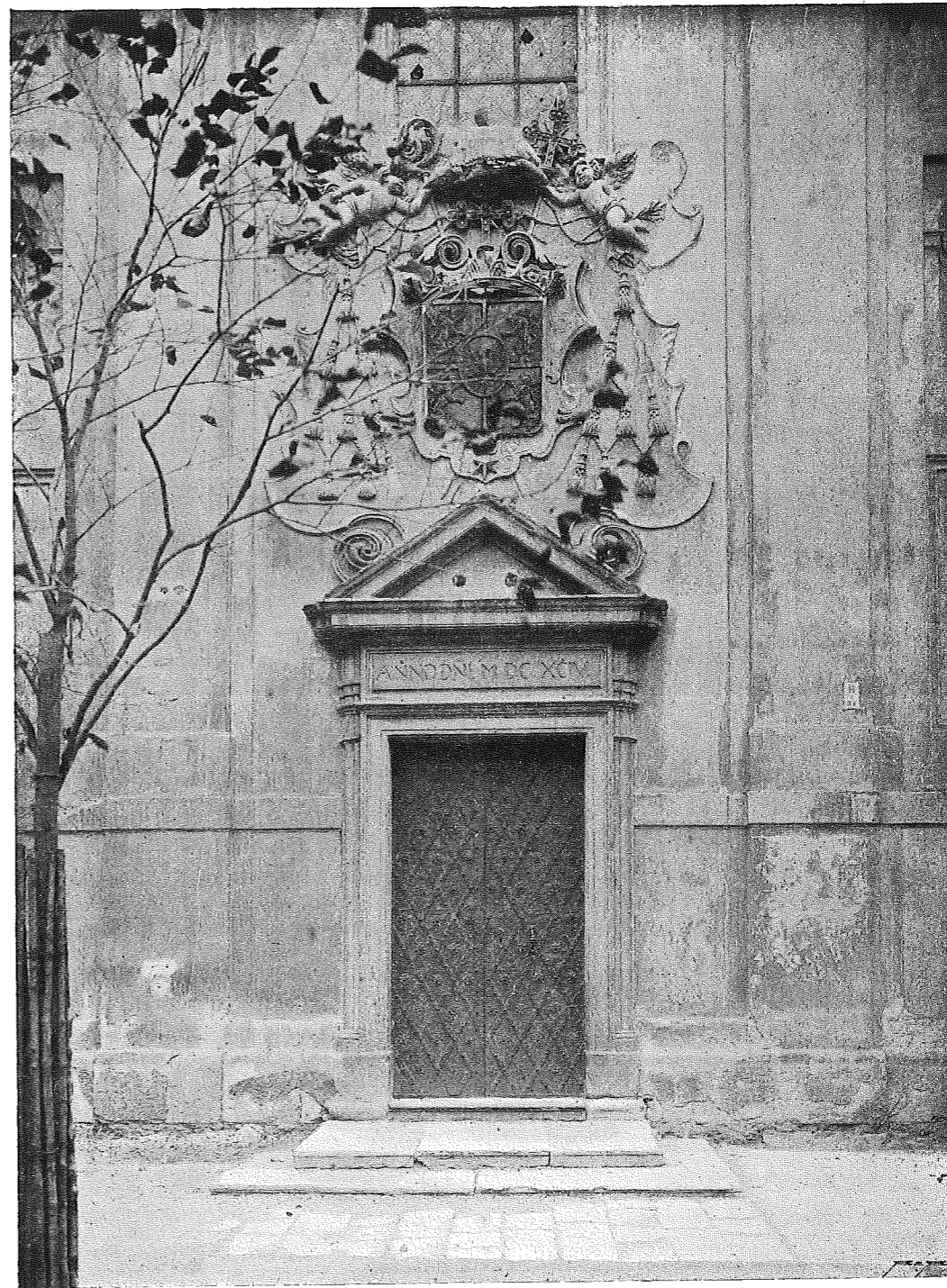
Dne 19. října 1453. přijel král Ladislav s družinou do Jihlavy, kdež nedaleko města ssedl u potoka s koně na louku a učinil na samém pomezí slib a přísahu

¹¹⁾ Tomek V.: tamže IV. díl, str. 412 a 440.

¹²⁾ Tomek V.: tamže díl IV. str. 709—710 a 719.

¹³⁾ Tomek V.: tamže díl VI. str. 45.

¹⁴⁾ Tomek V.: tamže VI. díl, str. 93.

Čís. 5. PORTÁL KOSTELA SV. VOJTĚCHA z r. 1694, se znakem arcibiskupa Jana Bedřicha hraběte z Valdštiny.

stavům, kterou se zavázal zachovati a hájiti je při právech a svobodách starodávných tak i zánovními smlouvami jim upsaných.

Dne 28. srpna Ladislav, mládeneček teprv 14letý, byl na krále českého na hradě pražském korunován, kde tou dobou zůstával. Když pak druhého dne, 29. srpna, jel slavně z hradu pražského zase do města pod korouhví královskou s velkým komonstvem, tu na cestě všude okolo něho sypány jsou peníze mezi lidi až ke *dvoru královu na Starém městě*, kdež obyčejně přebýval, jako několik králů předešlých.¹⁵⁾

Po čtyřletém trvalém přebývání zemřel v *králově dvoře* dne 23. listopadu 1457. mladičkový král Ladislav a dne 25. listopadu pohřben byl s královskou poctou k sv. Vítu na hrad pražský.

Osířelý trůn nahrazen opět jednou králem z domácí krve, jedním z nejslavnějších králů českých, a sice volbou krále Jiřího z Poděbrad, jenž byl jediným naším národním králem.

Po vykonané volbě stavů českých na radnici staroměstské dne 2. března 1458. veden byl Jiří Poděbradský v průvodu do Týnského chrámu a odtud pak za hlučného zpěvu »Svatý Václave« do svého královského sídla v *králově dvoře u sv. Benedikta*, kde kraloval až do své smrti r. 1471.

Dne 7. května 1458. vyšel slavnostní průvod z králova dvora u sv. Benedikta ke korunovaci krále Jiřího na hradě pražském u sv. Víta a druhého dne za příčinou korunovace královny Johanny, manželky krále Jiřího, táhl opět korunovační průvod z dvora královského na hrad k sv. Vítu a zpět.¹⁶⁾

Dne 13. ledna 1460. přijímal král Jiří ve svém dvoře poselstvo města Vratislavě ze Slezska, ke koruně české náležejícího, jež se přišlo králi pokorit a za odpuštění prosit ve slavném shromáždění.¹⁷⁾

V *králově dvoře u sv. Benedikta* musila býti také velká síň, v které se mohly velká shromáždění a sněmy odbývat, neb dne 10. srpna 1462. sešel se na zavalání krále Jiřího sněm, ke kterému se dostavili u valném počtu stavové čeští i moravští obou stran náboženských, strana pod obojí však u větším počtu než přijímající pod jednou.

Také dva biskupové, Tas Olomoucký a Jošt Vratislavský, byli přítomni.

První shromáždění bylo dne 12. srpna v čtrnácté hodině (dle nynějšího počtu asi v 9 hodin ráno) ve dvoře královském na Starém městě pražském.

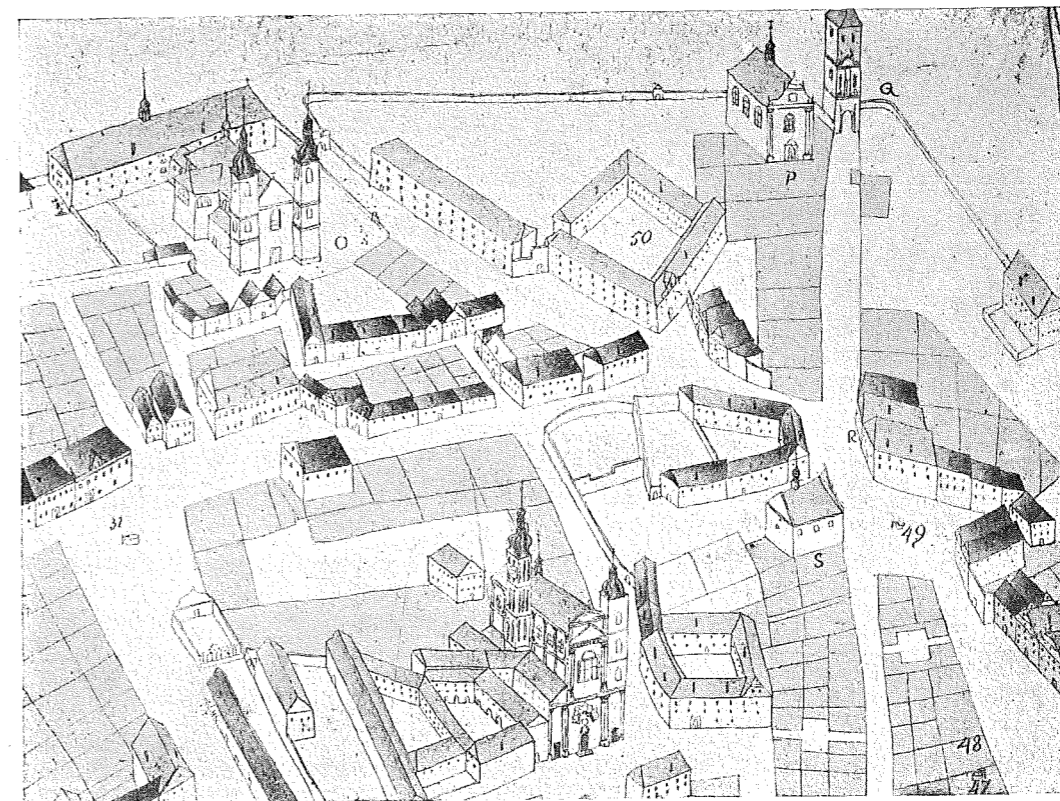
Král Jiří, sedě v majestátě na stolici královské, po pravici maje vedle sebe manželku svou královnu Johannu, po levici pak své syny, promluvil předně o poselstvu vypraveném do Říma, řka, že se nadál dobrého pořízení ku prospěchu pokoje tohoto království, že však naděje ta se nesplnila pro překážky jemu neznámé, i kázal poslům samým, aby podali zprávu před sněmem.

Druhý den sněm pokračoval, aby vyslechl posly krále Jiřího, kteří byli v Římě u papeže v záležitosti kompaktát, a zároveň vyslechl Fantína, legáta papežského, co prokurátora a posla krále Jiřího při stolici papežské.

¹⁵⁾ Tomek V.: tamže VI. díl str. 243—245.

¹⁶⁾ Tomek V.: tamže VI. díl str. 296, 307—309.

¹⁷⁾ Tomek V.: tamže VI. díl str. 343.

Čís. 6. POHLED NA KRÁLŮV DVŮR dle plánu Václava J. Veselého, mlynáře z Helmových mlýnů z r. 1728. — (V pravém rohu nahoře kostel sv. Vojtěcha u Prašné brány. — C. 50. Bývalý královův dvůr. — V levém rohu kolej sv. Norberta s kostelem sv. Norberta a sv. Benedikta. — Vedle této koleje na konci ulice Kralodvorské malá branka. — Dole uprostřed kostel sv. Jakuba.)

Obojetné jednání Fantinovo při dvoře papežském a jeho příkrá řeč ve sněmu před králem měla za následek, že byl na rozkaz krále dne 14. srpna jat a do vězení na radnici Staroměstskou odveden, kdež seděl až do 25. října, až jej z vězení přímluva vévody Ludvíka bavorského a Fridricha kurfirsta falckého vysvobodila.¹⁸⁾

V měsíci únoru 1463. přijel do Prahy do králova dvora Albrecht, markrabí brandenburský, za účelem obnovení přátelské jednoty s králem Jiřím.

Několik dní po odjezdu markrabě slavilo se v Praze povýšení synů královských, Viktorina, Jindřicha a Hynka, za knížata říšská.

Císař Fridrich byl k tomu zmocnil rady královny u něho meškavší, totiž Zdeňka Šternberského, Prokopa z Rabšteina a Jošta z Einsidle, kteříž jeho jménem dne 21. února na *dvoře králově na Starém městě* odevzdali nově povýšeným knížecí pláště a klobouky za velkých slavností.

Synové královi nazývali se odtud hrabaty Kladskými a knížaty čili vévodami Minsterberskými. Kde byla ona velká sněmovní síň *ve dvoře králově*, dozvídáme se poněkud ze sněmu, jenž odbýván nedlouho po sv. Jiří r. 1466., o němž se praví, že

¹⁸⁾ Tomek V.: tamže VII. díl str. 47, 51, 55, 58.

poslové odbojné strany katolické vstoupili dne 3. května do shromáždění pánů a zemanů *v dolejší velké světnici ve dvoře králově na Starém městě.*¹⁹⁾

Dne 25. února 1467. sešli se stavové u velikém počtu ve dvoře králově ve veliké síni.

Vedle krále Jiřího sedícího na trůně byla přítomna knížata slezská, Konrád Černý Olešnický a Jan Zahaňský.

Počátkem jednání byla zpráva o sněmě Jindřichohradeckém, z níž sněm nabyl přesvědčení o neslušnosti chování Zdeňka Konopišfského. Divné světlo na něj vrhalo, že, stavě se za obhájce svobod zemských, chtěl uvoditi zemi v porobu říše německé, tvrdě, že jest král český manem císaře Římského.

Král Jiří s přisvědčením sněmu odepřel tomu určitě, jakožto věci nikdy před tím neslýchané, *ukazuje, že povinnost manská krále českého nevztahovala se na zem, nýbrž jen na úřad kurfirstský v říši*, a připomínal opět, že jediná povinnost dodání 300 oděnců k jízdam do Říma, aneb výplaty za to, snížena byla na jeho zakročení na polovici.

Mimo velké síně pro sněmování určené, nacházela se v králově dvoře ještě jedna menší síň, pro menší shromáždění určená, která se nazývala *»obecná síň«*.

Do této *»obecné síně«* sezval král Jiří ke dni 14. dubna 1467. shromáždění asi šedesáti znamenitých osob stavu duchovního i světského obou stran náboženských, aby jim přednesl svou stížnost o nesprávném jednání papežově vůči němu.²⁰⁾

Byla to poslední větší schůze, jež se za života krále Jiřího v králově dvoře odbývala, neb dne 22. března 1471. tento národní král český na vodnatelnost zemřel.

Dne 25. března konal se z králova dvora slavný pohřeb králův na Hradčany k sv. Vítu, kde byl do hrobky českých králů pochován.²¹⁾

Nově zvolený král Vladislav Jagelonec přijel do Prahy 19. srpna r. 1471., byv od Pražanů před branami pražskými slavnostně uvítán a na to do králova dvora u sv. Benedikta uveden.

V nádvoří vítali ho mistři učení Pražského a podávali mu darem svaté písmo velmi čistě psané a upravené, aby prý *»v něm čta i sebe i lid podle vůle boží uměl spravovati«*.

Na to odbývala se dne 22. srpna korunovace nově zvoleného krále Vladislava na hradě pražském v kostele u sv. Víta.

Když král po korunovaci jel z hradu zase *do dvora králova na Starém městě*, metány jsou peníze a groše míšenské mezi lid dle starodávného obyčeje.²²⁾

Od té doby bydlel zde Vladislav po 13 let až do r. 1484, kdy se odstěhoval na hrad pražský.

Z jara r. 1475. počali Staroměstští stavěti novou věž severovýchodně od staré, chatrné brány vedle dvora králova (totiž nyní tak zvanou věž Prašnou), s velkým nákladem, která měla sloužiti nejen k zachování hradeb městských, nýbrž také k okrase města a blízkého sídla královského.

¹⁹⁾ Tomek V.: tamže VII. díl str. 66, 122.

²⁰⁾ Tomek V.: tamže VII. díl str. 143, 153.

²¹⁾ Tomek V.: tamže VII. díl str. 296—297.

²²⁾ Tomek V.: tamže VII. díl str. 323—324.

Dne 20. března, v pondělí po neděli květné, král Vladislav sám vložil první kámen do základů v rohu, obráceném k východu slunce.

Stavbu tuto vedl zprvu zednický mistr Václav, rodem ze Žlutic. R. 1476. byl mu dán k ruce bakalář Matouš Rejsek, který r. 1478. vytlačil méně dovedného mistra Václava a od té doby stavěl sám ozdobné části.

V nepokojích městských r. 1484. jeden z měšťanů novoměstských střelil z kuše po králi Vladislavovi, který právě z okna králova dvora pohlížel. Poněvadž necítil se v městě mezi měšťany bezpečným, odstěhoval se král ještě téhož roku na hrad pražský, kde pak bydlel až do r. 1490., kdy zvolen byv za krále uherského, odstěhoval se téhož roku do Budína do Uher a do Prahy přijel již jen zřídka.²³⁾

(Pokračování.)

²³⁾ Tomek V.: tamže VII. díl str. 369, pak VIII. díl str. 399.

Nástrovní malby v bývalém domě hraběte J. P. Straky na Malé Straně.

Píše Jan Herain, stavební archivář města Prahy.

Na Malé Straně na Maltánském náměstí stojí dvoupatrový dům (čís. 476-III.) který se svým nízkým loubím a bezvýznamnou fačádou nečiní zajisté nároku na uměleckou cenu.

Co však jest umělecky cenné, to jsou nástrovní malby v druhém patře, které byly před několika lety odkryty.

DŮM HRABĚTE J. P. STRAKY NA MALTÁNSKÉM NÁMĚSTÍ (č. p. 476-III. s loubím o 10ti oknech).

Již v posledních třiceti letech předešlého století jevílo obecnstvo velký zájem o tento dům, zvaný od tří set let »bílý koníček« a to pro jeho majitelku slečnu Aloisii Němcovou, která měla pověst velké podivínky následkem svého zvláštního výstředního chování.

Dům ten obývala sama, majíc byt o 3 pokojích v druhém patře. Dole v přízemí bydlel domovník a jinak býval dům po několik desetiletí většinou bez nájemníků, ač cedule na vratech stále prázdné byty oznamovala a ku pronájmu zvala.

Odvážil-li se tedy nějaký nájemník v prvním neb v druhém patře byt najmouti, musil se majitelce písemně zavázati, že postaví veškerý svůj nábytek asi loket ode zdi, a do zdi že nebude tlouci žádných hřebíků.

Tento závazek musil učiniti dříve, než se nastěhoval, a jestli ho později nedodržel, obdržel ihned z bytu výpověď.

Z té příčiny neměl dům dlouhá léta nájemníků a jen občas nějaký nájemník ze sázky byt najal, v domnění, že majitelku obelstí a nábytek ku zdi přestaví i hřeby pro obrazy do zdi zatluče, a že ji do bytu nepustí, aby se to nedozvěděla. Ale zpravidla vyčihala příležitost, aby mohla do bytu vniknouti a tu pokaždé se musil takový nájemník v nejbližším čtvrtletí stěhovati.

Tak stál dům dlouhá léta prázdný a počalo se v lidu říkati, že tam straší, ba mnozí i slyšeli, jak tam čerti v noci řádí, a tak pomalu říkalo se zde: »u sedmi čertů«. Jméno to mu zůstalo a pod tím jménem se nyní na ten dům každý na Malé Straně doptá.

Příčina, proč slečna Aloisie Němcová nechtěla povolití nájemníkům prvního a druhého patra nábytek stavěti ku zdím a hřebíky zatloukati, byla ta, že pevně věřila pověsti, kterou již v dětství od svého otce Václava Němce, praž. advokáta, slyšela, že pod nynější malbou stěn a stropů v pokojích prvního a druhého patra jsou ukryty vzácné malby, které nutno chránit.

Domněnce této o skrytých malbách dal pozdější čas, když Aloisie Němcová zemřela, z velké části za pravdu, jak později se dočteme.

JUDr. Václav Němec byl zemským advokátem (narozen r. 1774) a usadil se nejprve na Starém Městě praž. a psal se, jako jeho dcera, »Niemetz«. R. 1852. koupil se svou manželkou Aloisii dům »bílý koníček« čís. 476 na Maltánském náměstí na Malé Straně a zemřel r. 1843. Manželka jeho zemřela 22. února r. 1857. v stáří 70 let, zanechavši zde jedinou dceru Aloisii, která se psala Luisa, jako dědičku tohoto domu a značného kapitálu na hotovosti.

Dcera Aloisie narodila se r. 1822., a zemřela svobodná dne 23. prosince r. 1895. po delší nemoci.

V testamentu svém ze dne 13. června r. 1867. dům »bílý koníček«, tehda od ní na 75.000 zl. ceněný, odkázala Kongregaci Šedých Sester sv. Františka v Bartolomějské ulici č. 308-I., které obsluhují nemocné.

Zároveň nařídila, aby po smrti bylo její tělo pitváno, aby snad jako zdánlivě mrtvá nebyla pohřbena. Dále si přála, aby do rakve dostala bílé šaty hedvábné, bílý závoj a květiny do ruky.

Na její hrob měl býti postaven jednoduchý kříž s nápisem: »Pán dal jí mír, který jí lidé vzítí chtěli« a zasazena jediná ozdoba, smuteční vrba.

Tak zemřela tato podivínka, o které se dlouho na Malé Straně mluvilo, avšak jádrem svým byla dobrá, což dokázala svým lidumilným odkazem.

Po její smrti převzala dům Kongregace Šedivých Sester, která v něm zřídila svoji filiálku, a za tou příčinou podniknuty v domě r. 1896. různé stavební úpravy stavitelem Hruškou.

Na půdě nad druhým patrem byla tehda část dlažby propadlá a soudilo se z toho, že snad nějaký stropní trám nad druhým patrem bude shnilý a tuto propadlinu v dlažbě zavínil. Proto odkryta část dlažby a kus prkenného stropního záklopu, a tu se objevila tmavá dutina stropní, utvořená dvojím stropem, totiž původním a asi o jeden metr níže zataženým druhým stropem trémovým. K velkému překvapení nalezeny zde na omítce horního stropu krásné figurální malby, jež dolejší strop zakrýval.

K tomuto nálezu jsem tenkrát byl také volán a tu jsem se stavitelem zjistil, že před mnoha léty dán byl do všech pokojů druhého patra onen nižší strop jedině proto, aby pokoje byly nižší a tudíž, aby se v zimě daly snáze vytápěti. Místnost, kde celý cyklus maleb figurálních byl v mezistropí objeven, byla původně velký sál, mající délku 11·20 metrů, šířku 7·37 metrů a byl v druhém patře na straně dvorní příčkami na půl cihly silnými ve tři pokoje a chodbu předělen.

Z nálezu toho byla tenkrát velká radost mezi obdivovateli Staré Prahy, ale Kongregaci Šedivých Sester tento nález nepotěšil, neboť pro klášterní účely takové malby se nehodily a proto byl zase otvor v dlažbě zadělán a objevené malby zakryty.

Na můj popud na půdě byly ještě na dvou jiných místech otevřeny stropy a tu se shledalo, že i ostatní pokoje do ulice mají stropy se štukovou ozdobnou omítkou a že částečně jsou figurálně malovány. *)

Po opravách stavebních usídlily se zde Šedivé Sestry koncem r. 1896. a zůstaly zde až do r. 1899., kdy obec pražská dne 27. prosince 1899. tento dům koupila za účelem stavby škol. Než však k tomu přistoupeno, byl dům pronajat c. k. vojenské zeměbraně a potom četnictvu, které v něm bylo až do r. 1905.

Obec pražská pomýšlela na to, jak by na místě domu »bílý koníček« resp. »u sedmi čertů«, pak na místě sousedních dvou domů č. pop. 472 a 473, které jsou od domu č. pop. 476 na straně jižní, vystavěla novou školní budovu pro české vyšší gymnasium a školu obecnou a proto chtěla tyto tři domy sbourat a na jich místě zmíněné školní budovy vystavět.

Plány na školu byly již hotové, městská rada dala povolení ku sbourání oněch třech domů dne 10. dubna 1906, avšak Klub za Starou Prahu, pak Karel hrabě Buquoy, z čís. 484-III., a paní Betty Wagnerová, z čís. 483-III., jako sousedé, podali protest proti sbourání těchto domů z důvodů estetických.

Sbor obecních starších v sezení svém dne 11. června 1906 stížnost zamítl, avšak zemský výbor ke stížnosti sousedů i Klubu za Starou Prahu usnesení sboru obecních starších zrušil dne 31. října r. 1906. pod čís. jedn. 119850, a to z následujících důvodů:

»Dle ustanovení § 34. stavebního řádu, který analogicky platí též pro bourání, může býti odepřeno povolení ke stavbě, kterou by náměstí, třída neb ulice patrně se zohydila.

*) Viz přílohu: Ukázka štukové ozdoby v sále domu hraběte J. P. Straky.

Domy č. pop. 472-III., 473-III. a 476-III. jsou tou měrou podstatnou podmínkou tvaru a vzhledu náměstí Maltézského, že by odstraněním jich vzhled náměstí tohoto jakož i náměstí Velkopřevorského byl porušen a patrně zohyzen, *nebudou-li nahrazeny budovami jinými, jež by zvláštnímu rázu a estetické ceně řečených veřejných prostranství odpovídaly.*

Pokud však není pravoplatně povoleno zřízení budov takových, mělo by sbourání řečených domů za následek patrně zohyzení obou náměstí. *)

Tímto rozhodnutím zemského výboru zamýšlené sbourání třech domů zastaveno a dům »u sedmi čertů« opět pronajat různým nájemníkům.

K návrhu Soupísne komise svolila městská rada k tomu, aby místnosti v druhém patře na straně dvorní, kde byl zakrytý strop sálu s nejkrásnějšími malbami — byly od nájemníků vyklizeny, a příčky 16 centimetrů silné, jež dělily bývalý sál ve tři pokoje a v chodbu, aby byly vybourány.

Sbourání příček, komínů, jakož i nižšího stropu stalo se teprve r. 1908. a tak objevil se nám sál, jak v předu uvedeno, 11·20 metru dlouhý, 7·37 metru široký a asi 5·90 metru vysoký.

Strop sálu jest dřevěný, na rákosové omítce a la tempera figurálně malovaný; tvar stropu jest v koutech proti středu silně obloukovitý, takže dělá svým tvarem dojem klášterní klenby.

Figurální malby jsou na stropu na dvou stranách dosti zachované, na druhých dvou stranách jsou již sešlejší.

Svého času, když byl sál na tři pokoje a chodbu čtyřmi příčkami předělen a nižší strop zatažen, byly hlavně kouty malovaných stropů namnoze pobořeny a stavbou komína proražen ozdobný strop a hlava jedné postavě. Na středu stropu vidíme vyříznuté místo i s bývalým obrazem. Byl zde asi nejkrásnější obraz z celého sálu a byl kdysi, snad as před 70 lety, když sál na malé pokoje byl upraven, i s prkny a s omítkou dolů seříznut, a to zajisté proto, že se mu přikládala velká umělecká cena.

Kam byl sňatý obraz dán, nevíme.

Vyříznutá část, kde byla malba na omítce, měří 4·80 metru délky a 2·60 metru šířky.

Také na všech čtyřech zdech sálu pod nápodobenou stropní klenbou objevují se zbytky bohaté dekorativní malby a la tempera na omítce, avšak necelé, fragmentovité, velmi porušené. Celkem možno říci o těchto nástropních malbách, že mají cenu uměleckou, jsou v rozvrženém konceptu a symbolice velice dobré a v barevném provedení velice delikátní, prozrazující velkého umělce.

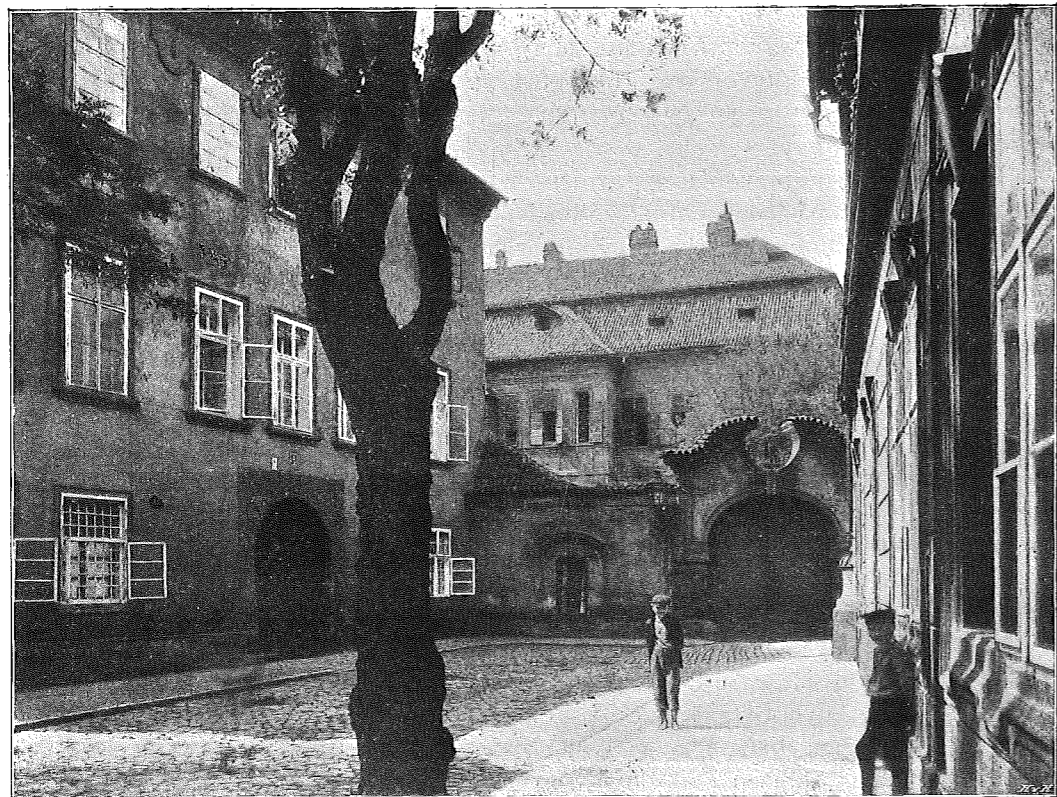
Z děje, jenž v těchto malbách jest zobrazen, a z nápisů musíme souditi, že jest zde znázorněna oslava a šťastně končící války císaře Leopolda I. před jeho úmrtím roku 1705.

První obraz jest nade dveřmi, kudy vcházíme do místnosti, na straně jižní a představuje triumfální jízdu císaře. **)

Na vítězném voze, čtyřmi bělouši taženém, jede císař Leopold I. s císařovnou a podává větvíčku míru bohyni pokoje. Silný, mladý muž drží opratě koní, kdežto vojín, s kopím v ruce, klesá davem cestu vozu jedoucímu přes poražená těla Turků.

*) Viz násl. článek: Rozhodnutí c. k. správ. soudu o zachování domu čp. 476-III.

**) Viz přílohu: Nástropní malba sálu v druhém patře domu hraběte J. P. Straky.

DŮM HRABĚTE J. P. STRAKY. (Zadní pohled z Velkopřevorského náměstí.)

Za triumfálním vozem viděti je hudebníky s lesními rohy a vojíny s praporem, na kterém je psáno: *Triumph Augustus*. Nad obrazem je nápis: *UT AQVILLA VOS* (Jako orel Vás). Druhý obraz je na straně západní a znázorňuje v levo bohyni s rohem hojnosti, vedle ní vede dívka starce, jenž nese na bedrách jakousi nádobu a vlající roucho dívky zakrývá hlavu starce.

Ve středu stěny jest hlavní obraz, kde stojí tři grácie, z nichž jedna sahá po koruně, kterou jí osoba ležící podává.

Pravou stranu tvoří skupina dívek, nesoucích vinné hrozny, nebo víno v pohárech.

Nad tímto obrazem jest v kartuši nápis:

TRIBVS CORONAS.

Symbolické vyjádření malby na západní stěně znázorňuje boj tří mocností o korunu španělskou v letech 1699—1713, kdy císař Leopold I. svému synu Karlu VI. chtěl získat země španělské — což se ovšem nezdařilo.

Třetí úzká strana proti severu znázorňuje kohouta jako symbol ostražitosti, lva jako symbol síly, tři vojíny ve zbraní a jednoho vojína vztahujícího ruce ke dvěma

andělům a k holubici držící větvíčku míru v zobáku. Nápis v kartuši nad obrazem: *E VIGILATE* (Bděte).

Čtvrtý obraz na straně východní: V levo leží Bacchus mající hlavu věnčenou vinnou révou, v ruce drží pohár s vínem a pod ním je kozlí hlava.

Od Baccha na pravo leží bēs a vedle něho dívka s maskou v ruce.

Ve středu jako hlavní osoba stojí zápasník s lví kůží na těle a vedle něho bohyně držící vavřínový věnec. Před nimi v pravo je římský voják a skupina lidu.

Konečně v koutě sedí stařec čtoucí z knihy dějin, kdežto druhý muž píše do knihy dějin.

V kartuši nápis: *AD VIRTVTEM* (K statečnosti). Mimo to jsou dva nápisy v úbočích stropu a to: *CARLOVIC* a druhý nápis: *RYSWICK*.

První naráží na šťastně uzavřený mír po válkách mezi Rakouskem a Tureckem r. 1699. a druhý na mír mezi Rakouskem, Francií a Anglií r. 1697.

Tak jako Václav Vojtěch hrabě Šternberk dal při stavbě zámku Troje u Prahy velký sál ozdobití freskovými malbami (v letech 1688 až 1693) hollandským malířem Abrahamem Godinem, který provedl velký obraz oslavující císaře Leopolda I. jako vítěze ve válkách nad Turky, tak i zde v domě »u bílého koníčka«, čili později zvaném »u sedmi čertů«, znázorněno podobné téma od malíře švýcarského Jana Rudolfa Byssa. V druhém pokoji druhého patra, kde na stropní omítce, štuky zdobené, namalován Vulkán, jak kuje zbraň, nalezen byl podpis malíře, který zajisté i malby velkého sálu prováděl a který zní: »J. R. Byss«.

Tím zjištěn umělec, jenž nástropní malby v domě č. p. 476-III. pracoval pro tehdejšího majitele domu Jana Petra hraběte Straku z Nedabylic.

Kdy tyto malby byly prováděny, možno sice přibližně, ale dosti bezpečně zjistiti.

Malíř tento byl s počátku u Heřmana Jakuba hraběte Černína z Chudenic malířem a spravoval jeho obrazárnu v paláci Černínském na Hradčanech r. 1689.

Dne 24. dubna 1692 Jan Rudolf Byss, malíř ze Solothurnu ve Švýcařích, ženil se v kostele sv. Václava na Malé Straně s pannou Maxmilianou Ludmilou, dcerou po zemřelém Arnoštovi Dominiku Wagnerovi z Ankerburku.

Usadil se nejprve na Novém městě pražském, kde vzal 1. února r. 1692. měšťanství, ale již dvě léta na to přestěhoval se na Staré město, kde si na Perštýně koupil dům.

Když bral 1. února 1692 v Praze měšťanství, předložil na Novém městě svůj křtící list, dle kterého byl v katedrále v Chůru ve Švýcařích dne 2. května r. 1662. křtěn, otec jeho byl Josef Byss ze Solothurnu a matka Kateřina Šturmová z Feldkirchenu. Tento křtící list nalézá se v archivu města Prahy. Dle Slovníku umělců od A. Seuberta z r. 1882. byl J. R. Byss r. 1713. povolán z Prahy do Würzburku k arcibiskupu Fridrichu Karlovi ze Schönbornu, kde byl jeho dvorním malířem, ozdobiv mu freskovými malbami jeho tamější novou residenci.

Poslední zápis o Byssovi v Praze datuje se ze dne 20. září r. 1715., kdy prodává dům svůj na Perštýně a v tu dobu tudíž ještě v Praze byl, neb snad z Würzburku sem schválně přijel. Zemřel r. 1738. ve Würzburku.

Malby v sále druhého patra »u sedmi čertů« a v ostatních pokojích téhož patra byly provedeny od Jana Rudolfa Bysse po našem úsudku v letech 1710 až 1715,

a to proto, že první testament Jana Petra hraběte Straky, datovaný dne 18. února r. 1710., nic o obrazárně ještě nepovídá, a na druhé straně jest určito, že ne-li r. 1713., tedy najisto již koncem r. 1715. malíř Jan Rudolf Byss z Prahy se odstěhoval.

Nyní zmíníme se, jak Jan Petr hrabě Straka dům »bílý koníček«, dnes čís. 476-III., nabyl. Dům tento leží na právu Maltánské jurisdikce a také zápisy o něm nalézáme v knihách tohoto práva.

Dne 15. května r. 1664. prodal Zikmund Leopold Bomballe ze Schwarzensteinu, JUDr. a advokát, svůj dům »bílý koníček«, po rodičích zděděný a průchoditý, panu Ferdinandu Arnoštu Hyserlovi, pánu na Chodově, Drahobuzi a Čakovicích, řím. císaře skutečnému komořímu dvorských lén, české komory radovi, a jeho manželce Eusebii Alžbětě, rozené Malovcové z Chejnova, za trhovou cenu 4650 rýnských, na což kupující hned 3150 rýnských hotově složil.

R. 1692. Ferdinand Arnošt Hyserle z Chodů zemřel a dům jeho »bílý koníček« převzal dne 10. ledna r. 1695. jeho syn Jan Antonín Hyserle, svobodný pán z Chodů, který jej dne 2. srpna 1695. prodal Janu Petrovi hraběti Strakovi z Nedabylic, pánu na Libčanech, Janovicích a Horní Teplici, řím. císaře skutečnému komořímu, za 7000 rýnských a 150 zl. klíčného.

Vidíme, že r. 1664. byl dům za 4650 zl. koupen a nyní r. 1695. obnáší trhová cena skoro jednou tolik, totiž 7150 zl. Z toho možno souditi, že Ferd. Arnošt Hyserle dům »bílý koníček« za svého života přestavěl v nynější jeho podobě, vyjímaje ovšem jeho průčelí, které jest mladší doby.

Jan Petr Straka v tomto domě bydlel až do své smrti r. 1720. a zmiňuje se sám o tom ve svém testamentu.

Otec Jana Petra byl Petr Straka, rytíř z Nedabylic a na Šonově, který pro účastenství ve vzpouře za zimního krále Bedřicha Falckého při komissi transactionis dne 25. února 1629 byl obeslán, aby se vyrovnal o pokutu za pardon mu udělený; avšak odešel již r. 1628. pro náboženství do země Meklenburku, zanechav před tím zadlužený statek svůj Šonov v kraji Hradeckém k správě bratru svému Janovi staršímu.

Brzy potom navrátil se do Čech, přistoupil k náboženství katolickému a statek Šonov, tvrz a ves Šonov s dvorem poplužním, dvůr Třticí s mlýnem, ves Zblovy s jedním poddaným ve vsi Doubravici s rybníky a lesy prodal knížeti Octavianovi Piccolominimu za 11.000 zl. rýn.

Ale tato trhová suma byla k ruce král. fisku zadržena, protože Straka od král. prokuratora r. 1641. a 1644. byl obviněn, že při vpádu švédském r. 1639. nepřítele podporoval a s důstojníky švédskými korrespondoval. Ačkoliv pak Straka výpovědí 19 svědků žaloby od sebe odvedl a vysvědčením purkmistra a konšelů města Nového Hradiště nad Metují dokázal, že v čase vpádu lidu švédského na Novém městě šlechtě a náležitě se choval, neoddržel přece ničeho, a teprve jeho synovi Janu Petrovi r. 1711. dotčená suma trhová byla vyplacena.

Po prodeji statku Šonova usadil se Petr Straka na statku Janovicích, který zdědil po své manželce Anně Bohdanecké z Hodkova, jež zemřela r. 1641.

S druhou manželkou Kateřinou z Dobřenic měl syna Jana Petra, nar. 1645., a dvě dcery Annu Alžbětu a Alenu. Otec Petr Straka zemřel 30. března r. 1646., když byl jeho syn Petr rok starý.

Poručníky jeho bylo mu r. 1658. přikoupeno Horní Neděliště, které však r. 1669. na cestách ve Francii skrze plnomocníka prodal.

Podnikl tenkrát za příčinou svého vzdělání obvyklou u šlechticů kavalírskou cestu po západní Evropě, a jak ze všeho viděti, zdržel se po více let ve Francii, kde se i oženil s francouzskou šlechticnou Kateřinou Defaure a s ní tamže statků nabyt. (de Faure či des Foures?)

Děti žádných Jan Petr Straka nezanechal. Jméno jeho manželky v listinách se neuvádí, avšak v úmrtní matrice sousední fary Panny Marie rylířského řádu u Maltánů čteme dne 23. ledna r. 1701. německý zápis o jejím úmrtí v domě »u bílého koníčka«: »Die Gräfin Katharina Strackin, geborene Defaure, gestorben, in die Gruft St. Barbara begraben«.

Jan Petr Straka sepsal v 65 letech svého věku vlastní rukou (dne 18. února r. 1710.) testament, jenž vložen 10. října r. 1720. v desky zemské pod čís. 356 do růžového kvaternu kšaftů, od 1719—1720, str. M. 26., a jest s dvěma codicilly na 56 stranách napsán.

Dříve než sepsal testament, vymohl si na císaři zřízení fideikomisu pro své statky, což císař Josef I. de dato ve Vídni dne 17. prosince 1709 potvrdil.

Testament jest český a zní v zkrácené formě takto:

»Já Jan Petr Straka, pán z Nedabylic, Libčan a na Libčanech, Janovicích, Horních Teplicích a Okrouhlici, J. M. Cís. tajný rada a komorník s tímto listem následující pořizení činím:

Do kostela v Libčanech dávám na věčnou fundaci 1000 zl., jenž 5 procent úroku ponesou a mají se každý týden dvě mše za mne a mé zemřelé přátele, jako i jedna mše in anniversario meae mortis každoročně sloužiti, pěti žebrákům, kteří tu mši každého týdne slyšeti budou a se za mne, též mé přátele, modliti budou, dá se po jednom groši, neboliž tři krejcarey, ostatek ouroku na světlo a víno též spravení kostela se obrátí.

Na čtyři chudé osoby fundací činím, totiž do konviktu k sv. Bartoloměji v Starém městě praž. na každou osobu po 3000 zl. celkem 12.000 zl., pro pátou osobu k Milosrdným bratřím Šimona a Judy odkazuji 2000 zl.

Jeho Milost císařská nejmilostivější consens ve Vídni dne 17. prosince r. 1709. povolil, abych pro rod Strakovský z Nedabylic mužského pohlaví, náboženství katolického, světského stavu ustanoviti mohl.

K tomu fideikomisu familiae perpetuo dávám statky mé: panství Okrouhlice v kraji Čáslavském se vším příslušenstvím, jak jsem je za 120.000 zl. koupil, statek Libčany, statky Janovice a Hořejší Teplice se vším příslušenstvím, v kraji Hradeckém ležící.

Dům, v kterém bydlím v Menším městě pražském pod Maltézskou jurisdikci patřící, tak jak mobilirovaný jest, pak zahradu v Novém městě praž. od Scheidlovských dědiců koupenou.

Též co bych ještě přikoupil, to tolikéž přivtěluji k fideikomisu, neb mám consens na zřízení fideikomisu, jež zvýšiti mohu až do 400.000 zl. rýn., a tak zřizují fideicomissum familiae. Každý fideikomissarius bude povinen zámky, sídla, dvory, domy a jiná stavení v dobrém způsobu conservovati, zachovávat.

Mobilia, co po mně od obrazův, šreibtišův, stolův, seslí, stolic, postelí a almar, též jiných domovních nádob a potřeb v jednom každém domě, zámku, sídle a zahradě se najde, to vše k nápadu fideicomissárnímu tam zůstane; co by užíváním sešlo, zase znovu se zaopatřiti má.

Za prvního dědice mého fideicomissárního i celé pozůstalosti *nemaje já žádných dětí*, jmenuji a ustanovuji uroz. a stateč. rytíře pana Petra Mikuláše Straku z Nedabylic na Podhořanech, Malobratřicích a Hostačově, strejce mého nejbližšího.

Po smrti téhož prvního patnácti dědice mého, kdyby po sobě žádného syna nezanechal, tehdy jest dědicem fideicomissu pan strejc můj Jindřich Straka z Nedabylic na Malobratřicích a Střeticích, a po jeho smrti starší syn.

Po zhynutí této linie ustanovuji též pana strýce mého Albrechta Karla Straku z Nedabylic, J. M. C. král. radu soudu dvorského a komorního radu a král. hejtmána hradu praž., po něm prvorozeného jeho syna a odtud jeho potomky mužského pohlaví, dokud trvati budou.«

— Dále jmenuje ještě dvě linie rodu Straků z Nedabylic, které by případně dědici fideikomisu býti mohly.

»Kdyby z těch pěti větví rodu Straků z Nedabylic nikdo zde nebyl a kdyby některý Straka z Nedabylic, jenž pro náboženství emigroval do ciziny (po r. 1620), kdyby náboženství katolické přijal, též chtěl v Čechách bydleti, tak jej k tomuto fideikomisu vociruju.

Kdyby žádného z mého rodu Straků z Nedabylic nebylo, tak takový fideikomis ad Academiam pro cvičení mládeže chudé stavu vyššího *národu českého* na všeliké cvičení a exercitia by připadlo, místo k bydlení vykazují zahradu mou od Sseidlerovských dědiců koupenou v Novém městě praž. u městských zdí ležící, kdežto ještě dosti pustých míst k připojení, co by k takové akademii potřebné bylo, se nachází.«

(Zahrada ta byla rozsáhlá, s luthauzem a květnicí, a ležela v nynější Mezihranské ulici k parku a do ulice Krakovské. Na jejím místě stojí dnes asi 10 domů.)

»Celá pak toho všeho dispozicí a ordinací jak v stavení a mobilirování, tak i v povolání z Říše, Vlach a Frankreichu zkušených mužův a mistrův, též potom přijetí do té Academie chudých *ze stavu panského a rytířského, samého chudého národu českého* při král. páních místodržících v tomto království českém pozůstávají bude.

Sumou, nevěda já, zdali taková academia pro *chudou urozenou mládež českého národu* k nápadu po mně kdy přijde a jaké by tehdy časy a okolostojícínosti byly, tehdy o tom nic dokonale místního ustanoviti nemohu, nýbrž, jak jsem výš podotkl, a t. d., a t. d.

Stalo se v domě mém v Menším městě pražském ležícím, dne 18. februarii A. 1710.«

Pod tímto testamentem následuje dále dodatek k testamentu, čili kodicil, v němž uvedeno jest velké množství odkazů peněžitých a jiných darů různým osobám šlechtickým, úřednictvu a služebnictvu na jeho panství, a částečně i poddaným.

Dále píše: »Urozené paní Aloizi nebo Ludovice Fellnerové z Feldeku, *rozené de Favre, jakožto strejně mé nebožky manželky*, mimo toho, co jest mně dlužna, což jí daruji, a ještě z mého jmění jí 1000 zl. rýn. odkazuji a poroučím.

Arcibiskupovi pražskému, Ferdinandu hraběti z Kühnburku na památku odkazuji a poroučím ten Panenky Marie obraz, co za sklem benátským jest, čtyřma figurami od Rafaela malovaný.

Urozenému p. Leopoldovi Josefovi Šlikovi, hraběti z Pozaunu a Weisskirchen, v království českém nejvyššímu kancléři, ten velký šrajbtíš celý stříbrem obitý na památku odkazuji a poroučím.

Uroz. p. Janovi Josefovi hraběti z Vrtby, v král. českém místodržiteli a nejvyššímu purkrabí, na památku odkazuji a poroučím ten obraz, co jsem dostal od hraběte Kokořovce, na kterém tři králové výborně, pěkně od Davida, v těch věcech vznešeného malíře, malováni jsou.

Paní hraběnce z Vrtby, rozené z Heyssensteina, nejvyšší purkrabové, také na památku můj obraz s kvítky, od Ferendala malovaný, odkazuji a poroučím.

Actum 24. Feber, 1714.

Jan Petr Straka z Nedabylic.

Hned na to následuje zápis druhého kodicilu:

»Již ode mne per testamentum jmenovaní fideikomissární dědici bez dělí mužského pohlaví zemřeli, tehdy třetího substituirovaného, totiž uroz. a statečného rytíře pana Albrechta Karla Straku a jiné po něm descendenty za prvního fideikomissárního dědice ustanovuji.

Mého na právě Maltézkém ležícího domu co se dotýče, poněvadž takový ad fideikomissum potažen býti nemůže, já však nicméně, aby týž dům každý fideikomissární heres při familii a fideikomisu zachoval, tomu dokonale chci, pročez tímto nařizují a ustanovují, aby žádný fideikomissární heres moc míti nemohl, jej pod ztracením celého fideikomisu alienirovatí, nýbrž z něho všechny povinnosti neb laudemiae odvozovati a jej vždy v dobrém stavu a podstatě zachovati. Maje já ve výš jmenovaném domě mém v Praze s velikým nákladem shledaných všelikých drahých obrazův, které při fideikomisu a familii zachované míti chci, i aby takové v své podstatě zdržené a zachované byly, nařizují, by každý fideikomissární dědic jednomu v Praze bydlícímu malíři, který by ten rok před tím nejhlavnější a nejlepší obraz, třeba i takový za 1000 zl. (jemu malíři však k ruce) prodán býti mohl a jinší malíři neb malování znající, že takový obraz ten rok nejlepší i nejkunštovnější byl, usoudí, vymaloval (ku kterémužto certamenu (!) všecky v Praze malíře usedlé i také jenom bydlící, když připovědí, že k vůli těm obrazům a za ten ouplatek celý rok v Praze zůstatí a dle kšaftu to vykonati chtějí, co nejzdvořileji se zvou) témuž malíři ročně 150 zl. z užitek fideikomissárních dávány byly, začez on ten rok, každý měsíc aspoň jednou k týmž obrazům dohlídnoutí, a aby od prachu dobře oprášené, a dle inventáře v své podstatě zachované, aniž kopie z nich brané (což se i jemu malíři zapovídá) neb s kopijemi přefrejmarčené nebyly, bedlivý pozor dáti, i také všem přespólním jako i domácím, kteří by jich viděti požádali, upřímně a ochotně pokaždé okázati povinen bude a že také každý fideikomissarius proti tomu nebude, doufám, by ale tentýž malíř v tom mém ustanovení tím bedlivější a pilnější byl, pročez nařizují jemu při přistoupení a svěření těch obrazův jenom polovici, to jest 50 tolarů, a na to v roce (poněvač každý rok jinému malíři, který by tak, jak výš praveno, ten rok před tím nejlepší obraz namaloval), když zase budoucímu podle

inventáře takové obrazy v své celosti a podstatě odvedené budou, druhou polovici vydati a tak se každoročně pokračovati má.

Pamatujice já v kšaftu a v prvním codicillu mém jistým odkazem na urozenou paní Louisu Fellnerovou z Feldeku, rozenou Verdecy de Favre, nechovajice se ona však ke mně tak, jak jsem se důvěřil a její povinnost byla, i nadto výše se mnou jistou rozepří při král. soudu nejvyššího purkrabství pražského jest zarazila a pročež, tentýž jí kšaftem učiněný a prvním codicillem potvrzený odkaz, zcela a zouplna casiruji a tímto codicilem ruším a revociruji.

Jestli bych však ty z *pozůstalosti nebožky paní manželky mé mající praetensí ve Frankreihu* za živobytí mého nevyděl, tehdy, ačkoliv, jak svrchu psáno, to na mně ona nezasloužila, nicméně, poněvač já jí přece víceji než jejímu bratru přejí, který příčina smrti mé nebožky paní manželky byl, pročež týž tam (ve Frankreihu) mající všechnu praetensí mou, titulo legati jí daruji atd.

Stalo se v Praze dne 2. Juli 1720.

J. P. Str., Pan z Nedabylic.

Johann Rudolf Wolbram Brandlinský.

Václav Hložek z Žampachu.

Herr v. Stiekrže.

Tento nadepsaný kšaft s dvěma codicily jest s povolením J. M. C. rad a u P. N. L. D. Z. v král. Českém na žádost dědice do tohoto kvaternu vložen a z originálu slovo od slova vepsán. —

Když tam Petr hrabě Straka z Nedabylic v Praze ve svém domě na Malé Straně dne 2. července 1720 sepisoval ku svému testamentu druhý kodicil, byl již asi nemocen, neb záhy na to 28. září 1720 na svém statku v Libčanech zemřel a tam také ve farním kostele byl pohřben. Vyplněno mu přání v jeho testamentu vyslovené, aby byl pochován tam, kde zemře. Zápis o jeho úmrtí v matrice zemřelých na faře v Libčanech zní:

»Anno 1720. die 28. Septembris ex Libczan Obiit pie in Domino cibi Sacramento provisus Illustrissimus ac Excellentissimus R. D. Comes Joannes Petrus Straka de Nedabylic, Dominus in Libzan etc., habens aetatis suae circiter 80 annos.

Requiescat in sancta pace«.

Dle jeho odkazů, kterými pamatoval ve svém kodicilu na veškeré úřednictvo a služebnictvo a z ustanovení, jaké učinil v příčině svých poddaných, poznáváme v něm člověka dobročinného, plného lidskosti a zároveň dobrého hospodáře. Pro rozsáhlost testamentu a obou kodicilů část tuto zde neotiskujeme.

Neznámou částí jeho života jest jeho manželství s Kateřinou de Faure ve Francii uzavřené, s kterou tam jakýchsi statků nabyt a ještě před smrtí se zmiňuje, že tam má jakous pretensí k požadování. Luisa Fellnerová z Feldeku, rozená Verdecy de Faure, zdá se, že byla manželky Kateřiny Strakové sestra, která se se svým švakrem Janem Petrem Strakou soudila. Smýšlením svým byl Straka upřímným Čechem a k českému jazyku Inul.

Majestátem z 22. ledna 1680 vyzdvižen byl z rytířského do panského stavu král. Českého starožitných rodův (co svobodný pán), po čemž následovalo 22. května r. 1692. povýšení do stavu hraběcího, *ježž si tam Petr Straka vyžádal v jazyku českém.*

Když mu bylo dne 17. prosince 1709 povoleno zřízení fideikomisu ze statků Okrouhlic, Libčan, Janovic a Horních Teplíc císařem Josefem I., jak zemské desky, kvatern č. 357 C. 25, uvádějí, výslovně Jan Petr Straka praví, že zřizuje fideikomis pro své dědice z rodu Straků z Nedabylic mužského rodu, a kdyby těch nebylo, má býti zřízeno Academium nobilium, čili škola rytířská, aneb špitál pro chudé lidi.

Jinak byl, jako jeho doba, naskrze přísně katolicky cítící šlechtic, neb z dědictví vyloučil rod rytířů Straků víry evangelické, kteří do ciziny pro víru se vystěhovali a zapomněl, že jeho otec Petr Straka byl také evangelíkem, který se vystěhoval pro víru do Meklenburska, ale vrátiv se do Čech, přijal víru katolickou, aby ušel strádání exulantů světem bloudících.

V testamentu a obou kodicilech již není více zmínky o tom, aby po případě zřízen byl špitál pro chudé lidi ze Strakových statků, naopak testament z r. 1710. ustanovuje, že »kdyby žádného z mého rodu Straků z Nedabylic nebylo, tak aby takový fideikomis ad Academiam pro cvičení mládeže chudé *stavu vyššího národu českého* na všeliké cvičení a exercitia by připadlo« a místo na tuto akademii vykazuje v zahradě své Sseidlerovské, blíže Konské brány v Praze na Novém městě.

Zřetelně se tu praví: »chudá mládež *stavu vyššího národu českého*«. Tím se rozumí šlechtici ze stavu svobodných pánů (baronů), hrabat a knížat, a co hlavní jest — *národu českého*.

To oboje se nevyplnilo, neb i nižší šlechta se do dnešní akademie Strakovské připouští, jako jsou rytíři i šlechta, která není z národa českého, ale i také šlechtické rody, které za života Jana Petra Straky ještě šlechtictví ani nenabýly.

Zajímavost jest čísti testament a oba kodicily Jana Petra Straky v originálu od něho vlastní rukou psané, které se chovají v I. patře budovy zemských desk ve zvláštních skříních; nebo zemské desky nejsou originály, nýbrž pouhé opisy z originálů.

Testament z r. 1710. jest psán ještě pevnou rukou hraběte Straky. Na prvním kodicilu jest již v písmu patrna třesoucí se ruka a tím více ještě na kodicilu druhém z r. 1720.

Před 15 lety jsem tyto originály testamentů četl a zajímavost jest viděti, co Jan Petr Straka psal a zúmyslně přeškrtoval. Právě v tom jest viděti jeho láska k starému zřízení zemskému, neb slova *hrabě* nenáviděl, užívaje místo něho staročeského slova *pán*.

Tak často napsal: já Jan Petr hrabě Straka z Nedabylic, slovo hrabě přeškrtil a napsal: já Jan Petr Straka, *pán* z Nedabylic. A ještě jiné zajímavé korektury v testamentu a kodicilech dělal.

On neuznával titulu *hrabě*, který v Čechách teprve počátkem XVII. stol. z Němce k nám se zaváděl jako titul cizí, nýbrž dbal toho, aby vyšší stavové čeští užívali starého českého titulu »*pán*«, jenž se rovnal titulu hrabě i kníže. Alespoň do r. 1620. neplatily u nás poslední oba tituly více, než titul pán. Dům »*bílý koníček*«, který Jan Petr Straka dne 2. srpna r. 1695. jako dům šosovní koupil, chtěl vyzdvihnouti za dům deskový a z té příčiny s převorem Maltánské jurisdikce, jakožto vrchností, na jejíž půdě dům stál, učinil dne 27. února 1696 o tom narovnaní, za jakých okolností by se to státi mohlo — nedošlo však k tomu a dům zůstal šosovním.

Když pak dne 28. září r. 1720. Jan Petr Straka z Nedabylic zemřel a krátce před ním dne 5. dubna r. 1720. Petr Mikuláš Straka z Nedabylic, zemřel i po něm násle-

dující strýc Jindřich Straka z Nedabylic, a tak přešlo dědictví fideikomisu Strakovského na třetího dědice, totiž na Albrechta Karla Straku z Nedabylic, J. M. král. soudu dvorského komorního radu a král. hejtmána hradu pražského.

Než však záležitost dědická úředně byla vyřízena, zemřel Albrecht Karel Straka 20. února r. 1721., zanechav po sobě vdovu Františku Sylvii, rozenou taktéž z rodiny Straků z Nedabylic, a s ní zplozeného nezletilého syna Jana Karla, nar. v lednu r. 1714.

Zemský soud povolil r. 1721., aby nezletilý Jan Karel Straka se svými poručníky nastoupil fideikomisní panství po Janu Petrovi Strakovi hraběti z Nedabylic. Dle kvaternu zemských desek čís. 499 J. 2 stalo se však v této dědické záležitosti narovnání mezi poručníky fideikomisu nezletilého Jana Karla Straky, matkou jeho Františkou Sylvii se strany jedné, a mezi nápadníky fideikomisu Ladislavem Jiřím Strakou, pak Pavlem Heřmanem Strakou z Nedabylic se strany druhé, dne 16. prosince r. 1723.

Nejprve byly všechny statky odhadnuty, a tak odhadnut

statek Okrouhlice na	140.000 zl.
Libčany na	130.000 zl.
statek Střepčice v kraji Králohradeckém na	28.000 zl.
statek Horní Teplice (Oberweckelsdorf) a Janovice (Johnsdorf) na	77.000 zl.
zahrada Sseidlerovské na Novém městě pražském blízce Koňské brány a hradeb městských na	5.000 zl.
dohromady	380.000 zl.

Poněvadž Jan Petr Straka ve svém testamentu nařídil, aby fideikomisní dědic cenu fideikomisu doplnil na 400.000 zl. rýnských, usneseno v tomto narovnání, aby poručníci dědice Jana Karla Straky buď nějaký statek v ceně 20.000 zl. ku fideikomisu přikoupili, aneb hotových 20.000 zl. k úřadu složili. Komisaři zemského soudu ustanovili, aby dům »bílý koníček« na Malé Straně, jakož i Sseidlerovská zahrada na Novém městě k fideikomisu nebyly počítány, »avšak drahocenné obrazy a malby, v domě na Malé Straně se nalézající, mají býti dle vůle testatora k fideikomisu na věčné časy přivtěleny, jemuž mají sloužiti ku ozdobě«.

Náklad na udržování obrazů má ze svého udržovatelé držitel fideikomisu, naproti tomu Sseidlerovská zahrada a dům »bílý koníček« prohlášeny za zpupný majetek.

Toto narovnání potvrdil císař Karel VI. ve Vídni dne 8. srpna r. 1724.

Nový dědic, Jan Karel Straka, stal se r. 1732. plnoletým, převzal od poručníků zděděný Strakovský fideikomis, a majestátem ze dne 11. září 1732 povýšen byl do hraběcího stavu království Českého.

Oženil se r. 1734. s Marií Josefou hraběnkou z Trautmansdorfu, ale záhy na to v dubnu 1736 zemřel, velice mlád, zanechav zde pohrobka, dceru Marii Josefu.

Pozůstalá vdova, Marie Josefa hraběnka Straková, provdala se záhy za Jana Antonína hraběte Clary-ho-Aldringena a po jeho smrti r. 1743. — vdala se po třetí za Frant. hraběte Věžníka.

Dle kvaternu desek zemských čís. 584 B. 4., dle dekretu ze dne 19. července r. 1736, nařídilo gubernium přátelské porovnání mezi Marií Josefou hraběnkou Strakovou, nyní provdanou hraběnkou Clary-Aldringenovou, v zastoupení její nezletilé dcery Marie Josefy se strany jedné, a mezi novým dědicem fideikomisu Václavem Adamem rytířem Strakou z Nedabylic, kterýž pocházel z jiné větve Straků z Nedabylic.

V přítomnosti komisarů zemského soudu učiněno přátelské porovnání v Praze dne 28. ledna r. 1741., dle kterého zpupný statek, pozůstalý po zemřelém Janu Karlu Strakovi, připadl jeho nezletilé dceři Marii Josefě, avšak fideikomisní statky i s obrazárnou, které Jan Karel Straka držel po Janu Petru Strakovi, připadly od tohoto dne novému dědici rytíři Václavu Adamu Strakovi.

V tu dobu od několika let nalézala se obrazárna v bývalém paláci hraběte Vršovce v dnešní Hybernské ulici čís. 1002-II., kterýžto palác držel zemřelý Jan Karel Straka, avšak v dubnu neb v březnu r. 1741. tam již nebyla a do domu »u bílého koníčka« více nepřišla.

(Viz Desky zemské kvatern č. 584. E. 2.)

Jan Karel Straka hrabě z Nedabylic po své smrti r. 1736. zanechal fideikomisní statky Okrouhlice, Libčany, Janovice, Horní Teplice, po strýci svém Janu Petru Strakovi zděděné, ve velkém nepořádku. Stavby byly zanedbány, počet dobytka na statcích nebyl dostatečný, jaký býti měl, legáty, ustanovené od Jana Petra, nebyly většinou vyplaceny a mimo to nadělal dosti dluhů, které žádaly svého zaplacení.

Tento špatný finanční stav je patrným v knize kontraktů Nového města pražského čís. 39 na str. 48, kde pozůstalá vdova Marie Josefa hraběnka Straková z Nedabylic, rozená hraběnka z Trautmansdorfu, žádá po smrti svého chotě zemský soud v Praze, aby zpupné statky, manželé jejímu patřící, mohla prodati.

Tak žádá, aby prodán byl statek Dolní Teplice, který prý bez toho nic nenese, dům Sseidlerovský se zahradou na Novém městě pražském, dům »bílý koníček« na na Malé Straně a dvě vinice.

Zemský soud dne 19. října r. 1736. dal k tomuto prodeji své svolení a nepřihlížel pranic k tomu, že zvěčnělý Jan Petr Straka z Nedabylic si výslovně přál, aby dům »bílý koníček« zůstal při fideikomisu i s obrazárnou. K vůli zaplacení dluhů a doplnění inventáře prodala dne 21. srpna 1739. Marie Josefa Straková, opětně provdaná hraběnka Clary-Aldringenová, jménem své nezletilé dcery Marie Josefy zahradu Sseidlerovskou s domem, luthauzem, se zahradou ovocnou a květnicí hraběnce Terezii z Pöttingu za 4000 zl., ač tam Jan Petr Straka před tím dosti prostavěl, koupiv ji r. 1704. za 4600 zl. (Viz Liber Contract. ruber čís. 39 Nové město pražské str. 418.)

Táž hraběnka Marie Josefa, prvotně Straková, pak Clary-Aldringenová, a nyní po třetí vdaná hraběnka Věžníková, jménem své dcery, nezletilé Marie Josefy, prodala dne 12. srpna r. 1756. dům na Malé Straně »bílý koníček«, zvaný, za 4000 zl. rýnsk. p. Frant. Antonínu Nellovi, šlechtici z Nellenburku, jenž celou sumu na to o sv. Havle t. r. hotově zaplatil. (Viz Maltanská jurisdikce, Matricula fundorum lit. A. str. 345.)

Prodán tudíž dům za babku, neb jej r. 1695. Jan Petr Straka z Nedabylic koupil za 7150 zl. a mezi tím jej zlepšil zejména o malby a štukovou výzdobu na stropech.

Václav Adam, svobodný pán Straka z Nedabylic, jenž nastoupil užívání fideikomisních statků r. 1741, přišel do nešťastných válečných let koncem r. 1741. a 1742., pak 1744., kdy král Pruský vtrhl Kladskem do Čech proti císařovně Marii Terezii a východní Čechy, kde ležely statky fideikomisní Václava Adama Straky, na stavbách i dobytku zle pohubil.

To mělo za následek, že Václav Adam Straka žádal zemský soud dne 14. října r. 1748. o konsens, aby k fideikomisu patřící obrazy, z pozůstalosti Jana Petra Straky pocházející, mohl prodati a z výtěžku spustošený stav fideikomisu zlepšiti. (Viz kvateru desk zemských č. 721 M. 30. a č. 723 D. 11.) Výsledek jednání v této záležitosti není nám známý, ale jak se zdá, celá věc se protáhla až do r. 1778., kdy obrazy byly prodány.

Dne 5. února r. 1771. zemřel Václav Adam, svobodný pán Straka z Nedabylic, jako poslední mužský potomek panského rodu Straků z Nedabylic v Čechách, s ním vyhasl po meči jeho rod a není známo, jestli v cizině tenkrát žil některý člen tohoto rodu víry luteránské.

Dle zemských desk čís. 475. D. 20 uzavřel Václav Adam Straka z Nedabylic dne 20. listopadu r. 1737. svatební smlouvu s Johannou Františkou, hraběnkou z Königsfeldu, která mu přinesla věna 5000 zl., kdežto on své nevěstě pojistil na statcích svých 15.000 zl.

Když zemřel, zůstala po něm vdova a dvě dcery Eliška a Františka.

Po vymření rodu Strakovského měly dle testamentu Jana Petra Straky statky fideikomisní připadnouti na zřízení šlechtické akademie. Za tím účelem byla z praesidia nejvyššího zemského maršálka Frant. Adama hraběte ze Šternberka vyslána na zanechané Strakovské fideikomisní statky komise, aby zjistila jejich stav a učinila inventuru a při tom aby vyloučila, co by k zpupnému statku vdovy Johannы Františky a její dcer patřilo.

Poněvadž byly na stavbách nedostatky a zásoby obilí, piva a dobytka neodpovídaly stavu, jaký měl býti, bylo komisí ustanoveno, že Strakovská stavovská akademie má vejíti v život až za 5 let, totiž teprve dnem 1. února r. 1776.

V těchto pěti letech měl býti výnos ze statků užit na opravu budov, doplnění větších zásob obilí a dobytka, tak aby od 1. února 1876 stavby i fundus instructus na statcích, připadlých Strakovské akademii, byl v náležitém dobrém stavu. (Viz desky zemské čís. 728 M. 17. a M. 29.)

Dle výtahu ze spisů zemského výboru p. Dr. J. Trakalem, ředitelem Strakovské akademie, mně sdělených, nařídil r. 1771. tehdejší zemský výbor, aby byla učiněna inventura obrazů fideikomisu patřících a od Jana Petra hraběte Straky zanechaných.

Popis a odhad obrazárny učinil dvorní malíř Václav Ambrosi, a na to r. 1778. byly tyto vzácné obrazy za 4000 zl. prodány a odvezeny. Kam není známo. Snad do Vídně.

Tak přišla vzácná sbírka výborných obrazů z Prahy, jako i krátce na to r. 1778. tehdejší velkolepá obrazárna z Černínského paláce na Hradčanech.

Rokem 1776. nevešla Strakovská akademie v život, nýbrž teprve asi v třetině 19. stol., kdy počala nejprve činnost nadace hraběte Straky, dle které udělována byla stipendia ve výši až 1200 zl. ročně jednotlivým chudým šlechticům, resp. jich synům na studie, pokud byli buď na gymnasiu neb na universitě, a nepřihlíželo se zrovna přísně k tomu, aby žadatel pocházel ze staré české šlechty, tím méně, aby pocházel z *národa českého*, jak Jan Petr Straka výslovně v testamentu ustanovil. Stačilo, i když byl z rakouské šlechty.

O zřízení Strakovské akademie počal jednati zemský výbor teprve r. 1867., a r. 1868. ustanovil, aby se shromažďoval stavební fond.

Usnesením sněmu českého ze dne 19. října r. 1878. schváleno zakoupení nemovitosti č. p. 128-III. s velikou zahradou (bývalá Jesuitská zahrada při řece Vltavě), na které se měla postavit Strakovská akademie.

Nejvyšším rozhodnutím ze dne 2. dubna 1885 bylo změnou nadační listiny ve smyslu návrhu učiněného sněmem král. českého 20. října 1884 v zásadě schváleno zřízení akademie z prostředků nadačního fondu, jakožto ústavu vyučovacího a vzdělávacího pro vyšší stavy král. českého.

Organisační statut akademie schválen nejvyšším rozhodnutím 25. listopadu 1889, kterýmž dány byly jak pro stavbu budovy, tak pro organisaci ústavu určitější základy.

Se stavbou Strakovské akademie započato r. 1891. dle plánů a za vedení architekta Václava Roštlapila; stavba dokončena r. 1896. nákladem přes 2,000.000 korun.

Ústav byl otevřen 18. listopadu r. 1896. s 26. chovanci, a slavnostní zahájení Strakovské akademie konalo se 21. března 1897.

Celých nadačních míst jest v akademii 40, polovičních 30, a as 40 míst placených.

Podmínky přijímací jsou: stáří 10—14 let, katolické náboženství, nemajetnost, příslušnost k rodinám šlechtickým, jež náležely někdy k českému stavu panskému neb rytířskému, nebo měly inkolát v král. českém.

Dle tohoto ustanovení mají tudíž právo býti do Strakovské akademie přijímáni i členové německé národnosti, jen když jich předkové v Čechách žili. Nedbáno tudíž testamentu: *»pro vyšší šlechtu českého národa«*.

Fideikomisní statky Strakovské byly již dávno před tím prodány a zpeněženy, a fond, ze kterého se nyní Strakovská akademie vydržuje, obnášel r. 1903. celkem 6,686.290 K.

Další dějiny domu *»u bílého koníčka«* jsou tyto: R. 1756. prodala jej rodina Straků z Nedabylic Frant. Antonínu šlechtici Nellovi za 4000 zl. rýn. Týž Nell jej prodal 10. září 1764 Karlu Ignáci hraběti Clari-Aldringenovi za 12.000 zl. rýn. (Zde viděti nehospodárnost v rodině Straků, která tak lacino dům prodala.) Tento hrabě jemuž patřily Jetřichovice, byl císař. král. komořím a tajným radou, jenž byl dle dvorského dekretu ze dne 31. prosince r. 1767. splnomocněn, aby ku pozdvižení živnosti a průmyslu v Čechách zařídil ve třech pražských městech školy na vyšívání a paličkování krajek, a za tím účelem dána mu záloha 12.000 zl., kterou na domě *»u bílého koníčka«* dne 25. srpna 1768 pojistil.

Jak to asi dopadlo s těmi krajkářskými školami v Praze nevíme, ale valně to asi nebylo, poněvadž ani památka, ani jakás práce krajkářská z této školy zde nezůstala.

Hrabě zemřel zanechav dosti dluhů a dům *»bílý koníček«* prodán v dražbě 1. května 1798 za 8600 zl. Vojtěchu Payerovi, knížete Švarcenberka pokladníku.

Od Payera koupen dům 27. října 1798 Josefem hrabětem Valdsteinem, c. k. komořím a plukovníkem vojenským, za 9500 zl. vídeňského čísla. (Zlatý vídeňského čísla měl 40 krejcarů čili dva dvacetníky, kdežto rýnský zlatý platil 60 krejcarů aneb tři dvacetníky).

Hrabě Josef Valdstein zemřel jako generalmajor a dům dědil jeho syn František Adam, který jej 10. ledna 1818 prodal za 15.000 zl. vídeňského čísla Bernardu Zacho-

vovi, c. k. bankálnímu inspektoru v Horním Litvínově, který hned hotově 7000 zl. vídeňského čísla složil.

Bernard Zachov prodal dům 18. srpna r. 1820. za 12.000 zl. konvenční mince (tři dvacetníky = jeden zlatý) manželům Antonínu a Antonii Pantznerovým, kteří složili hned hotově 6000 zl.

Poněvadž tito manželé dům mnoho zadlužili, byl jim ve veřejné dražbě prodán a vydražen dne 24. dubna r. 1837. manželům JUDru Václavu Niemtzovi a jeho manželce Aloisii za 15.201 zlatých.

Maltánská jurisdikce obdržela tehda 3 procenta z tržové ceny jako laudemium. Roční činže vrchností odváděná obnáší z tohoto šosovního domu 4 zl. 40 kr., čili 4 kopy míšenské, pod jménem šosovné, a na školu platil dům ročně 53 krejcarů.

Dosud byly malby a štuky na stropěch v druhém patře domu »u bílého koníčka« ještě nezakryty a viditelné a teprve tento majitel dle našeho úsudku znamenité malby malíře Jana Rudolfa Bysse zakryl tím, že dal pod horní stropy v druhém patře o něco níže druhé stropy zatáhnouti, aby pokoje nebyly tak vysoké a aby se daly spíše vytápěti.

O tom věděla dcera jeho, podivínka Aloisie (Luisa) Němcová, která dům dědila, a z té příčiny nájemníci za její doby nesměli do zdí hřeby zatloukati, ani nábytek ke zdí stavěti.

Obecný lid její počínání ještě zveličoval, poněvadž dům byl po léta prázdný, a říkal, že tam straší, a dům přezval po letech 1880. »u sedmi čertů«. Dnes se nikdo na tento dům na Malé Straně jinak nedoptá a staré jméno »bílý koníček« zašlo.

V nejbližší době, jak se byty v druhém patře od nájemníků vyprázdní, budou se další nižší stropy v druhém patře snímat a není vyloučeno, že se opět další nálezy objeví.

Rozhodnutí c. k. správního soudu o zachování domu č. p. 476-III. (»u sedmi čertů«).

Č. 6058 z r. 1908.

Jménem Jeho Veličenstva císaře!

C. k. správní soudní dvůr uznal o stížnosti rady král. hlav. města Prahy proti rozhodnutí zemského výboru království Českého z 3. listopadu 1906 č. 119.850 týkajícímu se odepření povolení ku bourání po provedeném dne 19. června 1908 veřejném ústním líčení takto právem: Stížnost se jakožto neodůvodněná zamítá.

Důvody rozhodovací:

Přípisem z 20. února 1906 č. 1370/I. b. oznámila rada král. hlav. města Prahy magistrátu jakožto úřadu stavebnímu, že hodlá obci náležející domy č. p. 476 (dům »u sedmi čertů«), 473 a 472-III. v Praze a na místě jich novou školní budovu vystavěti, a žádala, aby za účelem řízení o tomto demoličním projektu nařízena byla komise.

Při komisionálním řízení o této žádosti na den 31. prosince 1906 nařízeném podali námítky proti zamýšlenému snesení zmíněných domů se strany sousedů jedině Betty Wagnerová, majitelka domu č. p. 483-III. a Karel hrabě Buquoy, vlastník domu č. p. 484-III., pak ku jednání přibrání zástupcové pražské Soupisné komise.

Karel hrabě Buquoy protestoval jednak proti zamýšlenému určení místa pro skládku materiálu před domem č. p. 473-III., jednak ale vytýkal, že zbořením zmíněných domů ztratí Maltézské náměstí svůj zvláštní ráz a bude zohyžděno.

Tuto poslední námítku sdíleli také zástupcové Soupisné komise, kteří poukazovali jmenovitě na vysokou historickou a architektonickou cenu domu č. p. 476-III. a na nutnost jeho zachování k cíli udržení dosavadního vzhledu a rázu Maltézského a Velkopřevorského náměstí.

Rada města Prahy povolila výnosem z 12. dubna 1906 III.-3871 za současného zamítnutí námitek žádané zbourání označených domů a toto povolení bylo také dle výnosu magistrátu z 28. června 1906 č. 6846 usnesením sboru obecních starších z 19. června 1906 potvrzeno.

K rekursu od majitelů domu č. p. 483 a 484-III. proti tomu podanému zrušil však zemský výbor království Českého dle výnosu z 3. listopadu 1906 č. 119.850 toto rozhodnutí sboru obecních starších, jakož i rozhodnutí tomuto za základ sloužící usnesení pražské městské rady a sice v tom uvážení, že dle § 34. pražského stavebního řádu, který per analogiam platí také pro bourání, může býti povolení nějaké stavby odepřeno, bylo-li by tím nějaké náměstí, ulice nebo třída patrně zohyžděna.

Domy č. p. 472, 473 a 476-III. jsou prý nyní tak podstatnou podmínkou tvářnosti a vzhledu Meltézského náměstí, že jich odstraněním pohled na toto náměstí, jakož i náměstí Velkopřevorské byl by poškozen a patrně zohyzen, nebyly-li by ovšem nahrazeny jinými budovami, které by odpovídaly zvláštnímu rázu a estetické ceně těchto náměstí. Pokud však zbudování takových staveb není pravoplatně povoleno, mělo by prý zboření jmenovaných domů patrně *jedině* zohyzení obou náměstí v zápětí.

Proti tomuto výnosu směřuje stížnost rady král. hlav. města Prahy, jež především jakožto pochybný vytýká názor, že § 34. staveb. řádu použití lze také při bourání, a míní, že analogie předpisu o zřizování budov může při bourání budov platiti jen ohledně *řízení*. Ostatně, měla-li by tato analogie býti uznána za přípustnou též v tom směru, že při posuzování vzhledu nějaké ulice neb náměstí stejné předpisy jak při zřizování nových budov, tak při bourání jich platí, přece nemohlo by se jíti tak daleko, aby bylo připuštěno, aby názor stavebního úřadu v tom, zda bourání nějakou ulici zohyžuje, činil disposiční právo majitele domu zcela illusorním. To bylo by lze tím méně pokládati za přípustné, když přece každé bourání způsobuje do jisté míry zohyzení ulice nebo náměstí a když stavební úřad má možnost při provádění *novostavby* na místě zbořených domů předpis § 34. k plné platnosti přivést.

Stížnost směřuje dále proti tomu, že má možnost zbourání vázána býti na povolení stavby budov, jež nově vystavěny býti mají, poukazujíc k tomu, že současné předložení plánů budov, jež na místě bouraného domu mají býti provedeny, stavební řád ani nežadá, a nezřídka prakticky jest nemožným, jakož i že pravoplatné povolení ku stavbě neposkytuje ještě záruky, že povolená stavba také skutečně bude provedena a tím zohyzení ulice bouráním povstalé odstraněno. Konečně poukazuje stížnost také k tomu, že pražská obec na místě domů čp. 476, 473 a 472-III. hodlá vystavěti novou školní budovu, která nesporně okrase okolí bude sloužiti.

Správní soudní dvůr při svém rozhodnutí uvažoval takto:

Vzhledem k hořejšímu obsahu stížnosti řešení sluší především otázku, zda a pokud lze ustanovení § 34. al. 1. pražského stavebního řádu z 10. dubna 1886 č. 40 z. z., které mluví o tom, by přihlíženo bylo k požadavkům vkusu a jež dovoluje odepřítí povolení *ku stavbě*, kterou by náměstí, třída nebo ulice patrně se zohyžila, použití také na *bourání* nějaké budovy. Správní soudní dvůr tuto otázku zodpověděl *kladně*.

Citovaný stavební řád obsahuje ve III. oddíle pod nadpisem »Povolení ku stavbě« jak materiálního tak i formálního rázu vzhledem ku osvědčování a vykonávání subjektivního stavebního práva. V čele tohoto oddílu stojí § 24., který ve svém prvním odstavci předpisuje imperativně, že ku podniknutí veškerých novostaveb, přístaveb a přestaveb, ku zřízení hrazení na straně třídě neb ulice, jakož i *ku provedení podstatných oprav nebo změn* na budovách již stojících jest potřebí povolení úřadu stavebního. V následujícím § 25. jsou jednotlivé termíny tohoto předpisu blíže popsány a jmenovitě ve čtvrtém odstavci tohoto zákonného ustanovení jest uvedeno, že za podstatné opravy neb změny (jež dle § 24. al. I. potřebují také povolení ku stavbě) také ony pokládati sluší, jimiž hlavní částí nějakého předmětu

stavebního se vyměňují, odstraňují nebo posunují, aneb které jinak mají vliv na pevnost stavení, na jeho bezpečnost před ohněm, na jeho poměry zdravotní nebo na práva sousedů.

Dle tohoto zákonného ustanovení podléhají povolení ku stavbě ve smyslu § 24. a 25. také takové změny stávajícího stavebního stavu, jimiž »*jinak*«, to jest jiným způsobem než výměnou, odstraněním neb posunutím jednotlivých hlavních částí působí se na práva sousedů.

Nemůže býti pochybnosti, že pod tento zákonný předpis také zbourání nějaké budovy subsumovati lze, jelikož také zbourání jest změnou stavebního stavu, jež má vliv na práva sousedů a mimo to také odstranění nejen pouze jednotlivých, nýbrž veškerých částí budovy v sobě obsahuje.

Že toto pojetí § 24. a 25. jest správným, potvrzuje také předpis § 38., dle něhož výslovně zbourání staré budovy počítáno jest ku stavbám, jež stavebník nikoliv kdykoliv dle své vůle může podniknouti, nýbrž zpravidla teprve po obdržení povolení ku stavbě smí započítati. Tím jest nejen uznáno, že zboření nějaké staré budovy může tvořiti předmět povolení ku stavbě, nýbrž také že povolení ku stavbě ve smyslu III. oddílu pražského stavebního řádu vymoženo býti musí ku každému bourání.

Toto právní stanovisko přijala ostatně stěžující si obec sama v řízení administracním, žádajíc přípisem z 20. února 1906 za současného předložení plánů pražský magistrát o zahájení komisionálního řízení o jejím demoličním projektu, berouc beze všech námitek účast na stavebním komisionálním řízení v tom směru zavedaném, ba nestěžujíc si také do formy vydaného vyřízení jakožto nálezu stavebního úřadu první instance bourání povolujícího.

Je-li však bourání zahrnuto mezi pracemi stavebními v §§ 24. a 25. uvedenými, a povolení ku stavbě vyžadujícími, sluší také veškerých následujících předpisů III. oddílu pražského stavebního řádu, které jednak upravují řízení, jehož šetření sluší, jednak určují okolnosti, k nimž stavební úřad přihlídati má, užití také na bourání, ač-li ovšem v zákoně samém, jako na př. v § 29. není rozlišováno, aneb není-li výslovně platnost dotyčného pravidla omezena na jednotlivé v § 24. označené stavební práce.

Takovéto omezení upotřebitelnosti takového pravidla nesluší však spatřovati v tom, jestliže zákon užívá prostě výrazu »povolení ku stavbě«, »stavební projekt« nebo »provádění stavby«, jelikož odborného výrazu »stavba« v předpisech následujících §§ 24. a 25. užívá se jen za příčinou stručnosti, avšak beze vší pochyby zahrnuje v sobě veškeré v § 24. vypočtené stavební práce, tudíž jak novostavby, přístavby a přestavby, tak i zřizování ohrazení, jakož i předsevzetí podstatných změn a oprav na stávajících budovách, a vzhledem k hořejším úvahám také bourání stávajících budov.

Z téhož důvodu nelze také slova v § 34. obsažená »a může stavební úřad odepřítí povolení ku stavbě, kterou by se náměstí, třída nebo ulice patrně zohyžila« vykládati tak úzce, jakoby zákon toto oprávnění stavebního úřadu omeziti chtěl jen na ony případy, kde se jedná o novostavbu, nebo kde sice jedná se jen o podstatné změny nebo opravy stávajících budov, avšak s vyloučením bourání.

Proti omezujícímu výkladu mluví nejen již vysvětlená terminologie zákona, nýbrž také ostatní slova § 34., jakož i jeho zjevná ratio iuris, neboť nelze pochybovati

o tom, že první odstavec § 34., jenž ukládá úřadům za povinnost, při komisionálním řízení bedlivě zkoumat zdravotní a jinaké poměry veřejné, vztahuje se na veškerá komisionální jednání a také na veškeré v § 24. označené stavební projekty, bourání v to zahrnující.

Nelze dále také pochybovat o tom, že stavební úřad jakmile shledá, že udělení žádaného povolení ku stavbě brání jim pozorované zdravotní a jinaké veřejné poměry, toto povolení nejen smí odepřít, nýbrž je odepřít musí.

Jestliže nyní § 34. dále předpisuje »rovněž sluší dbáti toho, čeho vyžaduje dobrý vkus«, chtěl tím jasně vysloviti, že stejným způsobem, se stejnou přísností a stejnou bedlivostí, jako sluší zkoumat poměry zdravotní a jinaké veřejné, o nichž v první větě se mluví, také při všech stavebních komisích a ohledně všech v § 24. zmíněných stavebních projektů, zahrnuje v to bourání, sluší dbáti estetických ohledů a že »právě tak«, jako dospívá stavební úřad při šetření prvnějších poměrů ku zamítnutí žádaného povolení ku stavbě, může býti z posledních ohledů pohnut k tomu, aby požadované povolení ku stavbě včetně povolení ku bourání odepřel. Toto a jedině toto chce říci následující věta § 34. »a může tedy stavební úřad odepřít také povolení ku stavbě, kterou by náměstí, třída neb ulice patrně se zohydila«, jež jistě, jak již její připojení ku předchozímu všeobecnému pravidlu spojkou »a« ukazuje, netvoří protikladu předchozího všeobecného ustanovení, nýbrž rozvádí jedině myšlenku v něm vyslovenou. Není-li se stanoviska gramatické interpretace důvodu nedati předpisu § 34. z ohledu na požadavky vkusu platiti při bourání, lze tím méně toto úzké pojetí zmíněného ustanovení uznati za ospravedlnění s hlediska logické interpretace.

Neboť není třeba dokazovati a také v samé stížnosti se připouští, že zbourání domu, jenž se svým okolím tvoří harmonický a urovnaný celek, může ulici neb náměstí zohydati stejně, ne-li více, než-li provedení budovy do okolí se nehodící.

Naproti tomu nelze jakožto důvod k platnosti přiváděti, že bylo by to přílišným omezením disposičního práva majitele domu a přílišným zasahováním do oboru soukromých práv, chtěl-li by kdo jemu z estetických ohledů zakázati zbourání jeho domu, jelikož jistě byla by sféra soukromých práv majitele domu více dotčena, kdyby mu sice zbourání bylo dovoleno, pak ale zastavení stavebního místa způsobem od něho žádaným bylo zakázáno, než kdyby jemu hned při jeho demoličním projektu bylo dáno na srozuměnou, že jeho libovolnému nakládání domem a stavebním místem ohledy estetické překážejí.

Vytýká-li stížnost, že naprosto nesmí se přikládati prostému mínění stavebního úřadu o otázce, zda bourání způsobiti může zohydění ulice neb náměstí, takovýto význam, obsahuje toto uvedení méně námitku proti usnesení v odpor vzatému, jako spíše polemiku proti zákonu, který ohledy na požadavky vkusu klade na stejný stupeň jako šetření veřejných zájmů, a který stavebnímu úřadu za stejnou povinnost klade zabránění zohydění města jako šetření zdravotních zájmů.

A stejně jako při šetření zdravotních a jinakých veřejných zájmů smí stavební úřad postupovati nikoliv pouze dle svého zdání, nýbrž jedině dle svého úsudku, utvořeného pečlivým šetřením všech směrodatných poměrů, právě tak rozhoduje také o otázce zohydění sice dle svého volného uvážení, jež dle § 3. lit. c nemůže býti správním soudním dvorem přezkoumáno, avšak přece jedině po náležitém

vyšetření skutkové povahy a po svědomitém uvážení veškerých uváženíhodných okolností.

Uvádí-li stížnost dále, že zohydění, zbouráním způsobené, jest pouze pomíjející a že stavební úřad může požadavky vkusu k platnosti přivesti svého času při zastavování dotyčného stavebního místa, sluší naproti tomu uvážiti, že mohla by míti námitka tato oprávnění pouze v tom případě, kde by nejen budoucí zastavení dotyčného stavebního místa bylo jisto, nýbrž také kde by stavební úřad došel k přesvědčení, že zamýšlená stavba jest s to zohydění zcela vyrovnati. Není-li však tomu tak, nemůže nejistá snad možnost budoucího odstranění zohydění sprostiti stavební úřad zákonné jeho povinnosti, zabrániti zohydění ulice neb náměstí již v přítomnosti.

Ostatně zemský výbor při svém rozhodnutí vzal na tuto možnost náležitě zřetel, neodepřev žádané povolení k bourání bezpodmínečně a navždy, nýbrž dav na jevo, že je povolil v tom případě, když na místě domů, jež se zbourati mají, pravoplatně povoleno bude zbudování takových budov, které by odpovídaly zvláštnímu rázu a estetické ceně v úvahu vzatých náměstí jakož i budov, které mají býti zbourány.

Stížnost směřuje sice také proti tomuto ustanovení, poukazujíc na to, že stavebním řádem nikde není předepsáno současné předložení nového projektu stavebního se žádostí za bourání, přehlíží však, že toto současné předložení nejen že nikde v zákoně není zapovězeno, nýbrž také v jednom — ovšem jen speciálním případě — jest předvídáno, an v § 119. stavebního řádu jest dovoleno s II. rozkazem ku bourání spojití také rozkaz ku novostavbě.

K tomu přistupuje také úvaha, že zemský výbor ve shora zmíněném dodatku neuložil stěžovatelce, aby předložila nový stavební projekt, nýbrž jedině jí označil cestu, kterou by mohla v přítomnosti odepřené bourací povolení dosáhnouti.

To mohl zemský výbor tím spíše učiniti, ana stěžovatelka v řízení administrativním, stejně jako ve stížnosti s důrazem vytýkala, že na místě dotyčných domů hodlá vystavěti estetickým ohledům odpovídající školní budovu a tudíž zohydati, jež by snad nastalo požadovaným bouráním, za pouze pomíjející označovala.

Vyhradil-li si zemský výbor vzhledem k tomuto prohlášení obce možnost, po seznání dotyčného projektu znova o žádosti městské rady za bourání rozhodnouti, nelze v tom spatřovati ani zkrácení práva stěžovatelky ani porušení zákona.

Poukazuje-li konečně stížnost na to, že cesta zemským výborem v rozhodnutí v odpor vzatém navržená k dosažení cíle jím ustanoveného, zabrániti totiž zamýšleným zbouráním snad povstalému zohydění, nemůže býti dostižena, jelikož nestává zákonného předpisu, který by mohl nutiti stavebníka, jehož stavební projekt byl schválen, aby tento projekt stavební skutečně také provedl, lze tento vývod posuzovati jen jakožto úvahu — de lege ferenda zřetele hodnou — o nedostatku v přítomnosti platného zákona, který nemůže však zákonnost rozhodnutí zemského výboru, spočívajícího na určitém zákonném pravidle, uvést v pochybnost.

Ze všech těchto úvah bylo nutno stížnost jako neodůvodněnou zamítnouti.

Ve Vídni, 19. června 1908.

Mizící pohledy na Staré město.

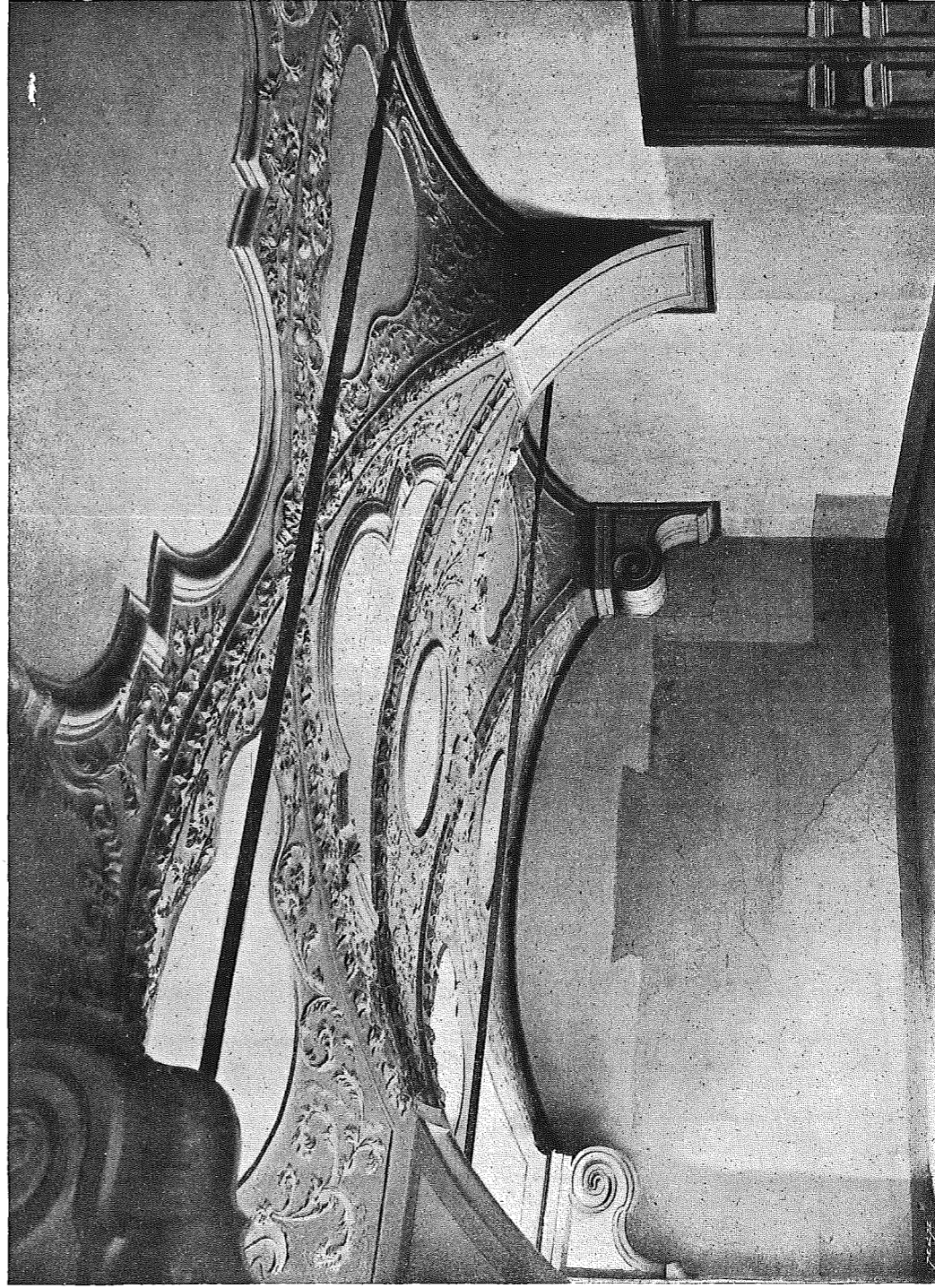
V článku »Pamětní spis o návrzích na úpravu Starého města« (na straně 18.) reprodukován jest *pohled na Staré město z nábřeží u pomníku císaře Františka*, který mimo popředí dnes už neexistuje. Vystavěním nových čtyřpatrových domů za pomníkem na místě jednopatrového domu čp. 319-I. povstaly domy čp. 319-I. a čp. 1052-I. a roku 1905. sbořen jednopatrový dům čp. 321-I. přímo za pomníkem a na jeho místě vystavěny opět dva čtyřpatrové domy čp. 321-I. a čp. 1088-I. V pravo jest ještě viděti cibulovitou věžičku z kostelíka sv. Ondřeje r. 1874. sbořeného, který stával na místě dnešního nároží budovy c. k. vyšší průmyslové školy na rohu ulice Karolíny Světlé a Betlémské ulice čís. 287-I. — Pohled ten byl fotografován z bývalého Řetězového mostu roku 1873.

* * *

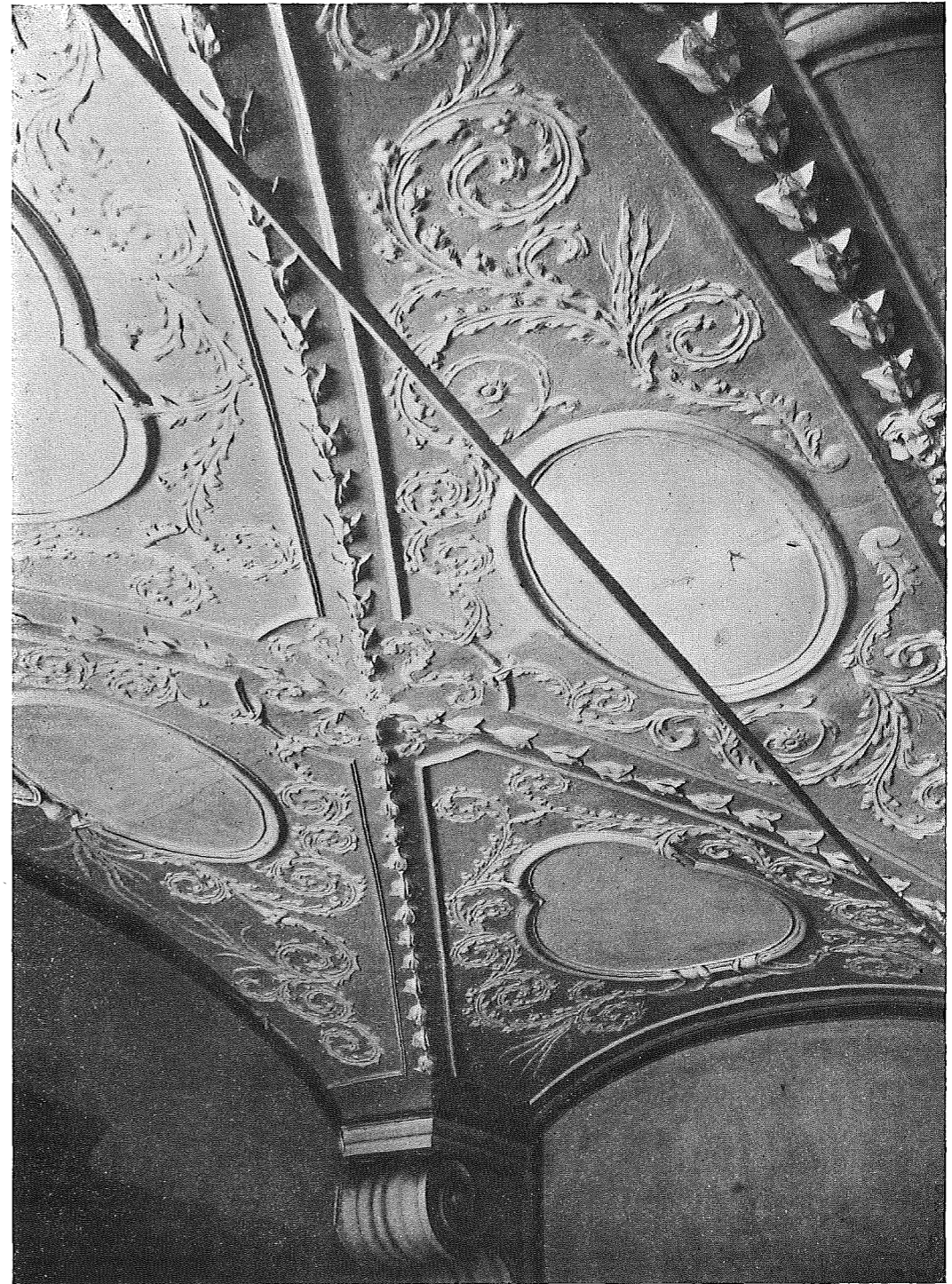
V příloze reprodukovány jsou dva *pohledy na František a assanaci z roku 1894.* od mostu císaře Františka Josefa až k Rudolfinu. Stavbou nových domů v assanaci Starého a Židovského města změněn byl podstatně celkový ráz pravého břehu Vltavy. Započato bylo roku 1895. sbouráním Lannovy pily a postupně pokračováno na celém pobřeží až k Milosrdným, takže tu celá čtvrť města zmizela. Od té doby postaven most Svatopluka Čecha z Mikulášské třídy pod Letenskou stráň a nové nábřeží s podbřežím se právě v části od Rudolfinu k mostu císaře Františka Josefa dodělává. Povstala tím sice na pobřeží nová čtvrť zdravá, avšak pitoreskní malebnost starého pohledu z Letné na Prahu není nikterak nahrazena. — Oba pohledy fotografovány se stráně na Letné.

J. H.

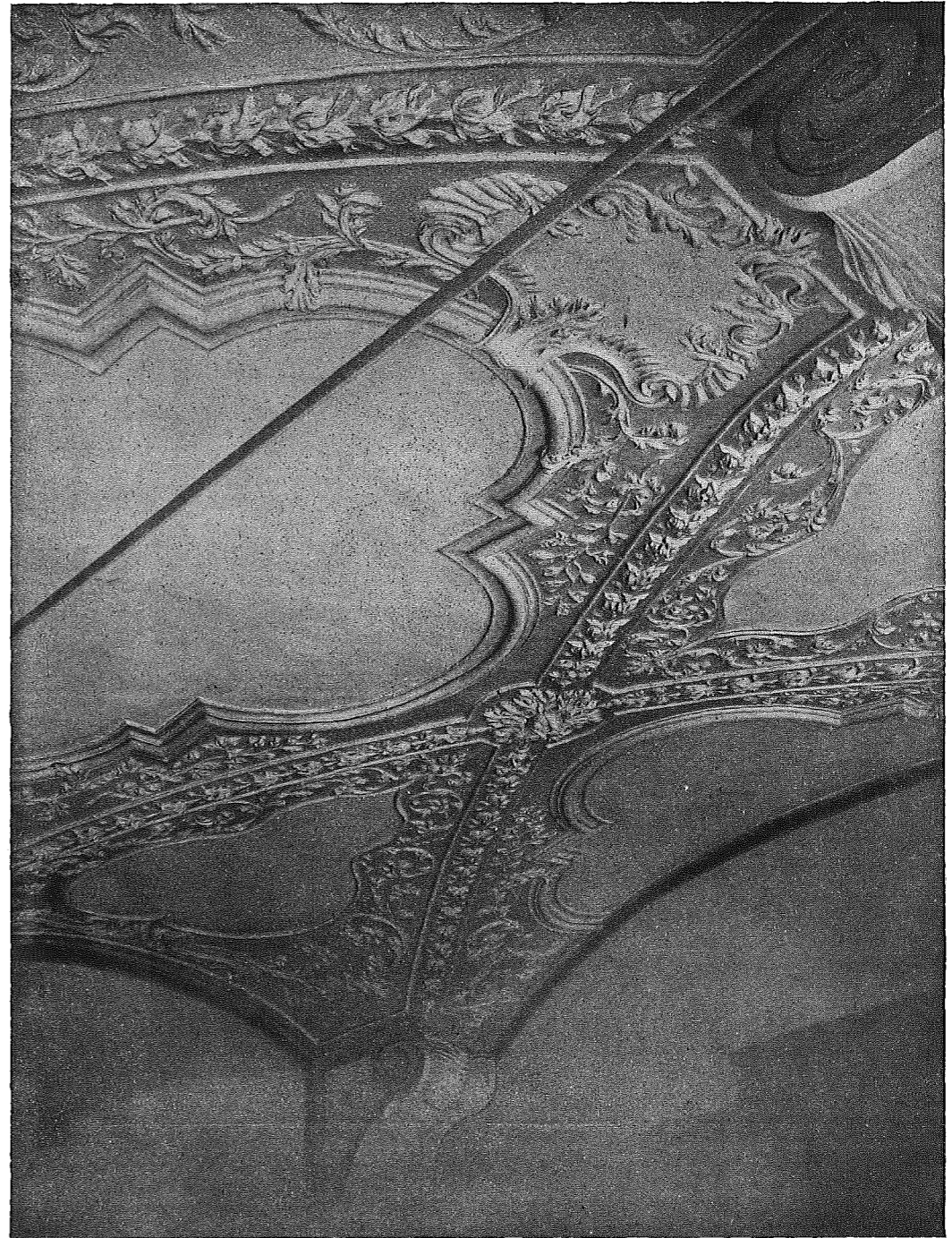

*Králov dvůr: Čís. 7. BÝVALÝ REFECTÁŘ ARCIBISKUPSKÉHO ALUMNÁTU SE ŠTUKOVOU VÝZDOBOU KLENEB.
(Viz obraz v textu čís. 1. d.)*

*Králov dvůr: Čís. 8. BÝVALÝ REFECTÁŘ ARCIBISKUPSKÉHO ALUMNÁTU SE ŠTUKOVOU VÝZDOBOU KLENEB.
(Viz obraz v textu č. 1. d.);*

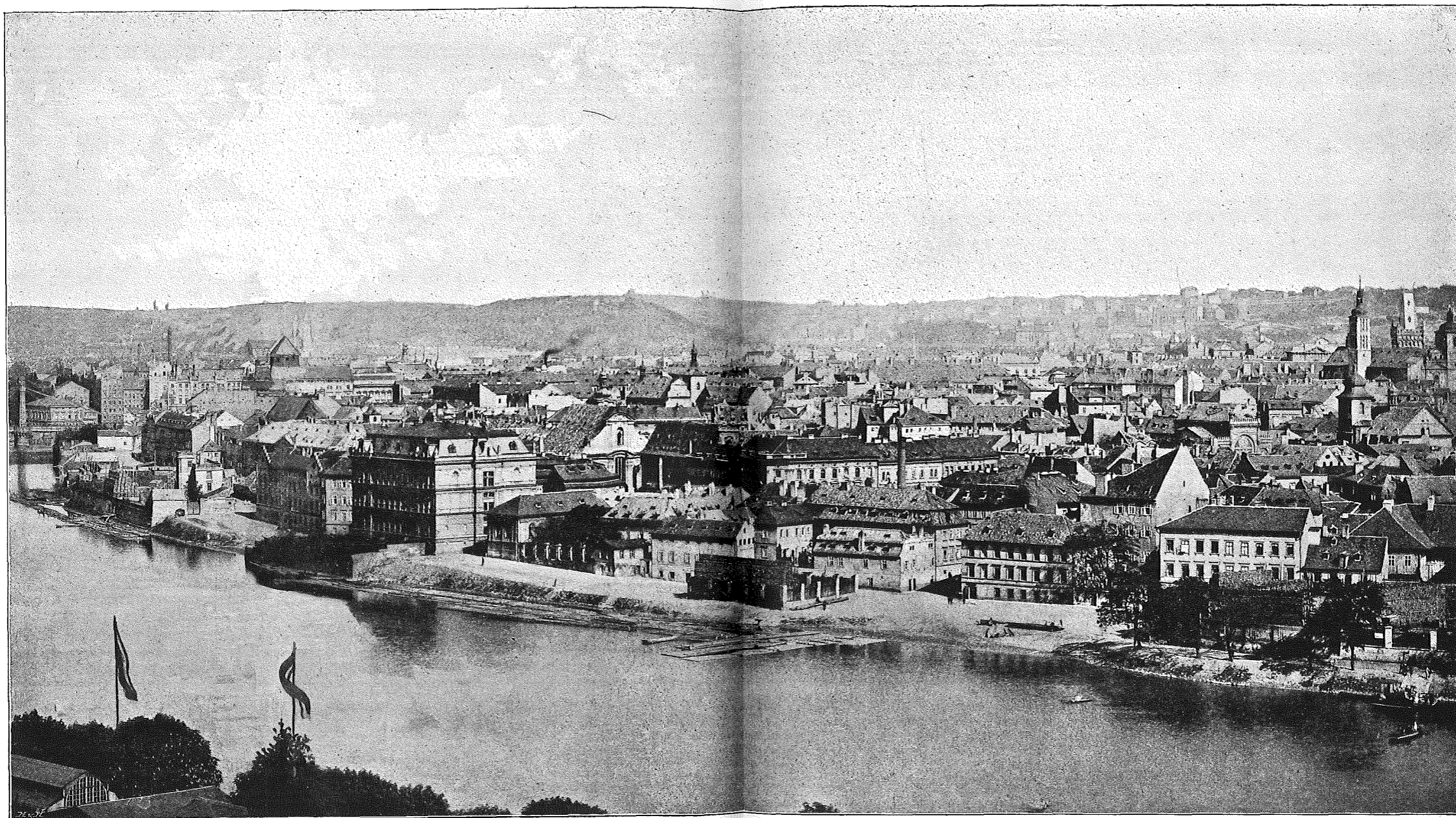
*Králov dvůr: Čís. 9. BÝVALÝ REFECTÁŘ ARCIBISKUPSKÉHO ALUMNÁTU SE ŠTUKOVOU VÝZDOBOU KLENEB.
(Viz obraz v textu č. 1. d.)*

Dům hraběte J. P. Straky. – Čís. 1. UKÁZKA ŠTUKOVÉ OZDOBY SÁLU V DRUHÉM PATŘE.

Dům hraběte J. P. Stráský. — Čís. 2. NÁSTROPNÍ MALBA SÁLU V DRUHÉM PATŘE.

POHLED NA FRANTIŠEK A ASSANACI-Z R. 1894.

POHLED NA FRANTIŠEK A ASSANACI Z R. 1894.